Biblioteca Regională Hunedoara-Deva

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul IX nr. 11 (418)
Joi, 15 martie 1962

ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R.

8 pagini 50 bani

CÎTU-I MARAMUREȘU...

De curînd, la 6 martie „Scînteia" publica pe pagina I-a o fotografie pe care aș numi-o panoramică. E o imagine sugestivă, proaspătă, vie, a entuziasmului popular declanșat de actul constituirii celei mai mari gospodării colective din Țara Oașului. Instantaneul fotografic este, fără îndoială, un document al istoriei contemporane, și țăranii din Turț îi vor privi în anii ce vin cu adîncă și nereținută emoție, deoarece în clipa imortalizată prin scăpărarea electrică a „blitz"-ului ei văd concentrată o întreagă epocă, hotărîtoare pentru destinele lor care se înscriu luminos și durabil pe orbita socialismului.

Îmi place să reînsuflețesc cu mijloacele reporterului această fotografie, să refac împietrita clipă, redescoperind substanța ei, viața în mișcare.

2 martie curent, orele 10. Sărbătoare în zi de lucru; stegari călări; difuzoare învelite în pînză albă ca niște fructe roșii în crengile pomilor din centrul comunei; hora multicoloră paralizează șoseaua; un gard nou-nouț se prăbușește sub greutatea copiilor urcați ciorchine deasupra (ei rîd în cădere, ca puii de dihor, și se topesc, zglobii, în mulțime) — nu-i bagă nimeni în seamă, lume-ai bine dispusă, n-are timp să se supere.

Vasile Fărcaș e de-un ceas președinte; stă la taifas cu Ioan Ciorbă și Grigore Dăjboc. Caută împreună răspuns la „cum să fie ziua întîia de lucru?" Odată cu inaugurarea, adevărata bătălie abia începe; o bătălie pașnică, a muncii înfrățite.

— Ce înțeles dai tu vorbei „terasare", îl întreabă tînărul brigadier Grigore Dăjboc pe președinte. Ai spus vorba asta în fața adunării povestind despre soarta dealului Grui.

— Terasare e o vorbă inginerească, îi explică Vasile Fărcaș; înseamnă că vom scrijela Gruiul nostru în trepte de lut, cu fața spre soare, să crească bine fructele pomilor, vița de vie.

Și munca în colectiv e gata începută...

Printre oaspeți e și Vasile Călin, secretarul organizației de bază P.M.R. dintr-o gospodărie colectivă vecină, din Gherța Mică.

— Laude și bune urări cred că aveți boghete, vi-i plin podul de ele, zice el. Vă povestim mai bine cum ne luptăm noi cu campania însămînțărilor de primăvară, care bate la ușă. Îți trage poate ceva folos. Bine a fi?

— Bine, zic colectiviștii de-un ceas, gata intrați în tulburătoarea campanie a primăverii...

Reporterul ziarului local culege informații pentru „foaia volantă". Realizările dobîndite în anii din urmă sînt cel mai bun agitator, propagandist, și organizator colectiv în favoarea agriculturii socialiste. Le notează în carnet — școală cu etaj, 34 învățători și profesori, bibliotecă cu 5.000 de volume, 3 medici și cadre medii medico-sanitare... Toate acestea în Turț, în Țara Oașului, unde pînă nu de mult sifilisul, pelagra, foametea, analfabetismul, erau atributele grave, copleșitoare ale acestor meleaguri învăluite de burghezo-moșierime în vălurile exotismului oșenesc.

Virtuțile adevărate și mari ale oamenilor acestor locuri străvechi se dezvoltă, capătă strălucire în condițiile înnoirilor pe care le statornicește cu părintească grijă partidul...

De la inaugurare Vasile Ilieș a plecat cu alai. Îl însoțeau „ceterașii", feciorii de-o vîrstă cu el, „țipuriturile" spuse zvîcnit, cu patos, sub jocul sticlelor în care se zbătea „lacrima Turțului", limpede, tare, de peste 50 de focuri.

Zii Griguță, numa zî
Pin s-o rumpe arcu-n trii
Și grumazu ceterii
Că-s Văsîiul Budului
Omu' colectivului
Nu-mi dau cinstea nimărui.

Era nuntă în toată puterea cuvîntului. Însurățeii erau de viță bună, aleasă; fiii unei mari și bogate familii. Marea și mica familie porneau la drum sub o zodie bună.

Și fotoreporterul aflat pe teren declanșă aparatul...

Ziua era neobișnuită. Februarie murea sub un soare palid, iernatic, iar pămînturile purtînd pe umeri haina zdrențuită a zăpezii, umpleau văzduhul de o prematură boare primăvăratică. Ieșiți în grupuri în ulița mare, țăranii vorbeau cu toată gura despre viitor, despre unelte de muncă și boabele ce se vor azvîrli în pămînt să-și înceapă germinația. Viitorul îl numeau simplu „azi", ori „acum", iar cuvîntul „eu" parcă pierise brusc din vorbirea lor cu iz de baladă; îi lăsase loc cuvîntul „noi", pe care îl rosteau cu demnitate și îndrăzneală, îl schimbau între ei cu plăcere și curiozitate, ca pe un bănuț nou-nouț, căruia abia îi deslușești strălucirea, valoarea. Satul era cuprins de febra colectivizării totale.

Dar peticul de hîrtie pe care îți așterni semnătura pentru a face pasul cel mare nu se naște totdeauna ușor. În unele mîini condeiul mai șovăie, întîrzie să se aplece asupra hîrtiei; făptura unora mai e mistuită de vechi îndoieli, ce răbufnesc în dezbateri aprinse, ori mocnesc ca jarul stătut sub

POP Simion

(Continuare în pag. 4)

Zile de primăvară

Ne aflăm în Goruni, unul din satele regiunii Iași, în curs de colectivizare completă. În sala mare, de adunări, stăruie un murmur ca un zumzet uriaș de albine. Membrii gospodăriei colective s-au adunat să aprobe cererile noilor înscriși. Sînt de față cîteva sute de femei și bărbați. Membrii mai vechi — gospodăria este înființată de trei ani — și recruții care trebuiesc luați în primire de către cei vechi, cum îi place unuia să glumească. Printre ei se află și Vasile Meriget, Gheorghe Tîrnan, Maria Țuțuman, Gheorghe Rusu și încă vreo 60, care se consideră colectiviști vechi: cererile lor au fost aprobate cu vreo două săptămîni înainte. Așteptînd deschiderea adunării, oamenii vorbesc. Ion Cupeș, un om mărunt și brunet, cu o mustață neagră, vorbește cu omul care stă alături de dînsul.

— Pămîntul din ogroda mea este neproductiv. Ce zici, o să-mi dau lotul personal în spatele casei, unde e tot pămîntul meu? întreabă el.

Omul îi răspunde afirmativ și ochii lui Cupeș rîd, fața îi este luminată de o bucurie lăuntrică. Nu departe de el, un bărbat gras și roșcovan la față, îmbrăcat ca de sărbătoare, stă în aceeași bancă cu un om mărunțel, activist de partid. Roșcovanul povestește că de multe ori a stat de vorbă cu un vecin al lui și nu l-a putut convinge să intre în gospodărie.

— I-am arătat cum trăiesc eu, i-am spus că în gospodărie o să scape de toate necazurile, dar parcă am vorbit pietrelor. Ce dracu o fi în capul lui de nu vrea să înțeleagă? De ce mai stă?... încheie supărat roșcovanul. Eu...

Un țăran cu mustața sură și cu zîmbetul viclean îi pune o mînă pe umăr:

— Nu face pe viteazul, Ioane! Ai uitat că acum trei ani, cînd te-ai înscris în gospodărie, ai făcut la fel? Adu-ți aminte...

— Adevărat, dar...

— Te-ai frămîntat mult. Pînă te-ai hotărît să dai cererea, ai pus fel de fel de-ntrebări. M-ai amînat de cîteva ori: „Dau și eu cererea mîine...".

— Am pus... Se vede că fiecare trebuie să treacă prin ce-am trecut eu, recunoscu roșcovanul. Tu, n-ai făcut tot așa? Nu te-ai frămîntat? Totuși, noi...

— Și eu...

— Treaba asta este întocmai ca o operație. Pînă te hotărăști s-o faci, te frămînți și îți pui tot felul de întrebări. Dacă nu reușește?... După ce ai făcut-o, scapi de toate gîndurile. Te bucuri și te felicități că ți-ai învins nehotărîrea. Așa stau lucrurile și cu vecinul tău. Trebuie ajutat să-și înfrîngă îndoiala și să se hotărască, interveni și activistul.

— O să-l ajut. Cine-a zis că nu-l ajută?... rosti Ion. Am avut de furcă și cu Dorin. Mă întreba mereu: ce fac cu nepotu-meu din Tomești? Pot să-i fac casă? Primește și el lot personal?...

Într-o parte a sălii, cîțiva țărani rîdeau. În alta, unul povestea despre o femeie care îl întrebase: „Dacă sînt căsătorită de-a dora cu bărbatu-meu, de ce să nu facem două cereri? Vreau să am casa și lotul meu. Dacă mă lasă bărbatul și rămîn pe drumuri?".

— E căsătorită cu acte, în regulă, la sfatul popular? întreabă cineva.

— Cu acte. Au împreună doi copii.

— Atunci de ce se sperie?

— Nu se sperie, dar vrea să primească două loturi...

Vuietul de glasuri se potolește brusc. Sute de perechi de ochi privesc spre masa la care se așează prezidiul. Alexandru Olăieru, președintele gospodăriei, deschide adunarea și dă cuvîntul contabilului care citește noile cereri. În total au făcut cereri de intrare în gospodărie, 126 de familii de țărani cu peste 250 de hectare de pămînt.

Contabilul citește cerere după cerere și adunarea le aprobă pe toate. Vine la rînd Pricop Ștefan Cristea. Cineva aduce la cunoștința adunării că acesta a încercat să se sustragă de la plata dărilor către stat. O voce din mulțime e de părere să fie res-

Șerban NEDELCU

(Continuare în pag. 4)

Pe ogoarele colectivei

Foto: LICĂ IOSIF

CONSTANTIN DIPȘE — Colectivistă din Maramureș.

SZEMLÉR FERENC

Priveliște nouă

Printre coline cu zăpezi de-argint,
trec nori cu scame cenușii. E-un timp
de liniște... Nu-i nici-o boare peste
cîmpia unde nici cu ochii-nchiși
n-aș pierde drumul. Iată-aici, la stînga
e panta mea de schi din ani
zburdalnici,
deși din ea nu văd o palmă-n ceață!
Și dincolo-ntre brazi, atîtea chioșcuri
și corturi răsăreau pe pajiști vara.
Aș mai găsi și locul vechi de joacă
și poate banca primului sărut.
Pe drumuri lungi învăluite-n neguri
străbat astfel tărîmurile-adînci
ale trecutului...
Un vînt adie
din piscuri depărtate. Se destramă
c-un foșnet ceața și răsar ici-colo
frînturi adevărate. Parcă-mi vine
să-nchid pleoapa, neîncrezător,
căci unde era pantă, cort și pajiști,
din neguri se desprinde-acum un șir
de case nalte ca zgîrie-norii!
Pe unde schiul de copil trecea
e gura unei scoici de piatră: Teatrul
așteaptă să vorbească. În sfîrșit
prin risipita negură privesc
uimit la strălucirile solare
pe fața nouă a pămîntului
cu nalte case albe mărginind
largi drumuri noi. Și, aducînd cu brazii
prin care trece vîntul, nalte turnuri
de macarale se ridică peste
tufișul de metal al schelelor
privind spre ceruri.
Calc în viitor
acoperind trecutul. Nici o urmă
de negură n-a mai rămas în vale,
nici pe costișă. Limpede e-acum
priveliștea schimbată. Și lumina
își lasă lin deasupra mea o rază.

În romînește de
VERONICA PORUMBACU

„Clasicismul" lui Caragiale

Începînd cu Zarifopol s-a vorbit mult de „clasicismul" lui Caragiale. Caracterizarea e îndreptățită de multe trăsături ale operei, ca și de mărturisiri din articole și corespondență. Economia evidentă de mijloace, preocuparea de a concentra se ivesc peste tot. Admirator pasionat al lui Shakespeare — i l-a explicat entuziast fiului său Luca, chiar în ajunul zilei de iunie 1912, cînd ai săi l-au găsit prăbușit cu inima oprită — Caragiale n-a încercat să introducă în piese multiplicitatea și tumultul shakespearian. Comediile fixează prin personaje un tip social într-un anumit stadiu sau chiar evoluția unei întregi clase. Unsprezece personaje — dintre care două de plan secund — au menirea în „Scrisoarea pierdută" să exprime ciocnirea dintre două tabere politice, și intervenția neașteptată a unui șantajist care a operat la centru. Nici unul nu e lipsit de semnificație tipologică. Lumina cade egal și intens, fără a lăsa în penumbră figuri destinate doar unui fundal dramatic.

Cu cele trei personaje principale, drama „Năpasta" pornită într-un moment acut al acțiunii, respectă chiar, fără rigiditate, unitățile tragediei — se petrece în cîteva ore și în același cadru al unei circiumi de țară.

Stilistic aceeași pasiune pentru concentrare se desprinde din oroarea pentru florile retoricii ori pentru analiza psihologică practicată discursiv și metaforic. Parodia e folosită — direct în „Noaptea învierii" sau „Smărăndita", ori pentru ilustrarea unei argumentări („Cîteva păreri"), pentru compromiterea prin ridicol a tuturor formelor de discursivitate. Recitindu-și o schiță în fața lui Zarifopol, Caragiale a tăiat o bună parte din fraza de început, pentru motivul că era prea lungă și-l „ținea în loc".

La aceeași estetică a clasicismului se raportează preferința pentru literatura de caractere din teatru și schițe, prezența mai estompată a peisajului și, mai ales, preocupările sistematice pentru o compoziție cît mai clar echilibrată. Cadrul în schițe și piese e ales cu grijă. Pensionarul Leonida care rezolvă tranșant toate tainele politicii și științei e așezat prin contrast în camera de culcare, în halat și cu scufie pe cap. Acțiunea „Scrisorii pierdute" se centrează nu pe alegerea propriu-zisă ci pe desemnarea candidatului guvernamental. Alegerea candidatului guvernamental fiind asigurată de polițaiul Pristanda, important era sprijinul administrativ în jurul căruia se țes intrigile și combinațiile de culise. În orice schiță se pot remarca aceleași preocupări de construcție pe care semnificația tipologică și ușurința desenului le împiedică să devină artificii ostentative.

Dar „clasicismul" lui Caragiale nu e o formulă care să-l cuprindă în întregime și stăruința unilaterală n-ar putea decît să deformeze înțelegerea omului și operei. Ar fi fost și greu de înțeles persistența integrală și întirziată a unei opere de tip clasic. Condițiile istorice particulare în care s-au dezvoltat societatea și cultura romînească nu permiseseră mai înainte apariția clasicismului ca un moment bine caracterizat. Trăsături ale clasicismului au coexistat cu primul val al romantismului romînesc, unificate de aceeași ideologie și aceleași țeluri sociale. Poeții de după 1830 — Eliade sau Grigore Alexandrescu — au scris fabule dar și meditații, vioiciunea fabulei și undele grave ale meditației aveau aceeași semnificație antifeudală. Persistența integrală a clasicismului la Caragiale ar fi însemnat o imposibilă atitudine livrescă, un epigonism contrazis de fiecare rînd al operei.

Prin punctele ei cardinale, opera aceasta echilibrată și clară contrazice clasicismul. Localizarea socială urmărită mereu de un scriitor cu prodigioase aptitudini de observație e în contradicție cu atemporalitatea clasicismului, după cum capacitatea de a surprinde mișcarea socială se opune statismului clasic. De asemenea, axa esteticii lui Caragiale, subordonarea expresiei la idee, adaptarea procedeului la conținut pornește de la ironizarea retoricii și a procedeelor gata făcute.

La dimensiunile operei lui Caragiale cele două trăsături nu pot coexista, așa cum coexistă haotic la debutanții care împrumută nediscriminat din surse opuse. Caragiale n-a fost nici un faustic, deși contradicțiile interioare nu i-au lipsit. Dar opera e unitară. Echilibrul și concentrarea servesc mobilului urmărit permanent de realistul critic: să observe și să înfățișeze lumea în care s-a format raporturile ei esențiale, în concretul și mișcarea ei. Se poate urmări cum fiecare procedeu „clasicizant" e subordonat acestui țel, de adeptul „stilului potrivit". Ticurile verbale și gesturile stereotipe sînt unul dintre mijloacele cele mai izbitoare care, în teatru, fixează dominanta unui personaj. Dar dominanta nu e o trăsătură anistorică, ci localizează un tip social din Romînia de la 1880. Cetățeanul turmentat de vorbe și de alcool întreabă peste tot cu cine să voteze. Polițaiul Pristanda stă în unghi drept în fața prefectului și-i îngînă vorbele cu cîte un „curat" obsecvios. Jupîn Dumitrache își mîngîie „favuridele" de om respectabil, cu avere și poziție. În același sens funcționează estetica momentului caracteristic. Deplasarea acțiunii din „Scrisoarea pierdută" de la alegerea propriu-zisă la desemnarea candidatului fixează critic sistemul politic în care, după cum o afirmă senin Trahanache, candidatul guvernului avea asigurată unanimitatea.

Opera satirică a lui Caragiale e cea a unui „permanent opozant", cum s-a desemnat singur scriitorul în 1893, ceea ce nu înseamnă și izolare, căci îndărătul opoziției permanente față de oligarhie și de instituțiile ei, se deslușește protestul popular. Micul funcționar Caragiale, sufleurul, corectorul, registratorul Caragiale a dat acestui protest popular, care exista în atmosfera vremii, unitate și adîncime, surprinzînd esențiale trăsături sociale și politice.

Ostilitatea satiricului, mărturisită deschis în corespondență și în „1907 din primăvară pînă-n toamnă" colorează în grotesc lumea comediilor sau schițelor. Dar această lume de tipuri e ferită de liniaritatea caricaturii de către puterea de caracterizare a detaliilor. Pasiunea anticlasică pentru pitoresc se recunoaște în exerciții cum e acea admirabilă „tablă de materii" a Moșilor care evocă bîlciul pestriț printr-o enumerare. Prima piesă, „O noapte furtunoasă", pune în față două personaje feminine, surorile Veta și Zița. Veta se află într-un stadiu mai patriarhal din revoluția burgheziei. Adulterul ei se consumă cu oftaturi și romanțe. Crescută la „pansion", cititoare a romanelor de colportaj, Zița n-ar putea fi sensibilă la farmecele de crai de mahala ale lui Chiriac. Aspirațiile ei urcă spre jobenul, ochelarii și stilul de arhivar-poet ale lui Rică Venturiano. Pojghița de rafinare e încă subțire. Ca și la doamnele din „Momente" care au ajuns la saloane Louis XV, Zița își abandonează la mînie splinul — „eram ambetată absolut" — și redevine femeiușcă volubilă și certăreață.

Astfel, puterea de a observa concretul și particulariza atmosfera e inseparabilă de capacitatea la fel de specifică realismului critic de a surprinde evoluția socială a tipurilor. Ceea ce a anunțat prima piesă se împlinește în tot restul operei. Scrise după 1890, schițele consemnează alt stadiu social decît cel al teatrului. După 1905, Caragiale a proiectat o piesă în care să descrie lumea din „O noapte furtunoasă" și „Scrisoarea pierdută", după douăzeci și cinci de ani. Proiectul lui „Titircă, Sotirescu et comp." vorbește de parvenirea socială a foștilor negustori deveniți „mari capitaliști și petroliști". Piesa n-a fost scrisă. Dar schițele dau în mare măsură imaginea

Silvian IOSIFESCU

(Continuare în pag. 6)

CRITICA LITERARĂ ȘI CUNOAȘTEREA VIEȚII

Faptul că atît Darea de seamă cît și dezbaterile din cadrul Conferinței pe țară a scriitorilor au dat o atenție deosebită problemelor criticii literare nu face decît să confirme că, în dezvoltarea literaturii, critica joacă un rol important, că opinia ei este așteptată și ascultată întotdeauna cu o legitimă încredere, în fine, că succesele obținute pînă acum în acest domeniu și îmbogățirea fenomenului artistic contemporan sporesc și justifică exigența față de această armă de luptă ideologică în cîmpul literaturii.

Armă de luptă pentru o literatură bogată în idei, pentru o măiestrie înaltă a operelor literare, critica — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, în cuvîntarea rostită la Conferința pe țară a scriitorilor — *dezvoltînd realizările obținute în ultimii ani — trebuie să manifeste combativitate în tratarea problemelor creației literare. Nu pot sluji dezvoltării literaturii tendințele de ocolire a problemelor ei arzătoare, subiectivismul, tonul apologetic, cît și pozițiile neconstructive, negativiste, spiritul de grup. Literatura noastră are nevoie de o critică principială, pătrunsă de spiritul de partid, receptivă față de tot ce este valoros și merită sprijinit și promovat, față de operele care abordează temele realității noastre contemporane*".

Sarcinile expuse aici atît de clar și variatele lipsuri ce au fost scoase în evidență în Darea de seamă și în intervențiile unor participanți la Conferință trebuie să devină pentru noi, criticii, obiectul unei dezbateri ascuțite, pentru că numai în acest chip pot fi delimitate și combătute aspectele nocive, inconsecvențele și derogările de la criteriile marxiste în cercetarea critică a operei literare.

Spiritul de reflecție, autoanalitic, nu a lipsit criticii noastre. Meditînd asupra misiunii lor și a metodei cu care operează în peisajul literaturii, criticii au formulat, în diverse împrejurări, idei prețioase pe care practica literară le-a verificat. Că aceste idei nu au fost totdeauna respectate aceasta este, de acum, o altă problemă. Un exemplu în această direcție este cît se poate de ilustrativ. Deși ancheta organizată în preajma Conferinței de *Gazeta literară* în legătură cu sarcinile actuale ale criticii a fost pusă sub semnul luptei împotriva spiritului apologetic, în răspunsurile date de o serie de critici s-a manifestat un energic și, am spune, euforic spirit apologetic față de unii dintre confrații lor, bineînțeles nu fără justificări și sfioase rezerve diplomatice. Nu se contrazice, aici, în mod flagrant, criticul nu anulează el, cu seninătate și candoare, în ultima parte a articolului ceea ce afirmase la început, referitor la combaterea spiritului apologetic? Evident că da. Această contradicție vizibilă nu tulbură însă pe critic și profitînd de prilejul oferit, el cere respectuos iertare unui alt critic, notoriu, pentru indecența de a nu fi fost de acord cu el într-o problemă literară. Mai pot fi luate în seamă, în acest caz, mărturiile despre exigența spiritului critic de care se vorbește la începutul însemnărilor, cînd semnatarul lor dă o dovadă categorică de versatilitate? Versatilitatea este un prost sfătuitor pentru critic și toată străduința lui de a pluti printre țărmurile primejdioase ale literaturii devine zadarnică. Cînd el vrea să împace nu adevărul despre opera literară, ci mai degrabă ceea ce i se pare lui a fi adevărul sau ceea ce vrea el să fie adevărul, recurge la o gesticulație penibilă, la o sofistică care jignește, din capul locului dialectica și silogismul criticii.

Criteriul confruntării operei literare cu obiectul ei (realitatea socialistă) derivă din înseși principiile metodei realismului socialist. Despre acest criteriu, inerent analizei critice, a discutat într-un

Eugen SIMION

(Continuare în pag. 6)

IN ACEST NUMAR:

● **Dimineața.** — Schiță de Sorin Titel pag. 3
● **Însemnări despre colectivizare** de Cezar Baltag, Ion Crînguleanu, George Dan, Suzana Delciu, Gheorghe Dinu, Cezar Drăgoi, Victor Kernbach, Gica Iuteș pag. 4-5
● **Ion Creangă** de Zoe Dumitrescu-Bușulenga pag. 6
● **Pe ordinea de zi: dezarmarea.** Corespondență din Geneva. pag. 8

CĂRŢI

MIHAI NEGULESCU

Nopţile albe ale oraşului

Mai ales poet al oraşului socialist, după cum el însuşi mărturiseşte undeva, Mihai Negulescu cîntă activitatea febrilă, neîntreruptă a centrelor industriale, cu veritabilă pasiune şi participare:

M-a cucerit oraşul care-a chemat şi cheamă
Geometrie nouă în goluri de azur

Poemele sale, ca şi ale altor confraţi din generaţia sa, sînt inundate de o lumină albă, de un colorit strălucitor dar calm: imaginea oraşului se înfiripă din risipa de lumini, de neon, de piatră albă, de case albe, de schele profilate spre cer, de zvelte balcoane de unde coboară noaptea; oraşul are artere de piatră dar el înseamnă şi munca prometeică a celui care îmblînzeşte focul, muncitorul care iscă din flacăra încinsă a cuptoarelor viitorul ţării. Remarcabilă, ideea poemului care dă şi titlul volumului („Nopţile albe ale oraşului") aceea că lumina albă a zorilor oraşului se revarsă şi de undeva de aproape, din munca, din privirile celor ce muncesc: „Şi din izvorul lor / oraşul mare / primi-va unda zorilor de zi". Poemele sale îşi trag seva dintr-o firească dragoste şi solidaritate cu clasa muncitoare:

În revărsatul zilei ce-l aştept;
mă-ndrept cu dragoste spre fraţii mei
din halele în care scînteiază
al vremii noastre tineresc însemn
să-mi aprind a zilei mele rază
din astrul lor incandescent şi demn.

Această solidaritate cu oamenii muncii o vedem exprimată în poemele despre Reşiţa („În plină zi", „Cîntec pentru Reşiţa") sau în acele poeme dedicate luptei din trecut a comuniştilor („Final 1943", „Peste ani", etc.).

Reţinem ideea recunoştiinţei faţă de luptătorii ce s-au jertfit în trecutul nu prea îndepărtat:

Agonizau sirene sub cer de neguri sau
de steaguri roşii strada era însufleţită;
ce deseori, în mînă, sub plumbi încremeneau
cu pînze de corăbii pe-o mare viscolită"

(„Peste ani")

E sentimentul de recunoştiinţă al unei întregi generaţii, care a fost scutită de „amare solitudini", generaţia poetului:

„Şi-am fost întîii oameni ce nu mai vin din ieri
şi-ntîia tinereţe, pe libere pămînturi".

Viziunea poetului,— e de o prospeţime foarte adesea romantică. De altfel poetul se şi declară un romantic („Tinereţe romantică"). Elementele componente ale unei realităţi noi, neobişnuite prin ritmul înfăptuirilor, se vor îmbina armonios cu cele ale unui univers ţărănesc, deasemeni familiar poetului. Astfel oraşul este o „geometrie nouă în goluri de azur" dar totodată, „turlele, din vreme, vin albe ca ciobanii / mînînd grădini şi ziduri spre zarea de cleştar" — imagine de altfel foarte frumoasă. Poetul este cucerit de frumuseţea de piatră şi de foc a oraşului, dar este totodată uimit de „fantasticul contur" al acestuia, care-i scapă uneori, şi i se pare o „legănătoare navă" desprinsă din noapte; altădată, ca-ntr-un miracol oţelul cuptoarelor îi pare un „soare" o „stea" gata să-şi ia zborul peste al „ţării pămînt".

În faţa noilor zidiri încununate de stele poetul încearcă uimirea celui care descoperă mirajul, grandoarea neobişnuită a ritmului în care se construeşte:

„Cumva din zarea unui mit răsar
sau noi am dat acestor turle viaţă"

Că poetul este un romantic care îşi caută cu febrilitate mijloacele adecvate de expresie o dovedeşte şi „Drum spre Bărăgan" o poemă în stil baladesc, eseninian, în care transpare o umbră de nostalgie după satul natal din Bărăgan. Fiind un romantic şi totuşi un romantic citadin poetul cultivă cu predilecţie verbul sclipitor, sunător, asociaţiile deosebite, imaginile cît mai adecvate universului său poetic. În mare măsură versul său este fluent şi are transparenţă. Uneori însă transparenţa poeziei lui Mihai Negulescu este întunecată de imagini forţate. De pildă „astru demn" (întîlnit de cîteva ori) „sfere-nviate", (!?), „aromă înstelată", „linişte strivită de arbori", „vocala imaculată a neonului" (de ce vocala?), „exclamaţia tutunie (?) a părului fetelor", „silabele de fier ale păcii" pe care poetul vrea neapărat să le „sărute", sau „umărul... lucid al păcii (!)" sînt exemple elocvente în acest sens. Negulescu nu este singurul poet tînăr în creaţia căruia se mai întîlnesc asemenea preţiozităţi, dar este fără îndoială unul dintre cei care le pot îndepărta cu uşurinţă. Cele mai reuşite poeme şi pasteluri (îndeosebi cele închinate deltei) atestă acest lucru.

Eugenia TUDOR

ŞTEFAN LUCA

Zile de iunie

Autor al mai multor cărţi, abordînd fiecare, cu bune rezultate, specii diferite ale genului epic (roman, schiţă satirică, reportaj) Ştefan Luca şi-a adunat recent într-un volum şi povestirile pentru copii. Vorbind despre copilărie scriitorul nu aduce în paginile cărţii o copilărie în sine, văzută în afara timpului şi spaţiului ei, dimpotrivă, una situată precis într-un anumit mediu social şi într-o epocă bine stabilită. Acesta este, cred eu, unul din meritele principale ale volumului „Zile de iulie". Bineînţeles, nu sînt eliminate nici ştrengăriile, jocurile, planurile fantastice, poveştile, nici unul din aspectele caracteristice vîrstei fragede. Eroii povestirilor incluse în volum visează să descopere o insulă necunoscută, îşi au locurile lor tainice de întîlnire, ca ştrengarii lui Mark Twain, fură uneori, merg la soldat... Iată un pasaj plin de prospeţimea şi candoarea acestei vîrste a copilăriei: „Duţi ţinea căţelul în braţe. Era moale şi cald. Cu palma stîngă îi putea deosebi bătăile inimii. Ceilalţi doi îl întrebau mereu dacă n-au obosit, dacă nu-i pare greu, ca să-l roage pînă la urmă să li-l dea şi lor să-l ducă".

...Dar, cum spuneam, povestirea nu se limitează numai la astfel de momente. Vacanţa mare a celor cinci prieteni din povestirea care dă titlu volumului, Vasile Vale, Gore Siiu, Cornel Doboş, Chirilă Gheorghe şi eroul povestitor se consumă în vara anului 1931, într-o suburbană din vecinătatea Mureşului. Deşi nu au depăşit vîrsta de 13 ani aceştia sînt şi nu sînt copii, plăcerile lor nu sînt întregi ei se bucură de copilărie „pe apucate", au pe chipuri o îngîndurare prematură, de oameni vîrstnici. Descoperirea lumii se face în cazul lor cu strîngeri de inimă, pentru că zi de zi realitatea le aduce surprize din ce în ce mai neplăcute: Mera, jandarmul care spionează şi arestează oamenii, plutonul de poliţişti venit de la oraş, viaţa grea, întunecată a celor din jur. De la tatăl lui, de la muncitorul Pavel şi de la alţi comunişti, Ionică şi prietenii săi învaţă de timpuriu să citească istoria, deprind noţiunile dreptăţii, ale luptei pentru mai bine. „Fă în aşa fel ca întotdeauna să te poţi privi în oglindă drept în ochi, fără să apleci fruntea" — îi spune lui Ionică într-o zi tatăl său.

Ca o antiteză — în volum sînt incluse cîteva bucăţi menite să scoată în relief condiţiile minunate ale unei copilării petrecute astăzi în epoca socialismului. „Aventurile lui Nucu" respiră o atmosferă proaspătă de sănătate şi optimism. În altă povestire „Anii de şcoală" sînt înfăţişate întîmplări care ilustrează puterea colectivului, posibilitatea de recuperare a unor elemente recalcitrante, educaţia plină de grijă şi atenţie care se săvîrşeşte în şcoală.

E bine că autorul a ştiut, în genere, să se ferească atît de dulcegăriile care, după părerea unora, ar fi potrivite într-o carte pentru copii, cît şi de tonul didacticist. Căci — după expresia lui Heine — „nu-i prost nici bietul cititor". Chiar minor fiind. Dînd dovadă de o bună intuiţie a genului, Ştefan Luca povesteşte simplu, fără multe artificii stilistice.

I s-ar putea reproşa autorului unele situaţii prea „construite", în care urmăreşte destul de stîngaci, ilustrarea unor teze (mai ales în primele povestiri), unele pagini unde tonul nu este cel potrivit, sună fals, sau relatarea cîtorva întîmplări prea de tot banale. În ansamblu însă, înmănunchind imagini veridice din universul celor mici, pentru care autorul vădeşte o mare simpatie, dublată de o sensibilitate adecvată, volumul „Zile de iulie" al lui Ştefan Luca se înscrie ca o contribuţie reală în domeniul literaturii pentru copii.

M. SORESCU

B. JORDAN

Zile şi nopţi în furtună

Alcătuind o trilogie, care a cerut autorului ei, B. Jordan, un îndelung şi laborios efort de informaţie şi documentare — după cum observă acad. Perpessicius în prefaţa lucrării — romanul Zile şi nopţi în furtună, inspirat din viaţa dramatică a eroului naţional Tudor Vladimirescu şi a memorabilelor evenimente cristalizate în jurul răscoalei populare din 1821, evocă un aspect al societăţii romîneşti de la începutul veacului al XIX-lea, atît de bogat în evenimente.

Eroii din **Zile şi nopţi în furtună** au de rezolvat o problemă istorică grea: lupta de dezrobire naţională şi de eliberare socială. Dacă mai adăugăm la aceasta faptul că, în vederea atingerii acestui dublu ţel, se încleştează în luptă, printr-un minunat exemplu de convergenţă istorică, toate popoarele din bazinul dunărean, avem schiţat în linii generale fondul vast pe care evoluează acţiunea trilogiei lui B. Jordan. Această proiectare a acţiunii pe un cîmp istoric atît de întins, constituie o amplă privelişte socială şi, mai ales, punctul de atracţie al lecturii. Steagul ideii de libertate naţională şi de emancipare socială a păturilor asuprite este purtat cu bărbăţie şi fermitate de romîni şi sîrbi, de greci şi bulgari. Toate popoarele, aflate sub neagra dominaţie otomană, se mişcă, sub ochii cititorului, într-o adîncă înţelegere a destinului lor comun. În afară de eroul central al cărţii (Tudor Vladimirescu şi pandurii săi), se iveşte o întreagă galerie de luptători pentru libertate, aparţinînd diferitelor naţionalităţi de pe un întins spaţiu geografic. Vătavul de plai de la Cloşanii Mehedinţilor nu este singur. El se află în strînsă legătură cu alte personalităţi marcante ale luptei de dezrobire naţională: Gheorghe Lazăr, Iancu Văcărescu, arhimandritul Ilarion, cneazul Karagheorghe, Iancu Jianu etc.

Dată fiind conjunctura istorică (ne aflăm în momentul cînd monarhii Europei, constituiţi în Sfînta Alianţă, caută să înăbuşe orice mişcare de eliberare naţională), Tudor avea de întîmpinat foarte mari greutăţi în realizarea scopurilor sale: reacţiunea internă a boierimii rămasă credincioasă suzeranităţii turceşti, ca şi lipsa de sinceritate a acelei părţi a boierimii care voia să manevreze mişcarea revoluţionară a pandurilor în interesele ei.

E drept că Tudor are, faţă de toţi ceilalţi eroi ai romanului lui B. Jordan, meritul de a vedea mai clar realităţile istorice, prielnice progresului naţional şi social. În timp ce Ipsilanti şi o parte din personaje au în vedere doar aspectul strict naţional al problemei şi trec cu vederea sau ignoră implicaţiile ei sociale, căpetenia mişcării populare de la noi vede cu perspicacitate unde se află adevărata forţă şi care sînt ţelurile luptei. Abia în volumul al doilea al trilogiei, gîndul revoluţionarului romîn de a scutura îndoitul jug (boieresc şi turcesc) este prezentat în legătură cu mersul general al acţiunii, iar Tudor apare, oarecum, mai limpede orientat politiceşte, deşi adversităţile (lupta organizată a boierimii) cu care trebuie să lupte sînt tot mai mari pe măsură ce mişcarea ia amploare. Pentru potolirea răscoalei, boierii folosesc forţele armate ale arnăuţimii, nedîndu-se în lături de la opera de corupţie şi asasinat, căreia urma să-i cadă victimă însuşi conducătorul răscoalei.

În lumina acestor date, Tudor se conturează ca un şef şi comandant de oaste deosebit de înzestrat, acţionînd conştient, calculat, capabil să se folosească de diferite întîmplări. El ştie să organizeze masele, să le impună disciplină, arătîndu-se în acelaşi timp înţelegător faţă de panduri cărora le cunoaşte pe deplin nevoile şi pentru care este hotărît să lupte pînă la biruinţa finală. Faţă de unele greşeli şi chiar de unele abateri grave (ca în cazul refuzului vătafului de visterie Iancu Enescu de-a urma la începutul mişcarea lui Tudor), căpetenia pandurilor a ştiut cu tot tactul să se învingă pe sine şi numai atunci cînd intrigile boiereşti au izbutit să-i întărîte, a trebuit să-şi impună autoritatea prin acte de forţă.

Legăturile de amiciţie pe care căpetenia pandurilor le face la Viena (cînd este trimis de boierul Glogoveanu să-i soluţioneze o afacere familială) cu o serie de persoane avînd idei progresiste, audienţa sa la ţarul Alexandru (aflat în capitala habsburgică cu scopul încheierii tratatului de pace dintre puterile care contribuiseră la înfrîngerea lui Napoleon), convingerea sa limpezită încă de pe atunci cu privire la necesitatea unei acţiuni politice întemeiată direct pe revendicările şi aspiraţiile poporului, sînt tot atîtea fapte şi gînduri caracteristice ale vieţii lui Tudor, pe care autorul ajunge să le pună în valoare în cel de al doilea volum. Discernămîntul şi judecata sănătoasă de care simplul fiu de ţărani moşneni din Vladimiri dă dovadă — înlăturînd atitudinile confuze, şovăitoare, ale celor apropiaţi ca mentalitate de el — energia cu care acţionează atunci cînd nu se lasă tîrît în apele tulburi ale conducătorilor eterişti, sau curajul de a dejuca abil intrigile boierilor fanarioţi în care cade chiar Tudor uneori, sînt cu mult tact artistic şi cu multă îngrijire scoase în lumină de autor.

Se poate spune că ultima lucrare a romancierului B. Jordan are o anume însemnătate în cadrul literaturii de evocare istorică, pe linia romanelor de acest fel ale lui Mihail Sadoveanu şi Camil Petrescu.

Tipurile variate ale romanului, de la acela al ţăranului pălmaş Pavel Pelinită şi al fetei oierului de la izvoarele Motrului pînă la arhimandritul voltairian Ilarion, cu idei confuze despre libertate, sau de la severul şi austerul Gheorghe Lazăr în luptă cu frivolitatea boierească şi indiferentismul lor şi pînă la caldul poet Iancu Văcărescu, recitînd versuri pline de revoltă împotriva „cumplitei tiranii" sînt dovezi că scriitorul B. Jordan a căutat să dea o imagine cît mai bogată şi mai fidelă a epocii de redeşteptare naţională de la începutul secolului al XIX-lea.

Tocmai aceste însuşiri pozitive ale autorului **Zilelor şi nopţilor în furtună** ne îndreptăţesc să ne arătăm nedumeriţi de frecvenţa unor lipsuri ale cărţii atît din punctul de vedere al compoziţiei, cît şi din acela al selecţionării materialului.

Dacă unele scene (cum este aceea a serbării dată de Maria Bălăceanu) rămîn fără nici o înrîurire asupra mersului acţiunii, ele au cel puţin farmecul unui caleidoscop de moravuri şi tipuri fine conturate, ca de pildă petrecerea cîmpenească de la lacul Herăstrău dată de domniţa Ralu, justificată şi de episodul apariţiei romantice a lui Iancu Jianu.

Sînt inutile scenele de mese haiduceşti în codru sau de carnagiu (descăpăţînarea celor 14 sîrbi de însuşi Tudor Vladimirescu în timpul luptelor de la Calafat). Tot în aceeaşi categorie a anecdoticului vulgar trebuie să apreciem ca fiind de prisos povestirea banului Grigore Brîncoveanu, unde aflăm că vodă Hangerli ar fi permis boierilor ca soţiile lor să fie luate în cheremul unui paşă aflat cu agalele sale în vizită la Bucureşti.

O altă problemă pe care o ridică romanul **Zile şi nopţi în furtună** este că el se limitează la amănuntul istoric. Moare eroul, se termină şi „acţiunea". În asemenea caz, moartea eroului nu înseamnă însă şi moartea ideii pentru care el a luptat. Că poziţia faţă de dispariţia ideii odată cu moartea eroului este oarecum contemplată pare a o fi înţeles însuşi autorul. Se simte, într-adevăr, tendinţa lui de a ne înfăţişa în primul rînd masa poporului şi nu personajul individualizat. Dar aceasta nu este, totuşi, trăsătura principală a operei. Mai ales că, după moartea căpeteniei (în capitolul final), totul se reduce la aspecte patriarhale din viaţa satului, cu unii eroi anonimi, de factura [illegible] turme biblice rămasă fără păstor (!).

Trebuie să admitem, totuşi, că chiar în forma actuală **Zile şi nopţi în furtună** este o frescă a epocii în culori şi linii de artist.

Am dori ca la o nouă ediţie, autorul să revadă materialul faptic şi să remedieze lipsurile constatate.

Am vrea ca B. Jordan să renunţe la unele imagini nejustificate de fraze şi, mai ales, la unele pagini cu iz de manual didactic, de prelegere.

Ionel MARINESCU

Răsfoind REVISTELE

Poezia în „TRIBUNA" nr. 7,8,9,10-1962

Dacă ar fi să definim — sumar — tipul de poezie care întruneşte simpatia şi aprobarea revistei clujene, judecînd după ceea ce publică efectiv „Tribuna" în materie de poezie am spune că selectează — în vederea publicării — versuri de un lirism reţinut, meditativ, ori descriptiv, versuri de un stil moderat, de un elan stăpînit, real de multe ori, versuri în care realităţile contemporane şi sentimentele constructorilor lumii noi sînt filtrate discret, pe o tonalitate uşor contemplativă, avîndu-şi originea în vechiul pastel static şi solemn, supus unui efort de intelectualizare a senzaţiei, trecut printr-un proces de relativă modernizare a expresiei lirice. Fără a reprezenta o modalitate pe deplin majoră a poeziei realist-socialiste, acest tip de lirism este valabil în contemporaneitate şi apt să exemplifice diversitatea posibilă a stilurilor în cadrul realismului socialist. Cînd această modalitate e susţinută cu talent şi impregnată de sentimente autentic contemporane, rezultatele sînt apreciabile. E cazul, credem, al ciclului liric de inspiraţie actuală, semnat de Miron Scorobete, mai precis al poeziei „Constructor pe ţărm" care deschide ciclul, o poezie frumoasă cu adevărat, cuprinzătoare, de o sonoritate caldă, care uneşte intimitatea pastelului cu meditaţia prilejuită de tabloul muncii constructive... „Vast, văzduhul perceptibil ca un ţipăt se deschide, / Gerul cade împrejuru-mi alb şi violent ca luna. / Veşted, un miros de alge dinspre larg mă bate-ntr-una. / Cum îmi vin tăcut în casă inserările timide, / Eu prind golul depărtării şi croiesc din el fereastră, / Apa proaspătă-a luminii o amestec în mortar, / Cîntecul ţîşnit spre slavă, ca de pasăre măiastră, / Intre cărămizi îl seamăn, suflet viu şi necesar. / Iau în pumni răcoarea iernii şi-o gîndesc încet, tăcînd, / În unghere liniştite, pentru zilele toride. / Vrea peretele să ştie cum poţi fi-ndrăzneţ şi blînd — / De la un surîs din suflet uşa-nvaţă a se deschide. / Pentru tine le-adun toate şi le-nalţ pe mîini acum. / Farmecele-nchipuirii şi splendorile distanţei. / Să te odihneşti de iarnă şi de trudă şi de fum / Îţi zidesc de-azur şi piatră, suple, zilele vacanţei".

Imagini pregnante aflăm şi în ciclul semnat de Leonida Neamţu, „Dulăul negru", o evocare a forţelor întunericului, purtătoare de moarte şi război pustiitor, o chemare la vigilenţă adresată oamenilor, în spiritul celei lansate de Julius Fucik: „Veghiaţi! / Ca Julius Fucik strig: oameni, veghiaţi! / Să nu scape iarăşi dulăul negru din lanţuri, / Să nu se repeadă la trecători, să nu pogoare doliul pe străzile noastre".

Versurile semnate de Negoiţă Irimie, pe parcursul celor cîteva numere recenzate în notele de faţă, nu sînt la nivelul colegilor săi de generaţie. Ele ilustrează destul de bine primejdia implicată de tipul de poezie cultivat de „Tribuna" (şi pe care am încercat mai înainte să-l descriem prin urmărirea cîtorva coordonate generale ce se desprind la lectura cîtorva numere ale revistei), primejdia convenţionalismului static, a discreţiei ce nu ascunde prea plinul, ci sărăcia simţirii lirice, primejdia receptării impresiilor contemporane la un mod exterior. În poezia „Constructor", de pildă, tonul solemn — interogativ ni s-a părut de prisos, iar meditaţia pe marginea celor observate, fabricată, mimată: „Oare acest tînăr constructor / Nu poartă în irişi / Rostirea albastră a orizontului? / Mişcările sale / Sus, la etajul urcat lîngă soare / Nu au simbolul armoniei?" etc. Sau — „Oră de foc": „Iubire / spectru solar, / Fulgerare subţire / Peste nopţi de coşmar. / Amintire..." etc. De o lapidaritate cam prea uscată, fără ecou — catrenul „Rezonanţe" al aceluiaşi. Singura poezie notabilă, dintre cele semnate de Negoiţă Irimie în cele cîteva numere parcurse — este „Viziune": „Furnalu-nfipt cu fruntea în azur / Mi-aduce bolta-n flăcări sub picioare. / Vii constelaţii se rotesc în jur, / Să urce iar lumina ca o sevă. / Priviţi cum stă cu fruntea în tării / Cum cerul fără el, s-ar prăbuşi'".

Din poezia „Optimism" de Marta Cuibuş cităm această strofă de o simţire autentică: „Exist, să pot pricepe, să nu mă pot teme / să descos mersul timpului, zborul orelor pline. / Să fac bilanţu-naintării-n vreme / şi să mă cert şi să mă-npac cu mine".

Ştefan Iureş semnează poezia „Verigi" închinată efortului solidar al oamenilor muncii, sentimentului afectiv de prezenţă a fiecăruia în vasta operă constructivă; Al. Jebeleanu — poezia „Corul pustei"; Nichita Bistriceanu: „Schiţă de portret". Amintirii lui Vasile Roaită îi sînt dedicate versurile lui Ion Istrate şi Horia Zilieru.

Alexandru Andriţoiu este prezent — în numărul de 8 martie — cu poezia „Prinos de flori" în care imagini foarte frumoase, mărturia unui talent bogat şi fecund, servesc unei idei lirice nu prea limpezi (o nouă condamnare a Dalilei?)

Se urmăreşte cu interes folositoarea rubrică de îndrumare a cercurilor literare în cadrul căreia sînt reproduse producţii lirice mai semnificative ale începătorilor în poezie.

Rezumînd impresiile culese de-a lungul cîtorva numere ale „Tribunei" putem spune că ne-am fi aşteptat totuşi ca îndemnurile recentei conferinţe pe ţară a scriitorilor să-şi fi găsit în paginile revistei clujene, în poeziile publicate după conferinţă, un mai puternic ecou.

CRONICAR

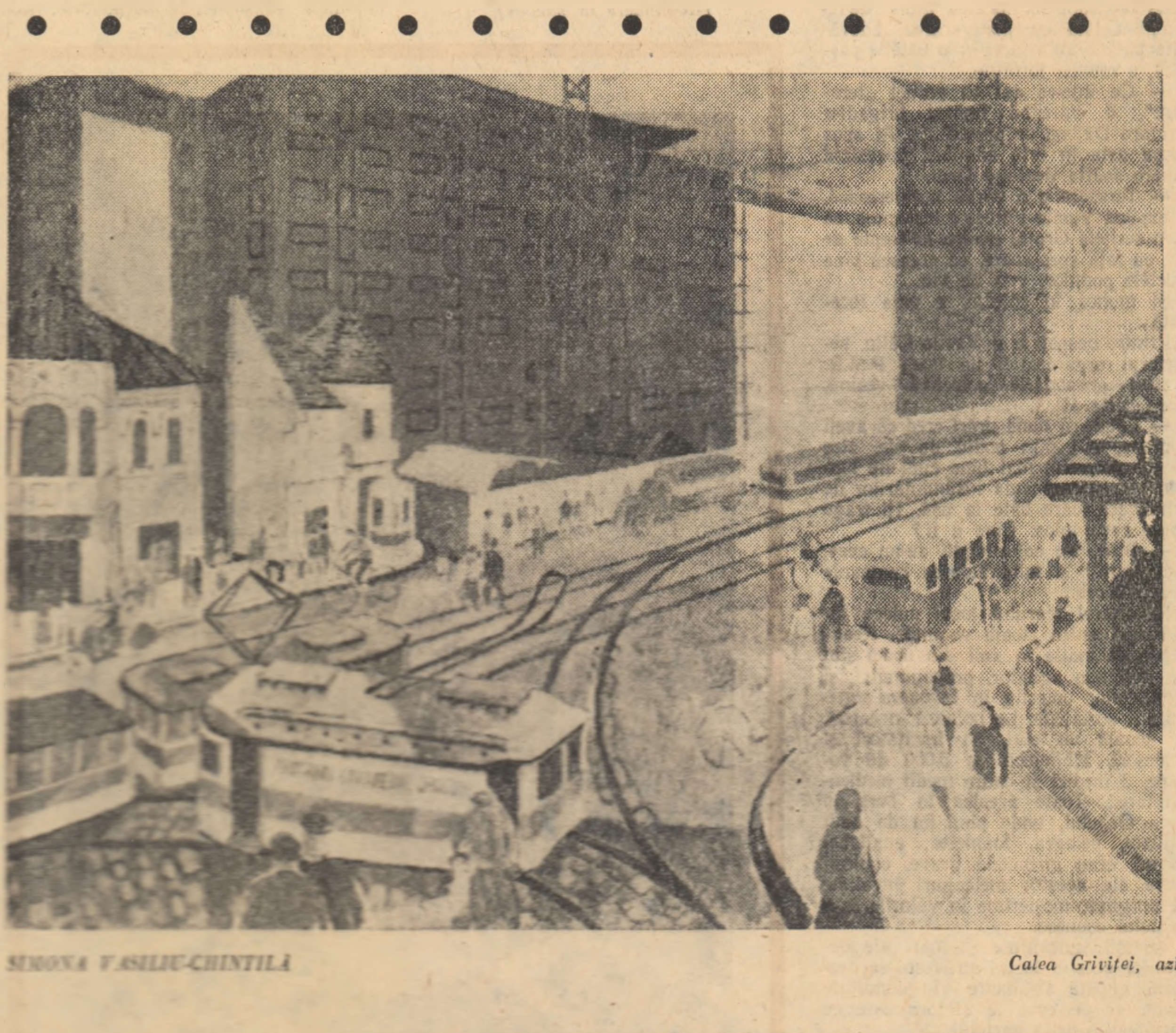

SIMONA VASILIU-CHINTILĂ — *Calea Griviţei, azi*

CRONICA literară

AUREL RĂU

Unde apele vorbesc cu pămîntul

Făcînd parte dintr-o generaţie pe care stricta cronologie ar considera-o încă tînără, dar pe care abundenţa şi valoarea producţiei poetice o calificā drept matură, Aurel Rău se dedică, în ultimul său volum „Unde apele vorbesc cu pămîntul", descrierii lirice a Deltei şi a litoralului dobrogean. Trebuie să precizăm de la început că nu avem de-a face cu o poezie „turistică", intenţia descriptivă realizîndu-se în amploare, pe fundalul unor confruntări de sensuri care delimitează o viziune originală, un efort de interpretare şi asimilare a datelor realităţii. Apele marine, în zbaterea lor tumultuoasă şi întunecată, simbolizează o lume a „oarbelor vibraţii", a nestatorniciei, a zadarnicelor, veşnicelor plîngeri, pe care poetul o va respinge, aderînd la valorile trainice reprezentate de pămînt: „Iar marea veni ca femeile sumbre / cu braţe ce-nlănţuiesc pe veci, / ca nopţile triste pline de umbre / prin care nicicînd să nu treci — / veni cu deserturile, cu plîngerile, / cu peregrinările fără ţel / sub văzduhuri reci. / De aceea departe am urcat pe ţărm / şi nu mai părăsesc pămîntul — / cu nădejdea, cu vetrele mele: / cu arborii care se nasc şi pier / şi cu vorbele tari ce le strigă pescarii / cînd se-ntorc prin ger. / Cu aromele ce le-mparte vîntul / venind de la munţi... / / În zadar se zbate marea năprasnică, / îmi întinde braţe, îmi întinde punţi" („Am implorat marea"). Investirea peisajelor descrise cu semnificaţii simbolice e un procedeu frecvent întîlnit în poezia lui Aurel Rău; şi nu numai un procedeu, dar şi o dimensiune a sensibilităţii sale, receptivă la tot ceea ce ţine de vastitate, de perspectivele larg deschise, în timp şi în spaţiu. Una din frumoasele poezii ale volumului, „Am ieşit cu barca pe balta lină", afirmă, am zice „programatic", această idee. Poetul va renunţa să culeagă nuferii care împodobesc suprafaţa apei (descrierea lor constituie o pagină antologică) pentru că frumuseţea le vine din relaţia cu nemărginirea naturii; „în sine" poate că această frumuseţe nici nu există: „Şi n-am mai cules nimic, nimic / din acele grădini suspendate / Ele uimesc, ele rămîn ne-

ntrecute / numai acolo în vastitate. / / Ca iubitele, cînd se ivesc în fereastră / la casa cu plop şi verandă albastră. / Ca poeţii ce numai în ţările lor / impetuos îşi scriu cîntările, / impetuos sub vastul zărilor decor". Actul poetic implică, în chip firesc, participarea, comuniunea cu oamenii care făuresc istoria nouă, socialistă, a ţării, situarea strădaniei de creaţie în contextul amplu al epocii. Poetul îşi află adevărata imagine reflectată în vastele oglinzi ale acoperişurilor sclipitoare Sîmbetei e uşor descifrabil: „Sînt cu zidarii la etajul cincisprezece. / Cu mîini tremurînde desprind din jurul meu / Cum aş desprinde-un brîu, toate schelele albe / şi deasupra mării — Cum mai coborîm? — / Îmi caută statura în vastele-oglinzi / Aprinse de soare pe-acoperişuri" („Blocuri pe litoral"). Această proiecţie a realului în vastitate revine, foarte sugestiv, în poezia care încheie volumul, „Cîntec de trecere". Lucrarea de creaţie a poetului e asemuită unei albii fluviale care poartă imaginile pămîntului spre largurile mării, — metaforă a universalităţii. Adunate în Dunăre, se aud zvonurile Argeşului, Someşului, Oltului, Siretului, şi înaintarea lor spre mare e astfel comentată: „Şi cum le priveam străbătînd, îmi părea / că însăşi ţara — albia mea, / însuşi pămîntul meu străbătea / în lume cu ele. / / Îmi păru atunci lîngă ţărm în noapte / că şi eu înspre mările lor mă avînt. / Şi eu desprinzîndu-mă fără-ncetare, / ca spre alte vîrste — / închei un cînt / / Şi eu mă petrec între pagini de carte / mereu mai în larg, mereu mai departe". Prin structură, Aurel Rău are ceva de romantic contemplativ. Nu vom întîlni la el fulgerări vizionare, incandescenţe, mărturii ale unei pasiuni eruptive. Imaginile au o desfăşurare lentă, o alunecare lină, deşi nu lipsită de forţă. Predilecţia pentru elementul acvatic — rîuri, fluvii, mări — nu este întîmplătoare la Aurel Rău (ea constituie de altfel o caracteristică mai generală a poeziei sale, depăşind cadrul ultimului volum). Sensibil la dinamica fluidelor, poetul va da chiar unor reprezentări uzate, banale (cum ar fi comparaţia holdelor cu legănarea unor valuri) prospeţimea autenticităţii. Citām o descripţie a ogoarelor fecunde ale Dobrogei colectivizate: „Şi eu îmi spuneam: Iată grînele Dobrogei! / Sînt ogoarele toate cîte s-au legat / Şi acum umblă întesînd noaptea de simboluri. / Iată ogoarele omului! / S-au ridicat înfrăţindu-şi spicele şi destinele / Şi-acum duc pretutindeni clare solii. / / Iar lanurile mă-nvăluiau ca nişte rîuri / Peste prunduri cu pietre azurii şi rotunde, / Ca mari funigei în mari vînturi de toamnă..." Poezia pe care-o scrie Aurel Rău — cu incontestabilele ei împliniri — e umbrită şi de unele deficienţe asupra cărora, fără să le exagerăm, sîntem datori să ne oprim. Dorinţa de vastitate prilejuieşte uneori apariţia „generalităţilor" lirice, a vagului atemporal. Pe de altă parte, încercarea de a reconstitui tablouri ale trecutului din perspectiva actualităţii — şi pe această linie se pot cita cîteva remarcabile poezii din volum, cum ar fi „Gînduri la Dunărea veche", „Despărţire" — face loc, din cînd în cînd, manifestărilor unui spirit paseist. Asemenea scăderi nu sînt legate atît de „modalitatea" poetică pe care Aurel Rău o ilustrează, cît de o anume inconsecvenţă în atitudinea poetului faţă de realitate. Înainte de a aborda acest aspect am vrea însă să ne referim la o anume confuzie răspîndită de critică în legătură cu unele poezii publicate de Aurel Rău, ca şi de alţi poeţi de la „Steaua". În acest sens s-a vorbit (Aurel Rău fiind un exemplu adesea invocat), de o aşa-numită „poezie de notaţie", văzută uneori ca o „modalitate", alteori chiar ca o categorie estetică aparte. O predilecţie pentru conturele vagi, estompate, pentru o luminozitate difuză în care obiectele se topesc parcă, pentru ecourile îndepărtate (sugestie a vastităţii) a fost astfel circumscrisă printr-o aproximaţie critică ale cărei implicaţii au fost rareori examinate cu discernămînt, dar care a căpătat circulaţie, fiind uneori, din punct de vedere teoretic, acceptată, alteori respinsă violent ca incompatibilă cu sensurile de dezvoltare a poeziei noastre noi. Ce se poate înţelege, de fapt, prin „poezie de notaţie"? Am spune că noţiunea presupune, în dialogul dintre subiect şi obiect, dintre eul liric şi realitate, o atitudine impresionistă: rolul subiectului ar fi acela de a transcrie, de a „nota" impresiile pe care le primeşte de la obiect. Am avea de-a face, deci, cu o poezie a asociaţiilor libere, a spontaneităţii necontrolate. Absolutizarea impresiei efemere şi întîmplătoare împiedică sau îngreunează operaţia de selecţie, eul liric e constrîns la pasivitate. Poate fi considerată poezia lui Aurel Rău ilustrativă pentru o asemenea orientare? Credem că nu. Deficienţele pentru care poate fi criticată sînt de un alt ordin şi formula „poeziei de notaţie" nu poate sluji cîtuşi de puţin la descoperirea şi analizarea lor.

Revenind la discuţia ultimului volum al lui Aurel Rău, considerăm că viziunea autorului se resimte de pe urma unor prejudecăţi estetice. O greşită concepţie despre sugestie şi despre rolul ei în poezie, — care se grefează, din păcate, pe autentica vibraţie a poetului la confruntările ample de sensuri, cum arătam şi mai sus — duce la abstractizarea mesajului unor poezii. Există, apoi, la Aurel Rău, o tendinţă de idealizare a trecutului îndepărtat, a vremii scitice (cu alt prilej am citat versuri despre somnul „fără de seamăn" al „regilor tenebroşi ai Sciţiei" — „Regii Sciţiei"). Ecourile trecutului nebulos — cu „Sarmaţi în blănuri de urşi", — sînt prea frecvente pentru a nu li se atribui decît semnificaţia unei delimitări în timp, confruntarea lor cu prezentul nu se realizează decît rareori explicit. Toate acestea converg spre o atitudine faţă de realitate pe care am numit-o inconsecventă. Un anume evazionism, despre care s-a mai vorbit în legătură cu poezia lui Aurel Rău, chiar dacă nu corespunde unor intenţii estetice precizate, cristalizate teoretic, constituie, în diferitele lui ipostaze şi moduri de manifestare, o primejdie reală asupra căreia poetul e chemat să mediteze, şi pe care n-o va putea depăşi decît printr-o fermă, permanentă orientare spre acualitatea socialistă.

În ciuda rezervelor formulate, „Unde apele vorbesc cu pămîntul" se numără printre interesantele volume de versuri apărute în ultimul timp. Aurel Rău a izbutit, în cîteva poezii de înaltă ţinută artistică, să exprime elanuri şi idei contemporane. Mijloacele utilizate sînt, de cele mai multe ori, armonioase şi flexibile, vădind din partea autorului o stăpînire sigură — deloc crispată, chiar plină de dezinvoltură — a meşteşugului poeticesc. Cele mai izbutite versuri din volum ni-l recomandă pe Aurel Rău ca pe unul dintre poeţii reprezentativi ai generaţiei sale.

Matei CĂLINESCU

DIMINEAŢA

SORIN TITEL

În acceleratul de patru şi treizeci şi două minute coborîră doar cîţiva călători obosiţi de o noapte întreagă de mers, cu picioarele anchilozate de poziţia incomodă în care petrecuseră noaptea. Pentru aceştia aerul rece de afară, mirosul zăpezii proaspăt aşternută — pentru prima oară în noaptea aceea ninsese — avură efectul unei cafele foarte tari: creierul se limpezi, singele începu să circule înviorat şi deodată oamenii fură cuprinşi de bucurie şi fură fericiţi să privească zăpada viorie în lumina tulbure a dimineţii, stratul curat de zăpadă de pe şosea şi de pe acoperişuri. Autobuzul îi aştepta somnoros la ieşirea din gară cu o taxatoare legată la cap cu vreo trei şaluri şi îmbrăcată într-o scurtă de piele vopsită în albastru de parcă ar fi fost dată cu cerneală. Şoferul, un bărbat tînăr, era doar într-un pulover subţire şi prin cămaşa deschisă la gît se vedea părul abundent de pe piept. Deasupra ochiului sting avea o cicatrice, ochii îi avea de un albastru închis. Un bărbat frumos. Autobuzul porni cu cei cinci călători treziţi de aerul rece al dimineţii, de mirosurile pămîntului cald sub zăpadă. Aşa că ajunşi în oraş somnolenţa acestuia în începutul cenuşiu al dimineţii îi miră, dar în acelaşi timp se gîndiră la paturile calde care îi aşteptau. Autobuzul opri în centrul oraşului, în faţa librăriei, apoi o luă cu un singur călător spre oraşul nou, spre noul cartier al oraşului. Trecu prin faţa noilor blocuri, iar la staţie înainte de a se întoarce din nou la gară pentru personalul de cinci şi douăzeci de minute, şoferul avu timp să-şi aprindă o ţigară. Taxatoarea îşi scoase din geanta de piele un covrig şi începu să-l ronţăie.

Erau primii oameni treji ai oraşului. Ceva mai tîrziu nişte femei măturară stratul subţire de zăpadă de pe trotuare. Era foarte devreme, oamenii dormeau încă...

●

Ceasul sună la cinci fără un sfert, ceilalţi continuară să doarmă nestînjeniţi. Ceasul acesta care suna la o oră atît de mică nu era pentru ei. Se întoarseră doar în pat, îşi schimbară doar poziţia mîinilor şi-şi continuară somnul. Mama sări repede jos din pat, îşi îmbrăcă cu ochii cîrpiţi de somn o fustă largă, se duse apoi la sobă să se încălzească, dar soba se răcise şi-şi luă repede pe ea o haină veche. Părăsi în vîrful picioarelor odaia, încălţă nişte pantofi vechi şi ieşi în curte. „A nins şi eu n-am pus încă varza", se gîndi mama, cînd văzu zăpada albă din curte şi de pe acoperişuri. Apoi uită de varză, şi strălucirea imaculată a zăpezii aşternută deasupra cartierului lor nou o învioră şi-o făcu să-şi aducă aminte de visul din noaptea trecută. Se visase mireasă, dar, — lucru curios, — nunta avusese loc aici în casa lor nouă, iar nuntaşii fuseseră toţi prietenii lor de astăzi, oameni nu prea tineri, aşa ca ei, doar ea şi Dimitrie erau tineri şi prin somn mama simţise din nou dragostea speriată de atunci, din zilele îndepărtate ale tinereţii ei. „Doamne, ce prostii îţi mai vin noaptea în cap, mai mare ruşinea, muiere bătrînă cum mi-s, cu nepoţi, să mă visez mireasă. Copiii nu seamănă cu Dimitrie, îşi mai spuse, îs mai ascunşi, el era tare bun de petrecere, tare mai era vesel." Şi mama se gîndi la nunta de acum treizeci de ani, nu la cea din vis şi în timp ce strîngea nişte aşchii ca să aibă cu ce face focul, faţa îi întineri deodată şi pentru cîteva clipe mama arătă ca o copilă, ba şi mîinile îi deveniră tinereşti, mama uită de frig şi trecu cu braţul plin de lemne printre casele peste care căzuse zăpada. Intră în vîrful picioarelor în odaie, puse lemnele jos, apoi ieşi din nou în bucătărie şi reveni cu o sticlă de petrol şi cu o cutie de chibrituri şi făcu focul. Deschise uşa dintre cele două camere — dincolo dormeau băieţii ei — ca să se încălzească peste tot. Nuţa dormea cu Anton într-un pat. Anton nu se întorsese încă, săptămîna asta era şofer de noapte, şi fetiţa dormea singură în patul larg, cu mîinile desfăcute şi

Desen de TEODORA MOISESCU

cu faţa în sus. Privind fetiţa, mama fu cuprinsă deodată de durere: „Au, puiu meu, draga mea, păsărica mea", îşi spuse în gînd. Apoi se gîndi la Anton şi la fosta lui soţie şi inima ei sîngeră pentru ei, dar în acelaşi timp o cuprinse o ciudă. „Nu era aia nevastă de şofer, îşi spuse. Dumnezeu s-o bată, să sufere şi ea numai pe-un sfert cît a pătimit Anton. Nu-i doresc mai mult rău decît asta", blestemă ea şi mînioasă cum era începu să umble cu zgomot prin bucătărie, uitînd de somnul celorlalţi. Prin geamul uşor îngheţat o văzu jos în curte pe nevasta lui Olteanu, vecina lor de la parter şi ieşi repede afară, să n-o piardă.

— Bună dimineaţa, vecină, te-ai sculat? o întrebă ea.

— Am avut nişte dureri de cap, am crezut că mor, n-am închis un ochi toată noaptea, se plînse soţia lui Olteanu răsfăţîndu-se uşor.

„Mă miram eu cum de te-ai sculat aşa de dimineaţă, îşi spuse mama şi zîmbi în sinea ei. Nu-ţi bag vină, te desprinzi cu greu de bărbat", îşi mai spuse.

— Am vrut să te rog să-mi dai nişte varză, spuse apoi cu voce tare. A dat zăpada, după cum vezi şi eu nu mi-am pus varză pentru iarnă. Curge prăpădita aia de cadă, varză am tot amînat şi n-am ajuns să-mi iau.

— Eu am luat joia trecută. Cum să nu, cu plăcere, îi spuse femeia şi intră în casă.

Şi în timp ce mama aştepta afară începu din nou să ningă. Ningea cu fulgi mari şi deşi, atît de deşi încît atunci cînd vecina reveni cu două căpăţîni de varză, cele două femei abia se mai văzură prin pînza deasă a ninsorii. Şi nu se ştie prin ce împrejurare se gîndiră amîndouă că era prima iarnă în casa lor cea nouă, din cartierul nou şi-şi doriră alte multe la fel, ierni fericite cu bărbaţii şi copiii lor. În lumina tulbure a începutului de zi, în liniştea încă adormită a cartierului nu se auzea decît foşnetul zăpezii.

„O nevastă ca asta ar fi fost bună pentru Toni", se gîndi mama. Şi mama, de ce am ascunde-o, fu puţin geloasă pe fericirea vechiului coleg de bancă al lui Anton. Poate trebuie să-i iertăm asta, ea dorise fericirea copiilor ei, ori Anton era acum un om nenorocit, un om singur, părăsit de o femeie pe care ei o iubise şi care nu-l iubise niciodată. Mama suferea pentru asta şi poate devenise puţin egoistă. Era poate puţin geloasă pe fericirea altora...

După ce se despărţi de nevasta lui Olteanu mama se reîntoarse în bucătărie. Tocmai venise femeia cu laptele şi după ce dădu drumul la aragaz, puse laptele să fiarbă şi pregăti ujina pentru Nuţa. Peste jumătate de oră se vor scula şi ceilalţi. Şi în timp ce laptele fierbea se aşeză pe scaun să cîrpească un ciorap rupt al fetiţei. „Trebuie să duc la reparat pantoful sting al fetei, îşi spuse. Altfel rupe toţi ciorapii şi dacă-l las pe Toni să-l ducă trece toată iarna. Azi îi dau pantaloni lungi fetei, îşi mai spuse mama. E destul de frig afară şi la grădiniţă cine ştie dacă nu-i ţine mai mult prin curte să se joace cu zăpada". Şi-şi aduse aminte de cei doi copii ai ei care întotdeauna iarna veneau seara acasă, cu lecţiile pe a doua zi neînvăţate, îşi aduse aminte cum îi dezbrăca în pielea goală, asta pînă tîrziu, erau în clasa 4-a sau a 5-a şi-i freca cu un ştergar aspru să nu răcească. Cel mai mare avea şi el acum un copil, un copil fără mamă, dar fetiţa era tare cuminte, venea întotdeauna cu hainele în ordine acasă. „Trebuie să-mi iau ochelari. Nu mai văd fără ochelari", îi trecu după aceea prin gînd şi luă laptele de pe foc şi puse în locul lui apă caldă pentru fetiţă.

Intră în odaie să-şi scoale bărbatul. În camera băieţilor, Adrian era deja îmbrăcat, stătea la masă cu puloverul lui Anton pe el şi-şi rezolva nişte probleme la matematică.

— Ieri după masă n-ai avut timp destul să înveţi? îi spuse mama. Nu ştiu ce-i cu tine, te-ai prostit în ultimul timp rău de tot. Iar ai luat sfetăru lui Anton.

— Mi-l dă mie. Pe el nu mai încape.

— Tu ai sfetăr, nu-ţi trebuie sfetărul lui.

— Ala-i sfetăr! făcu dispreţuitor băiatul.

— Taci din gură şi învaţă... Mă mir că poţi învăţa în întunericul ăsta. Tare mai eşti neajutorat, se plînse mama şi se duse la fereastră să tragă jaluzelele. Lumina albă de afară reflectată de strălucirea zăpezii pătrunse deodată în odaie şi după lumina aceea Adrian îşi dădu seama că afară a nins. Se ridică de la masă şi se duse repede la fereastră şi primul lucru pe care-l văzu fură acoperişurile albe ale blocurilor strălucitoare în lumina deplină a dimineţii. Cerul era alb. „Pe un timp ca ăsta să mergi cu motocicleta", se gîndi el.

— Unde-ai fost ieri? îl întrebă în şoaptă mama.

— La Tică.

— Ce-ai făcut la el?

— Am mers cu motocicleta.

Cînd vorbi, vocea mamei fu plină de mînie.

— Tu n-ai ce căuta pe motocicletă. M-ai auzit?

— Mie nu mi-e frică, mamă, spuse Adrian liniştit. Dacă Toni era să-şi spargă capul, nu înseamnă că eu trebuie să mă sperii. Mie nu mi-e frică.

— Vii să te speli acuma, sau te speli după ce se scoală taică-tu?

— Mă spăl mai tîrziu, am o problemă grea la matematică.

— Decît să-ţi rupi capul pe motocicletă mai bine ţi-ai rezolva problemele la matematică, ţinu să-i mai spună mama şi ieşi din odaie. Închise uşa după ea ca băiatul să poată să-şi rezolve în linişte problema. Rămas singur în odaie Adrian nu mai fu în stare să se concentreze asupra problemei. Faţa lui slăbuţă de tînerel neîmplinit deveni concentrată. Adrian privi acoperişurile albe şi începu să viseze. „Nu, mie nu mi-e frică, îşi spuse el încet. O să am motocicletă, o *Iavă*, asta e sigur. La anul termin şcoala medie dar nu intru la facultate. Stau un an în producţie, adun bani şi-mi cumpăr motor. Să porneşti pe o zi ca asta cu motocicleta, să fie frumos ca acum şi deodată cerul să se înnoreze şi să înceapă să ningă. Asta te-ar face să măreşti şi mai mult viteza..." Adrian se gîndi la seara trecută. Tică era şofer ca frate-su şi avea motor. Îl luase cu el, urcaseră pînă sus la vechiul aeroport, era acolo o pistă minunată. După cîteva virajuri, Tică îl lăsase şi pe el să conducă. Tot Tică îl învăţase să conducă, în fiecare zi cîte puţin. În ziua aceea Tică avusese curajul să-i dea motorul pe mîna lui. Adrian închise ochii şi-şi aduse aminte că la început îi fusese teamă. Dar el era bărbat, n-avea de ce să se teamă... Afară începu să ningă.

Cel dintîi care pleca dimineaţa la lucru era tata. În fiecare dimineaţă el lua autobuzul din staţia de peste drum de casa lui, autobuzul care pleca cu muncitorii spre uzină. Cînd ajunse la autobuz oamenii care veniseră mai devreme stăteau în cerc în apropierea autobuzului şi fumau în linişte cîte o ţigară.

— Ce-au făcut copiii ieri? spuse tata în loc de bună ziua.

— Au luat bătaie cu trei la zero.

— Era de aşteptat, se amestecă un muncitor slăbuţ şi tînerel. În ultimul timp s-au purtat rău.

— Nu spune asta, [illegible] şi cu voce groasă. Eu n-aş spune asta de două ori.

— De cînd a plecat Pacu nu-s buni de nimica, spuse din nou cu încăpăţînare tînerelul.

— Cu „Oţelul" or jucat frumos, n-am ce să spun. Ce-i drept îi drept; nu ştiu dacă tu nu eşti pornit, Lazăre.

— Ia stai acuma, dacă i-au bătut ceferiştii cu trei la zero, înseamnă că-s slabi de tot, spuse tata.

După un timp îşi stinseră ţigările, [illegible]

În maşină doi muncitori mai în vîrstă vorbeau despre un divorţ. Ascultîndu-i tata se gîndi la Anton şi o durere [illegible] şi veche îi strînse inima.

— Am fost şi eu la proces, povestea unul dintre ei. Îl avea ca martor un ceferist, unul cu o şuviţă albă în frunte şi cam prostălău. Asta cică i-ar fi adus muierii într-o zi nişte peşte de la amant. Muierea se nimerise plecată în oraş la croitor, şi Dionisie întrebase de unde e peştele. „De la cutare pentru doamna", o fi spus ceferistul. Ma, ce-o avea ăsta cu nevastă-mea ca-i trimite peşte, se gîndise omu. Ia să fiu eu cu ochii în patru. Şi aşa a dat peste dracu.

Tata se gîndea la Anton, la căsătoria nefericită a acestuia. „De fată îmi pare mai rău", îşi spuse tata. Creşte singură, vai de ea, fără mamă. Ana e şi ea la servici, creşte biata fată singură. Numai să nu se sălbăticească. „Dar nu se poate să se sălbăticească, se gîndi tata. Ea creşte cu noi şi cu Anton şi pe urmă se duce în fiecare zi la grădiniţă şi între atîţia oameni n-o să se sălbăticească ea".

— Bună dimineaţa, meştere, îl trezi Niţă deodată din gîndurile lui.

— Tu cînd te urcaşi, nici nu te văzui, spuse tata şi zîmbi trăgîndu-şi pantalonii largi ai salopetei.

— Am fost aici meştere, dar mi se pare că eşti supărat pe mine, nu mă prea vezi.

Tata se încruntă şi faţa i se întristă deodată.

— Ce vorbeşti prostii băiatule, tare mai eşti prost, să mor dacă mint. Tare mai eşti prost, mă.

Niţă îşi dădu seama că făcuse o prostie şi se întristă şi el.

— Credeam că te-ai supărat pentru vorbele alea de la şedinţă, bîigui el.

— Aşa mă cunoşti tu pe mine? făcu tata cu aceeaşi tristeţe în glas. Eu nu mă supăr pe om decît cînd spune prostii, cum spui şi tu uneori... dar atunci ai avut dreptate.

— Mergem duminică la meci la Timişoara? schimbă tînărul discuţia. Excursie organizată. Treizeci de lei toată cheltuiala. Bineînţeles se include în asta şi biletul cu loc asigurat la peluză.

— Putem merge sîmbătă, şi aşa luăm salariul. Aş lua şi copiii pe cheltuiala mea. Ce-ar fi să iau şi la nevastă bilet. Nu se omoară ea după fotbal, dar se mai uită la vitrine.

— Mîine ne vin băieţi noi în echipă, spuse bucuros tînărul că bătrînul îi dăduse dreptate în chestia cu reorganizarea grupei. „Abia acum l-am cunoscut într-adevăr pe bătrîn", îşi spuse el şi-l privi pe furiş cu dragoste. „Om de omenie, om cumsecade bătrînul, duminică după meci îl invit împreună cu familia la o halbă de bere"... Şi Niţă privi umerii puternici ai tatei, apoi privirea i se opri la fulgii care se loveau de geamul maşinii, fulgii aceia mari şi în el urcă o bucurie caldă îmbinată cu multă siguranţă...

După plecarea tatălui, mama intră în odaie s-o scoale pe Nuţa. „Poţi să te duci să-ţi bei cafeaua şi tu" îi spuse ea lui Adrian. Dacă ai timp, înainte de-a pleca să-mi aduci nişte apă de la artezică, ar fi tare bine, se rugă ea de băiat şi în timp ce acesta se îndreptă spre bucătărie îi privi uniforma cam veche şi decolorată. „Îi trebuie şi lui o uniformă nouă" îi trecu prin gînd, a crescut în ultimul timp, e băiat mare. „Cine ştie ce-o fi şi în capul ăstuia" îşi spuse mama şi înţelese deodată că pe băiatul ăsta mai mic al ei îl cunoaşte destul de puţin.

— Adriane, stai puţin, strigă ea după el.

Băiatul se întoarse uşor plictisit.

— Ce vrei mamă?...

— M-am gîndit să ne luăm şi noi un radio cu picoli, spuse ea.

— Cu pik-up mamă! Ţi-am spus să nu mai spui picoli. Rîde lumea de dumneatale.

— Mi-ar plăcea să avem un radio cu picoli spuse mama, să ne cumpărăm şi nişte plăci cu Maria Tănase.

— Acum fără magnetofon nu faci nimica, spuse foarte sigur băiatul.

— Păi să cumpărăm şi unul de care spui tu, spuse mama.

— Mai bine... Se opri la timp Adrian. Mama avea ceva [illegible] în privire, o durere pe care şi ea şi-o descoperise. Îndoiogată şi Adrian n-ar fi vrut s-o supere pomenind de motocicletă.

— Îţi trebuie o uniformă nouă, spuse în sfîrşit mama. Să vedem ce spune taică-tu. Poate ţi-o cumpărăm la chenzină. Du-te şi mănîncă repede c-ai să întîrzii de la şcoală.

Băiatul ieşi din odaie şi mama trase de Nuţa să se scoale. Fata dormea un somn tare adînc şi reuşi s-o trezească cu greu.

— Hai, scoală-te cu mama, să vezi ce ninsoare e afară, hai rîndunica mamei, îi şoptea ea mîngîindu-i faţa somnoroasă, acoperită cu şuviţe de păr. Şi, ca s-o trezească mai bine, o luă aşa, adormită aproape, în braţe şi-o duse la geam. Capul fetiţei era cald, ca o pasăre pe care o iei din cuib, ca un puişor de pasăre.

— Vezi ce mare-i zăpada, îi spuse mama. Uite ce frumos ninge, adăugă, apoi legănînd-o uşor ca să se trezească.

Afară ziua crescu peste oraş şi zăpada din curte devenise de un alb strălucitor. Fata îşi apropie chipul înfierbîntat de somn de geamul uşor îngheţat şi privi cu ochi mari zăpada de-afară. Începu să rîdă.

— Hai să ne îmbrăcăm acuma că vine tăticu şi te duce la grădiniţă, spuse mama şi se îndepărtă de geam.

— Pot să merg cu săniuţa la grădiniţă? întrebă veselă fata.

— La prînz am să vin cu săniuţa să te iau, îi spuse mama. Acum nu-i bine, nu sînt pîrtiile făcute. Stai cuminte să pot să te îmbrac.

În bucătărie se auzi glasul lui Anton şi fata începu să sară în sus de bucurie. „A venit tăticu, a venit tăticu", spuse ea dînd din palme.

— A venit şi tu nu eşti gata îmbrăcată. Stai la un loc să te îmbrac mai repede.

În odaie intră un bărbat înalt cu ochii albaştri. Cicatricea de deasupra ochiului sting se roşise datorită frigului.

— Sărut-mîna mamă, spuse el. Gata-i [illegible]? (În fiecare dimineaţă el găsea alt nume fetiţei, tot nume de flori şi mama se mira de unde cunoaşte Anton atîtea flori. Nu se prea omorîse el niciodată după florărie.)

— Gata, numai să bem lăptişor, spuse mama distrată. O luă pe fetiţă în braţe şi ieşi cu ea în bucătărie. Îi umplu fetei o ceaşcă mare, roşie, cu lapte şi-i dădu în mînă o felie de cozonac rămas din dimineaţa trecută.

— Bea-l repede că tăticu e obosit, îi spuse fetiţei. Îi era dragă fata asta a băiatului ei mai mare, semăna mult cu taică-su, dar mama nu prea ştia să se poarte cu ea. Nu crescuse fete şi-şi dădea seama că faţă de fete trebuie să adopţi o gingăşie cu care ea nu prea era obişnuită.

— Acum plecaţi, spuse mama cînd fata termină de băut laptele. Adrian îşi luă şi el servieta, iar Anton fetiţa pe umeri, aşa îi plăcea s-o ducă, şi cei doi fraţi plecară amîndoi deodată.

În poartă Anton îi întinse lui Adrian 25 de lei.

— Ţine ca să ai şi tu de cheltuială, îi spuse el mărinimos fratelui.

— Mulţumesc, spuse Adrian. Ţi-am luat puloverul, nu te superi.

— Nu, spuse Anton. Să nu-ţi cumperi cumva ţigări de banii ăştia. S-ar supăra mama. Am găsit la tine în buzunar nişte chiştocuri săptămîna trecută, spuse Anton cam încruntat, aşa cum vorbea întotdeauna cu frate-su cînd îi făcea morală. Apoi se despărţiră... Anton porni cu fata spre grădiniţă, iar Adrian se grăbi spre şcoală.

— Tată, la prînz o să fie pîrtie pentru săniuţă? întrebă fetiţa.

— Sigur c-o să fie, spuse tata şi cu fata călare pe după gît, cu mîinile înfipte în părul ei des începu să alerge nechezînd ca un căluţ, spre bucuria fetiţei. Şi cum treceau prin faţa clădirilor noi, pomii de pe marginea drumului erau plini de zăpadă, ninsoarea aproape încetase şi luată de o pală uşoară de vînt, zăpada se scutură în părul fetei, pe umerii puternici ai bărbatului.

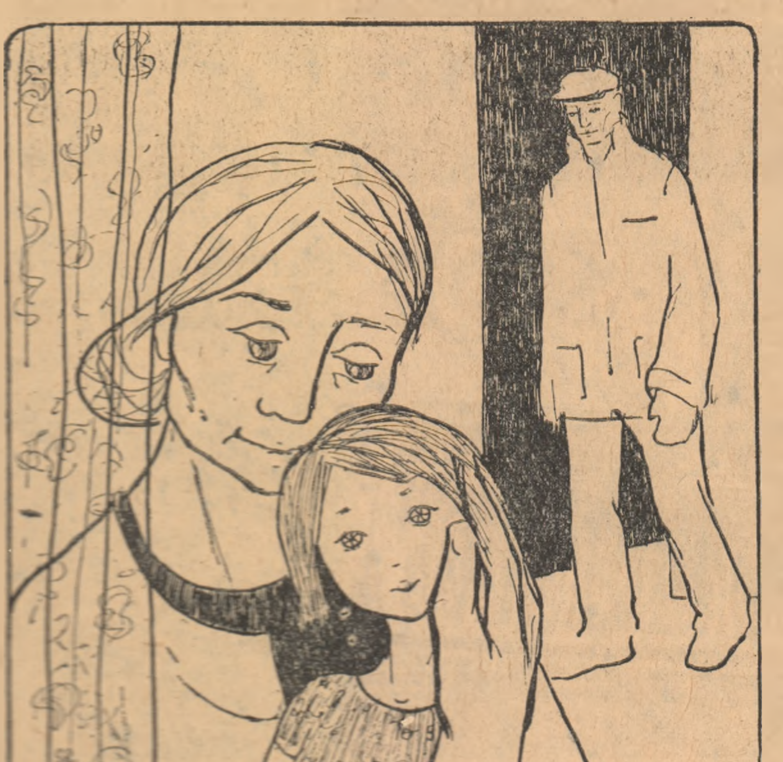

Desen de SIMONA RUNCAN

●

Se apropie ora opt. Peste un sfert de oră va pleca şi mama la Alimentara de peste drum unde e casieriţă. Ziua se răspîndea peste zăpada albă, prelungind umbrele caselor, umbrele oamenilor, umbrele pomilor. Anton lăsase fetiţa la grădiniţă şi se întorsese acasă. Aşezat la masă mînca în linişte privind drept înainte. Nu era atent la mîncare.

— Nu ţi-a fost frig azi noapte? îl întrebă mama.

— [illegible] mamă, spuse el fără să fie atent la întrebare. Partenie a făcut o invenţie. Poate să developeze fotografiile la lumina aproape obişnuită de cameră. A trimis invenţia la Bucureşti şi acum aşteaptă răspunsul. Nu m-aş mira să ne trezim cu cîteva zeci de mii de lei. Partenie ăsta e un copil grozav. Ţi-am spus eu dumitale de mult că ăsta o să ajungă departe.

— Cred că eşti îngheţat de frig? îl întrebă mama din nou. A venit deodată iarna, cine ar fi crezut, spuse mama şi se aşeză pe scaun în faţa lui şi-şi propti capul în pumni. Doamne, cum mai trece timpul, spuse ea şi căscă. Tare repede mai trece. Iar e iarnă... Cîteva clipe se aşternu liniştea. Anton mînca în tăcere.

— Ai îmbătrînit şi tu Anton, spuse ea deodată. Nu mai eşti aşa tînăr. Mă uit la tine că ţi s-a ascuţit bărbia. Ai şi cîteva fire cărunte. Acuş ai treizeci de ani.

— Ce te apucă mamă, îi spuse Anton indiferent.

— Trebuie să te însori din nou dragul mamei. De mult am vrut să-ţi spun asta. Fata creşte singură fără mamă. Eu am îmbătrînit şi n-am timp să mă ocup atîta de ea. Tu eşti băiat bun, Toni mamă, da n-ai avut noroc cu nevasta. Ai fost fără noroc. Uite la anul termini liceul, ia-ţi o colegă de la seral şi mergeţi amîndoi la facultate. Eu vă ajut cu ce pot. Tu nu trebuie să te laşi băiatule, mă auzi?

Anton nu-i răspunse nimic. Stăteau unul în faţa celuilalt şi Anton îşi aduse aminte de o zi ca asta, de demult, de acum vreo zece sau doisprezece ani. Terminase şcoala profesională şi stăteau la fel de vorbă. Anton nu-şi mai aduce aminte despre ce, dar şi atunci sufletul îi fusese cuprins de o linişte şi o încredere ciudată.

— Mult a mai nins azi noapte mamă. Potop nu alta, spuse Anton şi se sculă de la masă.

Mama puse pe aragaz nişte fasole albă să fiarbă, apoi îşi luă geanta, o geantă veche, neagră, cum se purta acum vreo douăzeci de ani, îşi îmbrăcă paltonul şi după ce îi atrase atenţia lui Anton să nu uite să stingă aragazul cînd se scoală, plecă.

Afară continua să ningă şi din pat, înainte de a adormi, Anton privea zăpada care cădea liniştită. La ora opt se deschise Alimentara unde mama era casieriţă. La ora opt, la istorie în clasa lui Adrian, intra un profesor înalt şi se aşeza la catedră. Tata îşi începe lucrul în fabrică. Anton închise ochii şi cum toată noaptea căzuse zăpadă pe geamul îngheţat al autobuzului, fulguiala albă, leneşă, domoală continua şi dincolo de ochii lui închişi pregătiţi pentru somn. Apoi adormi şi în visurile lui ninsoarea nu încetă. În casa pustie acum dormea un singur om, un om care muncise toată noaptea.

Viaţa culturală a uzinei

Eugen Teodoru

Primăvara aşteaptă pe undeva, printre crengile goale şi întunecate ale copacilor şi crengile acelea aşteaptă la rîndul lor întîlnirea cu lumina firavă a acestui început de martie.

S-au topit şi ultimele insule de zăpadă, iarna pravoslavnică şi bogată în omăt şi viscole şi-a luat definitiv adio de la noi. Parcă am şi uitat-o. Da, am uitat-o..

Incontestabil, e altfel fără iular, fără galoşi, cu capul descoperit, grăbind spre clubul uzinei unde are loc repetiţia unui spectacol închinat primăverii.

Fiindcă într-acolo mă îndreptam, împreună cu cei ce se îmbătau de atîta lumină, la repetiţiile din sala clubului uzinei de maşini electrice Bucureşti. Actorii, instrumentiştii şi dansatorii se grăbesc să urce scările de la intrare. Pardesiul îşi ia locul în vestiar, în timp ce stăpînul, la scaunul pregătit, în faţa pupitrului, cu vioara în mînă, sau în faţa instructorului, în sala de repetiţie a teatrului, unde se rostesc — mai inspirat parcă de lumina primăverii, replicile închinate ei. Întîlnirea cu Aurel Militaru, omul bălai cu ochi de culoare deschisă, de două ori dispecer: de uzină şi dispecer cultural, mi-a dovedit că agitaţia lor nu este întîmplătoare fiindcă totul se pregăteşte în „casă". Aici se confecţionează textele, aici se face regia, aici se mobilizează artiştii.

Cu ocazia fiecărui spectacol se afirmă şi veteranii mişcării artistice: strungarul Popescu Ion, montorul Onulescu Nicolae, funcţionarul Tănăsescu Traian, şi cei tineri: bobinatoarea Ioniţă Teodora, inginerul Blaha Mircea şi alţii.

Zăcămintele de sensibilitate, de gingăşie şi frumuseţe ale poporului, au ieşit la lumină. S-au durat săli, s-au aprins reflectoare, s-au dat cortine în lături pentru ca sufletul celor ce au născut Mioriţa şi doinele, să palpite nestingherite.

Odinioară, truditul din hala friguroasă, cu sîngele subţiat de foame, ştia doar un singur popas, înainte de a deschide sordida casă cu lut pe jos, să-l izbească imaginea cumplitei sale mizerii—circiuma.

Pestilenţiala circiumă de mahala, duhnind a borhot, cu tavanul sumbru, luminat de-o lampă, care întindea. acolo sus, trei aripi galbene şi trei de fum, privind cu ochiul pîlpîit spre uşa deschisă şi închisă pe rînd, s-aducă trudiorii la mese, să-şi ia porţia de poşircă cu gust dureros. Asta era distracţia. Uneori cădea pe acolo un lăutar nepricopsit ca şi clienţii şi se jeluia odată cu vîntul din ferestre şi cu sughiţul celui zvîrlit pe drumuri şi beat „os", să uite.

...Ce ziceţi de feeria lămpilor orbitoare din sala de spectacol de unde ochiul camerei de luat vederi al televiziunii a transmis de două ori, în cursul acestui an, spectacole pentru cluburile din întreprinderi. Pe aceeaşi scenă au cîntat pentru electricieni, montori, bobinatori şi matriţeri, din iniţiativa organizaţiei de partid şi sindicale: Teodora Lucaciu, Zenaida Palli, Maria Tănase, Ion Luican, Marcel Budală şi alţi artişti de frunte. Acelaşi public, crescut într-un fel de nepotolită sete de cultură, o echipă a teatrului Nottara, i s-a prezentat piesa „Doi căpitani".

Din hala caldă, modern luminată, din atelierele spaţioase, direct în sala de spectacol, cu rampa împodobită sărbătoreşte.

Dar setea nu se potoleşte cu una cu două. Are o curbă ascensională şi fenomenul, departe de a îngrijora produce o bucurie nespusă şi celor afectaţi de ea, şi celor care organizează cultura şi uzina. Vopsitorul Ruja Teodor distribuie anual 25.000 de bilete de cinema, 550 pe săptămînă. E o cifră care oglindeşte firescul zilelor noastre...

M-a interesat afluenţa muncitorilor la teatru. Patru mii de fotolii au ţinut în braţele de pluş trei ore şi mai mult, patru mii de muncitori ai uzinei, desfătîndu-i cu arta Thaliei.

...Clubul uzinei are un conducător. Un bărbat vioi, de peste 40 de ani, care-şi flutură halatul prin săli şi ateliere. Fost muncitor şi voluntar pe frontul antifascist, animator recunoscut al activităţii culturale, îl cheamă Petre Stan.

Asupra lui se află un document încărcat de adînci semnificaţii pentru epoca noastră. Să nu vă mire; este vorba de o agendă. Dar care, cred eu, împreună cu alte agende, ale altor directori de cluburi din întreprinderi, uzine sau fabrici, strînse laolaltă într-o arhivă, ar putea fi denumite „documente ale revoluţiei culturale". Ar sta la îndemîna generaţiilor viitoare, să le răsfoiască, pentru că acolo vor descoperi multiple activităţi iniţiate de organizaţiile de partid, pentru a umple uriaşa nevoie de cunoaştere a muncitorilor. Activităţile acestea durează edificiul unei noi culturi, a poporului care contribuie la realizarea tipului omului deplin al zilelor noastre, expresie vie a umanităţii celei mai autentice.

Am întîlnit un asemenea om, format în climatul cultural de care vorbeam: comunistul Ispas Alexandru, Bobinator. Şef de brigadă. Numele său este trecut în agenda lui Stan Petre în dreptul zilei tehnicii avansate, cu următoarea menţiune: „Se va prezenta un referat despre calitatea muncii la brigada fruntaşului Ispas Alexandru". Ce titlu de nobleţe poate înlocui sau măcar echivala frumuseţea contemporană a acestui simplu enunţ. Nu l-am pomenit întîmplător pe Ispas Alexandru. Afară de faptul că se află în fruntea uzinei, acest tînăr reprezintă o revelaţie şi sub acest aspect artistic. E pictor, autorul cîtorva tablouri în ulei, foarte interesante şi are notorietate: un tablou al său, expus pe şevalet în sala cercului de pictură, a fost reprodus acum cîteva luni în „Informaţia Bucureştiului" şi a stîrnit admiraţie. Tabloul reprezintă blocurile ce se construiesc în vecinătatea fabricii. Multă expresivitate, o manieră personală în aplicarea culorii pe pînză — simţi căldura şi pasiunea pictorului pentru noua imagine a oraşului socialist.

Cînd am părăsit cercul de pictură, sunetele mandolinelor şi muzicuţelor se împleteau în acorduri sprintene şi armonioase învălmăşindu-se optimiste pe culoar.

Am pătruns într-o sală din cele 15 cîte are clubul, şi am ascultat o voce înaltă, gravă. Actorul „veteran" Traian Tănăsescu umplea încăperea cu vocea lui caldă şi sigură aşteptînd replicele partenerilor...

În sala cu bare şi oglinzi a cercului de balet am întîlnit lumea de feerie a basmului dansat. Balerinele (flori, iepuri şi păsări) piruetau avîntîndu-şi braţele şi trupul în zboruri elastice după desenul schiţat de instructoare.

Subţirelele şi talentatele surori Şindrilaru, Elena de 14 şi Angela de 10 ani, au evoluat cu graţie pe parchetul lustruit, dovedind rutină în arta coregrafică.

Într-o altă sală, un puşti mi s-a urcat pe genunchi convingîndu-mă să nu port grijă carierei sale de artist, întrucît se trage dintr-o familie de matriţeri actori şi nu se încurcă. Tata a jucat în „D'ale carnavalului" iar mama recită poeziile lui Eminescu, rămase în minte de pe timpul logodnei cu „dînsul".

În sfîrşit, în biblioteca învăluită în linişte, lîngă raiturile cu 17.000 de volume şi renumita bibliotecară Grosu Galina, una din campioanele ţării în munca cu cartea. Să-i ascultăm mărturisirea:

— Îl vezi pe cititor, cum se apleacă asupra cărţii. Şi aşa stă mult, pînă după ora de închidere a bibliotecii şi nu se mai satură de citit. Atunci, mîna bibliotecarei, trecută de prima tinereţe, se lasă uşoară pe umărul celui mai credincios cititor, nedezminţitul prieten al cărţii, electricianul Marin Nicolae, autor de povestiri şi secretar al ziarului de uzină „Dinamul". Mînat de apa impetuoasă a lecturii, nu simte apăsarea. Bibliotecara rămîne o vreme citind peste umerii lui, să-l prindă din urmă, şi-l mai aşteaptă odată pînă termină pagina. Din nou îl apasă pe umăr cu grijă. Umărul şi mîna se cunosc. Apăsarea se face mai simţită şi dintr-o dată zîmbetul tînărului împacă vechea bibliotecară. În cele din urmă pune semnul şi se ridică. Privirea lui e plină de recunoştinţă pentru paginile bune pe care le-a savurat în vecinătatea titanilor din rafturi.

Pe cîmpul unde azi se ridică uzina s-a înălţat prima aripă cu pînză propulsată de elice, şi pilotată de cel care a amestecat în benzina rezervorului lacrima şi durerea neînţelesului. Avionul lui Vlaicu n-a evoluat, cred, la o înălţime mai mare decît înălţimea acoperişurilor fabricii de azi. Bănuia oare, acest deschizător de drumuri, că pe aerodromul biruinţii sale, geniul poporului va crea maşini electrice în serie, cu reputaţie internaţională, iar pe poarta din faţă, unde lucrătorii i-au închinat un omagiu în marmoră păşeşte marea armată a luminii şi culturii socialiste?...

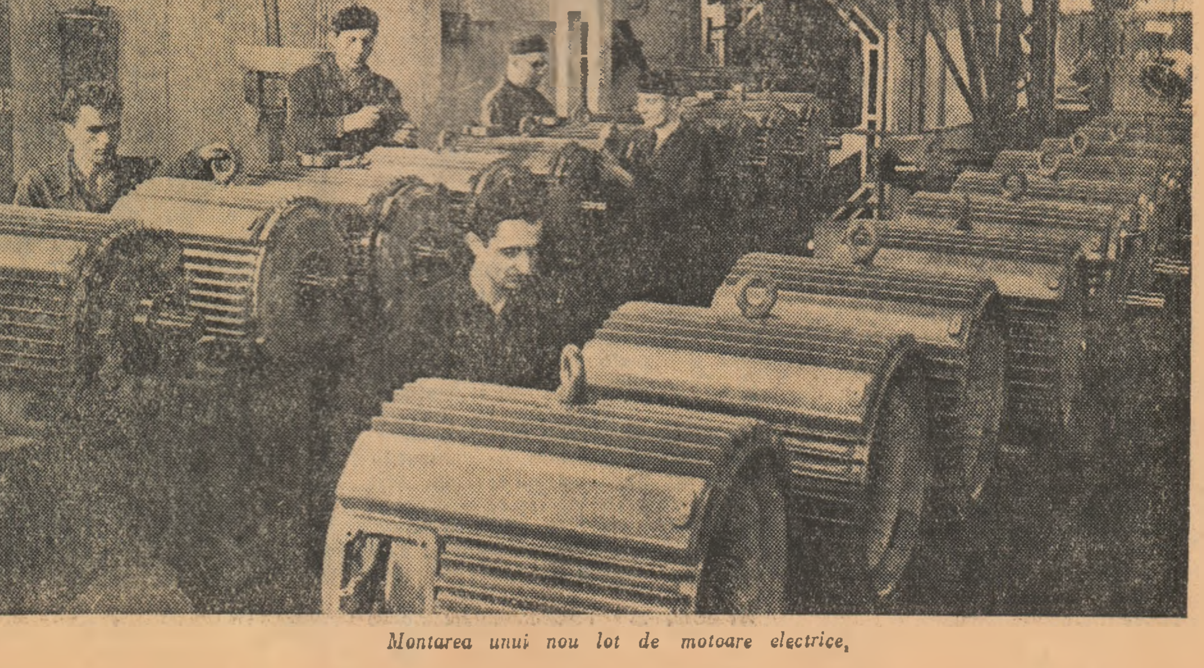

Montarea unui nou lot de motoare electrice.

A început semănatul.

Cheia de aur a belşugului

De curînd în nordul Moldovei a nins și a viscolit. Zăpada e înaltă cît lanurile de grîu viitoare. Dacă ai privi din avion întreaga regiune Suceava, ai vedea nesfîrșitele holde de nămeți învăluind dealuri, cîmpii și sate. Pe șosele, gigantice pluguri răstoarnă troiene mai înalte decît omul. In urma lor zeci de „gazuri", autocamioane, caravane cinematografice și tipografii volante brăzdează drumurile, răzbat în sutele de sate și cătune moldovene. Instructori, colectiviști, învățători, studenți de la institutele agronomice, ziariști și scriitori — duc lumina în mijlocul țăranilor. Ce minunat poem e Chemarea Consfătuirii pe țară a țăranilor colectiviști: „Muncind toți laolaltă în gospodării colective, pe tot întinsul țării, vom făuri bunăstarea și fericirea pentru toți, pentru noi și familiile noastre. Să pară în amiaza lunii iunie, cînd se coace grîul, țara toată poleită în aur !"

●

De la comitetul raional Dorohoi, mașinile pleacă în zori și se întorc noaptea tîrziu. Telefoanele zbîrnîie, tipografii culeg litere și tipăresc mii de foi volante.

Brigada noastră poposește la sfatul popular din comuna Corlăteni. In clădirea sfatului e cald, fum de tutun și forfotă. Țăranii cu cojoace albe și căciuli brumării sau negre, intră și ies. E un zumzet de stup și de roi de albine, întrerupt rar de zbîrnîitul telefonului: „Dă-mi situația! Cîte familii? Cîte hectare?" Și președintele de sfat răspunde cu voce [illegible]: „La Corlăteni: atît și atît. [illegible]: atît și atît. La Carasa: atît. La Podeni atît și atît. Merge bine. Dar îi dăm zor. Ieri s-au depus ultimele cereri de intrare în gospodăriile colective din comunele Vorniceni, Mîrcani, Cotușca și Borzești..."

Lîngă geam, rezemați de spătarul scaunului, stă pe gînduri Istrate Gh. Are o fată și în curînd o mărită. Ce zestre să-i mai dea Lenuței, dacă intră-n colectivă? Asta-i întrebarea care-l frămîntă pe Istrate și pe Maria, nevastă-sa. Colectivistul [illegible] D. Gh., un bărbat înalt cît [illegible], se așează lîngă el. Își aprinde țigara, o „națională", trage fumul în piept și începe așa:

— Măi frățioare Istrate, tu ai o fată, eu am trei fete. Acum un an mă frămintam la fel ca tine: ce fac cu zestrea? Azi nici capul nu mă doare. Colectiva e zestrea lor. Știi, cînd eram individual ca tine, m-am dus la o rudă din Roma-Botoșani, colectivista Domnica V. Descălu, și ce-am văzut? Nepotu-su, flăcău de însurat, își luase nevastă tot o colectivistă. Au muncit însurățeii, gospodăria i-a ajutat cu materiale și transport — și și-au înălțat o casă frumoasă, și-au luat radio, aragaz și mașină de cusut. Numai după un an, cu banii și produsele luate pentru 750 de zile-muncă. Acolo la Roma, patru sute de colectiviști și-au ridicat case noi de cărămidă, acoperite cu fier. Dă-ți fata, măi Istrate, după un colectivist! Și nici tu, nu mai pierde vremea. Inscrie-te chiar azi în familia noastră a colectiviștilor!

●

Căminul cultural din Pomîrla. Șiruri de oameni cu felinare, umbre jucăușe pe omătul albăstrui, urcă poteca spre cămin. Sala cu bănci de lemn, scenă, portrete și lozinci, e înțesată de colectiviști, întovărășiți și țărani cu gospodărie individuală. Două colectiviste de la Trestiana, Bordeianu Ana și Romanescu Areta — ne vor împărtăși din experiența căpătată în colectiva lor.

O femeie, cam de 35 de ani, bălaie, cîrnă și cu ochi albaștri își reazemă podul palmelor pe pînza roșie a mesei și începe să vorbească. In cuvintele ei rostite în dulce grai moldovenesc unduie holde bogate și foșnesc lanuri de cucuruz. Oamenii din sală o ascultă, sute de ochi o sorb și-i cîntăresc în gînd cuvintele. Bordeianu Ana își încheie cuvîntarea așa:

— Intovărășiți și individualiști, n-așteptați cu mîinile în sîn. Vă spun cu mîna pe inimă: nu dați norocului și belșugului cu piciorul!

De alături se ridică Areta Romanescu: înaltă, oacheșă cu ochi verzi.

— Măi oameni buni — începe Areta — ce mai stați pe gînduri? E vremea noastră, a muncitorilor și a țăranilor. Muncitorii ne trimit mașini agricole și ne ușurează munca. Nu mai e ca pe vremea lui taica-moșu, care zgîria țarina cu plugul de lemn tras de două vaci. Tractorul ară brazde adînci. De drag pășești în urma tractorului. G.A.C.-ul este cheia de aur a belșugului. Dacă aveți întrebări, vă rugăm să ni le puneți.

Răileanu Petru, individualist, țîșnește de pe bancă.

— Da, avem întrebări de pus: poți să ții pe lîngă casă o vacă și cîteva oițe? Vreau să știu dacă ai cu ce le hrăni.

— Sigur că poți crește și văcșoară și oițe și păsări pe lîngă casă, răspunde Bordeianu Ana.

— Ai și cu ce le hrăni, intervine Romanescu Areta. Doar islazul e al nostru, al colectiviștilor. Tovarășe Răileanu, dacă ai nevoie de strujeni, vino la noi la Trestiana și ți-i dăm gratuit. Cît vrei? Un car, două, nouă?

Riscu Mihai pune și el o întrebare:

— Dar cum e cu normatorul, nu vă încurcă la socotirea normelor?

— Cum să ne încurce? se miră Bordeianu Ana. După terminarea lucrului normatorul măsoară cît ai prășit. Și vai de el de greșește c-un lat de palmă. D-ta nu știi că noi femeile sîntem bune de gură? Și-apoi pe d-ta cine te oprește să-ți notezi pe un carnețel cît ai lucrat în fiecare zi?

— Hai să facem acum — zice Areta — o comparație între cît a cîștigat un întovărășit și o colectivistă de la noi, pe nume Panciuc Natalia. Am datele scrise aici în caiet. Cine vrea să facem comparația?

— Eu, întovărășitul Albu D. Ioan.

— Cît pămînt ai?

— Vreo două hectare, cu două brațe de muncă.

— Panciuc Natalia a avut o jumătate de hectar, cu două brațe de muncă și a realizat [illegible] zile-muncă, obținînd grîu [illegible] kg, porumb boabe [illegible] kg, porumb boabe ca retribuție suplimentară [illegible] kg, [illegible] kg, [illegible] kg, [illegible] kg, [illegible] kg, bani numerar [illegible] lei. Total venit: [illegible] lei. D-ta ce-ai obținut ca întovărășit?

Omul își duce o mînă la frunte și dădu din cap nedumerit:

Am făcut de pe 2,00 ha: grîu [illegible] kg, porumb [illegible] kg, floarea soarelui [illegible] kg. [illegible]

— Să facem pe loc un calcul — zice contabilul G.A.C.-ului din Pomîrla. [illegible] Cine-i mai cîștigat: Albu D. Ioan, întovărășit cu 2,00 ha de pămînt sau Natalia Panciuc, cu 0,50 ha de pămînt?

De pe băncile din fund, bărbați și femei se scoală, își fac loc cu coatele spre masa prezidiului și-și depun cererile de înscriere. [illegible]

George DAN

ZILE DE PRIMĂVARĂ

(Urmare din pag. 1)

[illegible]

Contabilul citește ultima cerere care este aprobată, ca și celelalte, în unanimitate. Președintele urează noilor colectiviști „bun venit". Le spune apoi că primăvara bate la ușă și peste cîteva zile va trebui să iasă la muncă. Se oprește o clipă din vorbă, privește cu atenție peste adunarea din sală și adaugă:

— In satul nostru mai sînt trei sute de familii care încă n-au intrat în rostul gospodăriei colective. Trebuie să-i ajutăm și pe ei. Să le arătăm că dacă intră în gospodărie, vor avea numai de cîștigat. In cîțiva ani își vor face și ei case noi și își vor cumpăra mobilă, aparate de radio, biciclete și altele, ca Ion Crețu, Dumitru P. Tarcan, Vasile Scoferu și încă vreo cincizeci de colectiviști. Arătați-le că în gospodăria colectivă, pămîntul rodește mai mult, belșugul este din an în an mai mare în casa fiecăruia dintre noi. Știți prea bine că anul trecut, gospodăria colectivă a cules de pe fiecare hectar, cu peste 1.000 kg grîu mai mult decît întovărășiții. Sporuri mari de recolte am obținut și la porumb, și la alte culturi. Fermele de animale ne-au adus însemnate venituri.

La începutul cuvîntării, președintele gospodăriei vorbea molcom. Dar treptat, treptat, se încălzi și dădu drumul cuvintelor cu repeziciune, aținînd cu priviri arzătoare, cînd pe unul cînd pe altul din sală. Se oprește apoi pe neașteptate, caută să-și adune gîndurile și iarăși reia. Vorbește oamenilor despre planurile de viitor, arătîndu-le că, în scurt timp, în casa fiecăruia va trebui să fie becuri electrice, care să alunge toate nevoile și să lumineze belșugul. Oamenii îl ascultă atenți. Pe fețele unora dintre colectiviștii proaspeți, se vădește uimire. „Ia uite-l pe Alexandru! Cum a ajuns așa de învățat?"

După Olăieru mai vorbesc și alții. Din partea comitetului de partid al orașului Iași, un tovarăș îi felicită pe toți pentru pasul făcut și le urează spor la muncă. El îi sfătuiește apoi să dezvolte gospodăria obștească, mai ales fermele de păsări și vite; să cultive legume și să dezvolte pomicultura și viticultura...

— Știu că sînteți harnici și buni gospodari! Să faceți în așa fel, încît satul dumneavoastră să devină o minunată grădină. Și dacă pe vreunul îl trage ața-napoi, să nu-l lăsați. Să-l ajutați să scape de tot ce e vechi și împovărător și să pășească-nainte. Fiecare dintre dumneavoastră să aibă casă nouă, mobilă și aparate de radio

— Arătați-le că la Tomești a intrat tot satul în gospodărie. La Cozia, gospodăria a fost inaugurată acum trei zile. In raioanele Bîrlad, Huși, Negrești și Vaslui s-a încheiat colectivizarea. Regiunile Cluj, Banat, Galați, Ploiești, Hunedoara, Argeș și altele au fost colectivizate. Și ce mai așteptați? Țărănimea din întreaga țară merge pe drumul belșugului.

— Cei care nu vor să vadă care este drumul spre belșug, ar merita să fie lăsați să se poticnească muncind de unul singur, răzbate o voce din sală.

— Partidul nu vrea să lase pe nimeni să se poticnească. El vrea ca toți oamenii muncii să trăiască-n belșug, să fie fericiți, subliniază tovarășul de la comitetul de partid al orașului Iași. Avem datoria să-i ajutăm pe toți, să pornească pe drumul gospodăriei colective, de la care vine bunăstarea și fericirea.

In ropote puternice de aplauze, tovarășul se așează pe scaun. Inainte de încheierea adunării, o parte dintre colectiviști își iau angajamentul să-i lămurească și pe ceilalți să intre în gospodărie.

★

De la această ședință au trecut doar cîteva zile și toți [illegible] au dat cereri. La data cînd scriem aceste rînduri, tot satul se află în gospodăria colectivă. Le urăm tuturor spor la muncă și în curînd să ajungă milionari.

Șerban NEDELCU

ÎNSEMNĂRI DESPRE

Cîtu-i Maramureşu...

(Urmare din pag. 1)

cemuşă. Trebuie găsite acele chei potrivite cu care deschizi inima țăranului. Și ele sînt argumentul, răbdarea, experiența.

Au mare căutare mărturisirile unor colectiviști din satele apropiate, veniți să fie de față, ca oaspeți, în asemenea clipe fierbinți.

Cerc de trupuri în jurul lui Grigore Simși, un lungan cu pieptar înflorat care povestește o întîmplare din satul lui de lîngă Văleni.

— O neînțelegere mai veche ne ținea în poară cu satul vecin, din pricina unui imaș. Eram gata înscriși, cu cereri în bună regulă, dar amînam, ca și voi, inaugurarea colectivei. „Ne trebuie imașul", — ziceam, gîndind că e cazul să punem piciorul în prag. Același lucru îl făceau vecinii noștri. „Vreți să stingeți pentru totdeauna focul neînțelegerii voastre?" — ne-a întrebat partidul. „Vrem", am zis noi. Adunați-vă atunci amîndouă satele în aceeași gospodărie colectivă și o să stăpîniți imașul bătrînesc sănătoși laolaltă. Propunerea era atît de nouă și de potrivită, încît pe loc am ridicat mîinile, aprobînd prin votare. Ne-am convins degrabă că colectiva înfrățește oamenii, șterge dezbinările trecutului, sporește nemăsurat puterea omului de a împodobi dealurile astea ale noastre cu roade.

Intrebările celor de față curg cu nemiluita. Grigore Simși cere pic de răgaz, scoate din pieptar un pachet de „Mărășești", aprinde, apoi răspunde cu răbdare și bunăvoință la tot ce-i poate interesa pe țărani în pragul unei hotărîri importante.

Alt grup. Un tractorist din Carei a venit în Lăpuș „pe vedere". Are aici o Florică cu ochi aprinși și mișcări de sfîrlugă, pe care și-a pus în gînd s-o ia re curînd. Stă de vorbă cu feciorii satului, să vadă și ei că-i om cu greutate, încît Florica nu va ieși din sat cu un fluieră-vînt. Povestește despre ceea ce știe că-i poate interesa: despre colectiviștii milionari din Berveni, pe „moșia" cărora a arat nu odată:

— Trec mai zilele trecute cu rusul pe la ei, într-o doară. „Ce mai nou" — îi întreb. „Ne asfaltăm ulița mare" — zice careva. „Poate vă puneți și neon", — continui, crezînd că-i o poznă de-a omului. El o ține una și bună că ceea ce spune e un lucru foarte serios, că au și făcut adresă pentru ciment, ori așa ceva. „Nu pricep, voi n-aveți altceva mai bun de făcut, — le spun cu nedumerire. De corso comunal vă arde vouă acum?!" Văd că omul se supără, îmi răspunde răstit: „Ascultă, tovarășe, produse are fiecare cu caru', case noi am clădit, mobilă de comandă, „stil Berveni". — Imbrăcăminte, de asemenea. Deschizi însă vara o fereastră spre uliță și dă buzna praful în casă. Ei, nu, nu ne convine. Lucrurile bune, de preț, trebuie păstrate cu grijă. Mizeria am scos-o din pod, din casă: o scoatem acum de pe uliță, de peste tot". Așa zicea „milionarul" din Berveni.

Intîmplarea e ca un ciob de oglindă în care cei ce ascultă își văd viitorul.

Tot în Lăpuș. In aceste zile căminul cultural a devenit un focar al muncii politico-educative de masă, locul întrunirilor populare unde se dezbat cele mai arzătoare probleme la ordinea zilei. Brigada artistică de agitație, conferențiarul, echipa de cîntece și jocuri, echipa de teatru, inginerul agronom, ansamblul muncitoresc, filmul, găsesc la căminul cultural o bună și primitoare gazdă. Țăranii adunați aici nu sînt simpli spectatori; ei devin participanți activi la dezbaterea marilor probleme pe care le pune practica transformării socialiste a satului, dinamica acestui proces revoluționar în plină desfășurare. Aici, la aceste mari adunări obștești, se dezvoltă opinia colectivă înaintată a satului contemporan, se dezvoltă întîiele virtuți menite să contribuie la formarea conștiinței colectiviste a țăranului intrat într-o zodie nouă. In aceste zile, manifestările de la căminul cultural sînt expresia concentrată a unor mari desfășurări de energii creatoare, închinate operei transformării satului, sînt întruchiparea vie și însuflețitoare a adeziunii de care se bucură cuvîntul partidului în masele largi ale țărănimii muncitoare.

A devenit o tradiție ca „serile" căminului cultural să constituie o largă manifestare a inițiativei colective. Alături de lauda succeselor, aici prinde glas ironia adresată acelora care mai șovăie să se angajeze în miezul luptei pentru socialism, și tot aici e rostit, nu odată, cuvîntul aspru, demascator pentru aceia care încearcă să împiedice, într-un fel sau altul, acest victorios marș al țărănimii spre țeluri precise.

O întîmplare petrecută recent la căminul cultural din Lăpuș mi se pare semnificativă pentru unitatea de voință și acțiune a țărănimii de aici, pentru spiritul de vigilență de care este ea animată. Să vă istorisesc întîmplarea.

Se încheia ultima zi a lunii februarie. A fost o zi rodnică, plină de eforturi încununate de succes. Un mare număr de țărani își făcuseră cerere de înscriere în gospodăria colectivă; satul se apropia cu pași iuți de colectivizarea totală. Și tocmai într-o asemenea zi în Lăpuș apăru șontic-șontic, un străin, înalt de statură, sprijinit într-o bîtă de carpen, intra din casă în casă, spunînd că dorește să găsească ceva de lucru. Intrat în casa țăranului, se așeza pe scaun, se întindea la taclale, „uita" de graba căutării de lucru și, învîrtind vorba cu meșteșug, cîrmea discuția spre o matcă anume:

— Greu, al dracului, badel La noi, s-a făcut gospodărie colectivă și n-au oamenii ce mînca; îs muritori de foame. Luați aminte, să nu pățiți și voi la fel, că, după cîte îmi dau seama, vi s-au înfierbîntat mințile.

„Povața" era spusă pe un ton mieros, voit părintesc, cu duhul blîndeții. Intrebat cine este, de unde vine și ce caută, străinul spuse un nume care se dovedi fals ca și adresa indicată, de altfel. Incepeau să fie limpezi intențiile „propovăduitorului" ivit din senin în Lăpuș. Țăranii îl luară cu ei la sfatul popular să-l identifice. Bănuielile lor se dovedeau întemeiate.

Se lăsase seara și la căminul cultural începuse programul obișnuit al zilei, cu brigada artistică de agitație, cu cîntece și jocuri, întrebări și răspunsuri despre gospodăria colectivă...

Țăranii îl duseră pe propovăduitorul minciunii la căminul cultural, în plină adunare populară. Cineva tocmai vorbea despre entuziasmul și răspunderea cu care țăranii din raionul Tîrgu Lăpuș, ca și țăranii din întreaga țară, se pregătesc să sărbătorească evenimentul istoric al colectivizării totale. Conferința fu întreruptă pentru cîteva minute și pe scenă fu urcat omul înalt, sprijinit în bîta de carpen, spre a fi înfățișat adunării populare în adevărata și rușinoasa lui goliciune.

Cine era deci, sărmanul „pribeag", plecat în căutare de lucru? Era cetățeanul Ion Sina, țăran cu gospodărie mijlocie din Suciu de Sus, proprietar a 7 hectare de pămînt arabil și o pluă de lînă. Cunoscut defăimător al gospodăriei colective din sat și al rînduielilor noi din patria noastră, el fusese condamnat nu demult la un an închisoare pentru încălcarea legilor statului.

Acest scurt portret a lui Sina a fost de ajuns ca adunarea populară să clocotească de indignare:

— Am mai văzut noi lup ascuns în blană de mieluț nevinovat, a strigat colectivistul Ion Acriș din mijlocul adunării. Scoate-ți mă, căciula din cap, să-ți vadă bine oamenii obrazul lipsit de demnitate! Uitîndu-mă la tine îmi aduc aminte de Mustea Găvrilă, din Coroeni, dușman înrăit, alungat de țărani, cu care te-ai putea lua de mînă. Bag-seama, n-ai nici o omenie în satul tău, de aceea îți încerci colții prin părțile noastre. Ei nu, vericule. Pune-ți pofta în cui!

— Asta-i și a mea părere, vorbi Ion Martin, colectivist din Văleni. Tu ești un vreasc uscat, iar aici, în odaie asta, uite, sîntem ca o pădure tînără. De azi, de mîine, nu se va mai vorbi de țărani individuali în Lăpuș, și în întreaga regiune a Maramureșului.

Propovăduitorul minciunii coborî de pe scenă în huiduielile sălii.

Adunarea populară își reluă firul, iar oamenii înjghebară discuții despre rodnicia pămîntului, ziua-muncă, apoi înjghebară jocuri și cîntece în care vibrau optimismul și puterea lor colectivă. Ei nu se împiedică de un ciot, întîlnit în mijlocul drumului; îl azvîrle cît colo; și merg nestingheriți cu un calm stăpînit mai departe. Ei sînt angajați într-o mare bătălie de durată și bătălia aceasta poartă numele de comunism, fericire.

După patru zile în Lăpuș se inaugura gospodăria colectivă.

E un om în floarea vîrstei, înalt, vesel, inimos, săritor la nevoie; l-am întîlnit străbătînd lungile și grelele drumuri de țară, ca ostaș al marii acțiuni pentru colectivizarea totală. Numele lui este Ioan Pintea și este președintele gospodăriei colective „23 August" din Mădăraș, raionul Satu Mare. L-am auzit vorbind frumos, inspirat, și i-am transcris cuvintele pe fila carnetului. Iată, deci, un monolog a lui Pintea rostit într-o comună de lîngă Cehul Silvaniei, într-o seară cu apus sîngeriu, cînd țăranii proaspăt înscriși căutau să pipăie chipul și valoarea zilei de mîine:

— Noi, cei din Mădăraș purtăm pe umeri doisprezece ani de experiență colectivistă. Mă gîndeam că celor ce se află la început de drum, sfatul nostru prietenesc le poate fi de folos. Il dăm cu inima deschisă, în chip de bună urare. Și pentru că urările noastre sînt totdeauna concrete și practice, hai să ne sfătuim ca atare, cîntărind sarcinile care se impun ca fundamentale chiar a doua zi după inaugurare. Pentru asta sînt îndemnat să mă întorc cu gîndul înapoi, în timp, spre a vedea cu ochii minții, din fir a păr, cum am fost și noi ajutați la începutul începutului, cum am învățat să învingem greutățile și cum ne-am apropiat tot mai mult bunăstarea care ne-a intrat în casă și stă cu noi la masă.

Am pornit-o și noi subțirel și sărăcuți, ca mulți dintre voi: 50 de familii, 3 perechi de boi, 4 perechi de cai, niște căruțe — fondul de bază nedepășind suma de 50.000 lei, bun înțeles cu puterea de atunci, mai scăzută, a leului.

Intîi și întîi am început-o cu organizarea judicioasă a muncii, pe brigăzi și echipe, prin mobilizarea tuturor brațelor de muncă. Am ținut foarte mult ca în fruntea acestor unități de lucru să fie cei mai buni gospodari, capabili să pună interesele colective mai presus de cele individuale, cum ar fi în cazul nostru Vasile Buzaș ori Ion Sabău, care sînt conducători de echipe de o grămadă de ani. Un sfat personal: brigada nu trebuie să fie nici prea mare, nici prea mică, să cuprindă cam 100—130 brațe de muncă; iar echipa cel mult 25 de brațe. Numai așa pot ele să fie bine conduse. Aci ajunși, n-aș vrea în nici un chip să scap din vedere problema răspunderii personale, a disciplinei. Locul nostru de muncă fiind pe cîmp, sub cerul liber, trebuie să avem în sînge pasiunea timpului optim. Nu mai departe, în 1960, la noi, toate cele trei campanii agricole s-au desfășurat pe timp ploios. N-am așteptat timpul bun acasă; am făcut pe dracu' ghem și ne strecuram printre ploi, nu ne luam după mișcările norilor și prindeam în smirc ceasul de soare, atunci cînd se ivea, la amiazi, în zori, seara tîrziu, ori — de ce nu? — și noaptea, dacă trebuia. Finul l-am cosit sub ploi, l-am zbicit la ivirea curcubeului și îl aveam uscat, ca tutunul, după un soare pripit de două-trei zilișoare. Griul era umed, în cruci: am pus snopii copăcel, în picioare, cu mustățile în soare. Veneau în urmă căruțele și îi adunam din mers, păcălind ploaia ce ne gonea din urmă, ne stropea pe călcîie. Asemenea lucruri se fac cu plan și metodă, printr-o conducere riguroasă, operativă.

O altă sarcină pe care ne-am luat-o pe umeri de la bun început a fost mărirea fertilității solului și împărțirea lui pe parcele. Mădărașul nostru era așezat pe un podzol degradat, încît țăranul individual scotea producție mică, sub mia de kg grîu la hectar. Am făcut șanțuri de scurgere — cam 20.000 metri liniari — și ne-am apucat să îngrășăm solul. Efectivul de animale era mic, bălegarul puțin. Am început îngrășarea solului cu lupin, lucru despre care am avut prilejul să vorbesc la Consfătuirea pe țară a țăranilor colectiviști. E un lucru minunat care merită atenție. Noi dăm azi recolte de grîu între 1.800 și 2.100 kg la hectar, iar cele de porumb urcă pînă la 2.700 kg la hectar. Nu mai vorbesc că în 1959 am recoltat 3.400 kg la hectar.

Nu poate suferi amînare o sarcină, mai generală și totuși concretă, mai permanentă, dar imediată, pentru că se leagă de toate celelalte — e vorba de ceea ce numim noi munca educativă sau dezvoltarea spiritului colectivist, a conștiinței noi, socialiste. Ziarul, broșura, cartea de specialitate, învățătura sub toate chipurile, sînt bunii noștri sprijinitori în năzuința vie de a scăpa de relele deprinderi individualiste, pentru a cîștiga virtuțile omului nou, ziditor al lumii noi.

Incotro ne-au dus aceste străduințe ale noastre? Cel mai sănătos răspuns e acela al faptelor. Sîntem, cum se zice „milionarii", pentru că fondul nostru de bază a trecut de două milioane cinci sute de mii. Numai în anul trecut, în condiții cu totul nefavorabile, de secetă — din 10 iunie n-a plouat pînă în toamnă (bătrînii spun că nu s-a întîmplat așa ceva de peste 80 de ani) — zic, în asemenea condiții, anul 1961 ne-a sporit fondul de bază cu 600.000 lei. Am ridicat peste 20 de construcții mari, și ne-am sporit foarte rapid efectivul de animale. Ne-am ridicat în anii din urmă 178 case noi, mari, încăpătoare, de piatră, că avem un punct de vedere și în arhitectură. Dar casele își pierd frumusețea dacă n-au lumină — am electrificat comuna! Ne-a dat mîna să aducem firul de aramă chiar de la Satu Mare, cale de 12 km, stîlpii de la Livada, 40 km distanță, transformatorul de la Craiova, cu mașina. Lucrare în stil colectivist. Incolo, mobila fină, radioul, mașina de cusut, bicicleta, aragazul sînt bunuri cărora nimeni nu le poate ține evidența. Ar trebui un contabil special. E bine așa. Acestea sînt doar cîteva din izbînzile noastre pe un drum mereu suitor. Prezentul nostru este și trebuie să fie viitorul nostru imediat.

Buna mea urare sună așa: să ne ajungeți și să ne întreceți pe măsura puterii și vredniciei voastre.

Am petrecut o după-amiază printre colectiviștii din Buciumi și, în ciuda puiului de ger cu care a debutat mărțișorul, am văzut marea explozie florală prin care s-a proclamat sub ochii mei primăvara și mai apoi, am zărit tresărind prin crengile Ionathanului, ca niște flăcări, merele verzi.

Lucrul nu mi se pare ciudat, nici nemaipomenit. Vorbind despre ziua-muncă și rodnicia pămîntului, colectiviștii de aici — țărani cu duh și har, îndrăgostiți de creanga înmugurată — și-au investit nădejdile în miraculoasa putere a științei și povestesc cu atîta drag și pricepere despre pomicultură, încît au puterea să accelereze lenta, pămînteasca rotire a anotimpurilor; ideile lor, înscrise pe orbita viitorului apropiat, devin lesne, prin graiul lor colorat și frumos, o copleșitoare prezență, o realitate vie, concretă.

Nu, n-am făcut poezie, ci economie agrară. Ca să fiu înțeles, trebuia să încep de la A, care în limbajul inginerului agronom ar putea să însemne profil, ori, mai precis, întărirea economico-organizatorică a gospodăriei colective, dictată de specific, condiții, și așa mai departe.

Ogoarele din Buciumi urmează jocul capricios al unor dealuri — semănînd hiperbolic cu căciulile din partea locului — suie nu odată pieptiș înălțimi unde, în caz fericit, doar călare se poate pătrunde. In condițiile gospodăriei individuale buciumeanul cultiva aceste fîșii de pămînt potrivit trudei și nevoilor sale imediate. Cocoța pe colină șirincuța de griușor ori secară, păioase ce creșteau pipernicite, cu paiul scund și boaba sfrijită, părînd în toiul verii nu holde în pîrg, ci piei de vulpi mîncate de molii. Voia țăranul boabe pe care să le arunce în rîșnița primitivă: scotea pîinica lutoasă, neagră, grea ca pămîntul. Mai arunca porumb și el creștea pînă în epoca laptelui. Boabele se stafideau înainte de vreme, iar foile plantei se răsuceau pe tulpina lipsită de sevă. Cartoful își creștea tuberculii cît nucile în stratul pietros. Doar poamele, prunele, merele, nucile — curgeau din rămurișul pomilor, așa cum le dăruia la întîmplare mama-natură.

Cu o asemenea zestre s-a constituit anul trecut gospodăria colectivă „Vasile Roaită" din Buciumi. Pentru a corecta, a modifica natura zgîrcită de aici, partidul le-a dat buciumenilor în mînă puterile științei, îndemnîndu-i să sporească acele puteri ale locului care au la ei mai mari sorți de izbîndă.

— Pomicultura și zootehnia va face în satul vostru minuni, a zis în loc de ziua-bună Vasile Marinescu, veselul copil al științei, trimis de facultatea de agronomie din București aci, la Buciumi, să nu facă de rîs promoția de ingineri a anului 1961.

Și s-a apucat de lucru.

Mai întîi puii de pomi — anul 1962 e anul plantărilor. Meri, meri, cît vezi cu ochii, pe toate dîmburile, pe toate coclaurile, 31 hectare într-un singur an. Peste 10 hectare sînt gata. Frăsineii, ros din prăvălișuri și ploi, devine din anul de grație, 1962, un paradis al merelor.

Copilul științei, venit aici să corecteze natura, s-a apucat să-i învețe pe buciumeni să-și refacă livezile străbune, crescute la întîmplare. I-a învățat să rărească prunii, printre care nu te puteai mișca cu căruța, să completeze golurile, să dirijeze calitățile fructului, valorificînd condițiile locului. Brigada pomicolă condusă de Ion Lupșe cuprinde pe cei mai buni pomicultori (în practică și teorie) care în vremea culesului devin iscusiți conducători ai echipelor de recoltat, alcătuite din sute de brațe de muncă.

Poamele și bilanțul primului an în gospodăria colectivă: 30 de vagoane de mere și prune, reprezentînd un venit aproximativ de 300.000 lei.

Perspective? In 1965 buciumenii vor avea aproximativ 100 hectare livezi; dealurile de pe Frăsinei se vor ghebosa copleșite de fructele pămîntului.

Așadar, gospodăria colectivă din Buciumi capătă un profil; un profil nou, socialist.

POP Simion

Bibliotecă sătească în Oaș

COLECTIVIZARE

Tinerețea colectiviștilor

Slănina pe care am mîncat-o la prînz în Cincșor era așa de frumoasă încît i-aș fi cerut cu împrumut lui Thorvaldsen dalta să sculptez în ea niște Venere montane pe care le văzusem trecînd sfioase prin sat. Cred că era ca marmura elină. În satul cu gospodărie colectivă împlinind în mai doisprezece ani, unde bunăoară Mihai Balthes a realizat anul trecut venitul net de 25.619 lei, am discutat cu președintele Mihai Wagner (satul e populat de romîni și sași, deosebiți mai mult după nume, altminteri neexistînd deosebiri) despre planurile lui de a completa culturile gospodăriei cu plante mai puțin uzitate acolo (chimion și mac!) și de a extinde creșterea păsărilor. Iar apoi m-am dus cu un ceas înainte de amurg spre satul Voila, unde se inaugura în aceeași seară gospodăria colectivă „Drumul belșugului". Pămîntul Voilei e bun și gospodarii sînt buni. Era de 1 martie. Oamenii stătuseră multă vreme pe cele aproape 158 ha divizate între 174 familii, pînă cînd vecinătatea Cincșorului prosper a început să le dea de gîndit.

În seara de 1 martie, ascultînd dezbaterile pentru alegerea consiliului de conducere al gospodăriei, am încercat să-mi aduc aminte cum îi mai văzusem pe oamenii aceia și pe alții din satele raionului Făgăraș, pe cînd eram în 1944 soldatul ultimului contingent al războiului și cantonat în satul Viștea de Jos (de pe aceeași șosea națională), colectivizat acum cîteva săptămîni și el, eram trimis uneori cu bicicleta spre Făgăraș cu nu știu ce corespondență militară. O dată mi se făcuse foame. Soldatului îi era foame totdeauna în vremea aceea, dar mă podidise o foame acută, și cred că aș fi biruit-o și atunci de n-ar fi fost bicicleta. Neputînd să ofer un regat pentru un cal și neavînd nici banii trebuincioși pentru cumpărarea la circiuma voileană din șosea a unei feliuțe de slănină care mi se păruse atunci mult mai de preț decît calul întreg (și viu!) dorit de regele englez, am făcut ca Ullenspiegel, culcîndu-mă lîngă bicicletă în șanț și adulmecînd mirosul de vinars care ieșea pe ferestrele crîșmei. Știam din manualele de geografie elementară că satele acelui ținut ar fi bogate, însă copiii care au ieșit de la școală ferindu-se de uniforma mea peticită erau așa de slăbănogi încît mi s-a părut deodată că nu mai mi-era foame. Mulți dintre ei cred că sînt colectiviști care și-au inaugurat gospodăria la 1 martie 1962. Nu știu cine dintre copii a venit lîngă mine și întrebîndu-mă cu ochii la bicicletă dacă s-a isprăvit războiul, m-a privit lung și tăcut cînd i-am spus că nu s-a isprăvit.

După cîteva săptămîni, păream posesoa de armata hitleristă care se tîra repede în sus spre vizuina ei berlineză unde o chema sfîrșitul. N-am mai făcut de atunci popas în Voila, și figurile se uită cînd trăsăturile sînt transformate de vîrstă; totuși, parcă am recunoscut chipul băiatului de atunci în statura vioaie a unui tînăr care-și lămurea cîțiva prieteni cu cîteva ore înainte de inaugurare cîte hectare arabile se vor dobîndi prin desființarea răzoarelor.

Ieșind din sfatul popular al Arpașului de Jos să-mi cumpăr țigări, n-am mai fost nevoit să întreb pe nimeni unde să le găsesc, fiindcă o clădire cu două caturi avea firmă cu neon albastru. Era în 1962.

Nu pot s-o uit pe Victoria Corșatea din Ileni, care văzînd că bărbatul se lasă greu și se tot gîndește, a renunțat la disputele casnice și s-a dus în grup la bogata gospodărie colectivă din Hălchiu, aducînd de acolo argumente infailibile în fața cărora (declinate categoric de voința femeii), nehotărîtul țăran a devenit unul dintre cei dintîi doritori să înființeze în sat gospodărie colectivă. „Atîta îți spun, zisese femeia, ori faci acu cererea, ori cu mine casă bună nu mai ai!"

La Mîndra, gospodăria colectivă „Spic de grîu" s-a inaugurat în ultima duminică din februarie, în ziua în care una din cele mai tinere colectiviste, Maria Dan, și-a născut întîiul copil, un băiat.

Inaugurarea din Voila se încheiase cu dans într-o sală pe scena căreia fusese invitată să cînte o fanfară.

De cîte ori trecusem pe șosea în 1944 cu rabla de bicicletă a regimentului, oamenii și mai ales copiii o priveau cu jind. Acum sătenii făgărășeni auziseră că spre pildă la Hălmeag șaptezeci și cinci de familii colectiviste își cumpăraseră motociclete și biciclete, pe lîngă alte accesorii de confort. S-a născut astfel ispita vieții de bunăstare. Oamenii nu se hotărau ușor. Toți țăranii, dar cred că îndeosebi cei dintre acești munți ai Făgărașului se hotărăsc greu, și numai după ce toate argumentele necesare logicei lor s-au confruntat cu propria realitate. Mă uitam la ei cum citeau prospectele lui, sau altele. Lectura era efectuată cu evlavie. Dura mult, repetată de cîteva ori, agrementată cu comentarii proprii, cu zeci de întrebări. Dumitru Bleben din Ileni știa statutul model al gospodăriei agricole colective, dar a vrut să mai afle o dată de ce drepturi se bucură colectiviștii. De văzut, văzuse colectiviști, văzuse jurnale cinematografice documentare, dar o întrebare mai mult nu strică. După aceea s-a înscris. Alteori pionierilor, cînd își legau cravatele dimineața, li se făcea rușine că nu sînt copii de colectiviști, și își lămureau ei părinții nehotărîți.

În Sîmbăta de Sus, pe un teren similar cu al Cincșorului, țăranii cu gospodăriile lor individuale însumaseră laolaltă 8000 kg cartofi la hectar, iar cantitatea de 16.724 a vecinilor i-a pus pe gînduri. Citind în foaie și informîndu-se și la fața locului, o boreasă din Sîmbăta s-a răstit la bărbat: „No, vezi, cîte crumpene? Ce mai stai?!"

Eram în Venețla de Sus (de fapt Vinețla), sat pe coastă de munte, cu lămpi de gaz, la sfatul popular și ce terenuri, cum se zice acolo, apătoase, adică ținînd apa ploilor și a dezghețului peste pămînt și prin aceasta excluzînd pămîntul respectiv din agricultură. Forțele locale ar fi putut face ceva, unindu-se, niște șanțuri de scurgere, realizînd pășuni excelente pentru drigamele lor, cum le zic ei bivolilor. Cînd m-am dus în casa bătrînului vinețean Dumitru Butum, unul din primii înscriși, omul mi-a declarat în fraze sintetice și eliptice că are cinci copii; apoi mîna i s-a rotit o clipă asupra odăii sărăcăcioase. „Să fie ei fericiți! a zis. Eu am priceput ce spune partidul. Altfel rămîneam tot așa". Dar în același sat, în aceeași seară, vine un tînăr grăbit și în odaia jucînd de penumbre s-a uitat cu grijă la fiecare, apoi a scos o hîrtie: „Am făcut cererea, dar vă rog s-o puneți în dosar numai poimîine, pînă atunci țineți-o la dumneavoastră". Un activist local l-a întrebat de ce: „Uite de ce, nevasta încă nu știe, da o lămuresc eu pînă poimîine". „Te temi de nevastă, omule?" întreabă cineva. Omul ascultă atent. Apoi „Cine, eu? Ba nu. Da așa... Lasă, c-o lămuresc eu". După sorocul hotărît cererea era iscălită de amîndoi.

Cred că aceeași nevastă (mi se pare că n-are copii încă), după douăzeci de ani nu va mai ține minte decît negura generală a lipsurilor din gospodăria ei individuală și fiii ei vor învăța în istorie despre trecutul precolectivist cum învățam noi despre Alexandru Machedon.

Stăteam la Voila în marginea sălii și priveam excelenta mișcare de pași în învîrtitele locale sau în tangouri. Acum un ceas încă se mai dezbăteau problemele interne ale gospodăriei colective. Ceasul trecuse, și dansau colectiviștii tineri, uitînd că sînt colectiviști numai de un ceas, în timp ce gospodarii din proaspătul consiliu de conducere hotărau ora adunării de a doua zi pentru întocmirea planului lucrărilor de primăvară. Se vorbea de chimizarea îngrășămintelor, de marele combinat chimic din Făgăraș, de recolta toamnei anului 1962.

Iată cum întinerește lumea.

Victor KERNBACH

Schițe pentru relief uman

Munții Oașului, munții Gutîiului, munții Țibleșului... Profesorul meu de geografie ținea mai mult decît orice la relief; nota de încercare era la el răsplata pentru talentul pe care îl dovedeai în desenarea hărților fizice. O elevă din Baia Mare mi-a corectat zîmbind cunoștințele de relief: — Noi, cei de aici spunem munții Gutinului nu Gutîi, cum sînt trecuți pe hartă. Sună mai frumos, parcă, nu-i așa?

La nord-vest de munții Gutinului începe Țara Oașului, cu case vopsite în albastru, exact ca în tablourile lui Dipșe. Un obicei străvechi rămas de pe vremea feudalismului. Pe atunci, pentru ca perceptorul să nu rătăcească pe la casele oamenilor liberi, iobagii erau obligați să-și vopsească bordeiele. Perceptorul venea la sigur, bătea în ușă, cerînd cu voce uscată, poruncitoare, îndeplinirea condițiilor impuse de stăpîn.

●

În dimineața zilei de 2 martie, a avut loc inaugurarea celei mai mari gospodării agricole colective din Țara Oașului, „Viața nouă" din satul Turț, vestit pentru țuica sa de mărgele „sat în care altădată numai circiumarii și negustorii de țuică o duceau bine". La ora 10, veneau spre căminul cultural, din cele cinci părți ale satului: Susani și Susanii de Sus, Dimbeni, Josani, Călinete, călări și pe jos, sute de turțeni, în costume de sărbătoare, unindu-se într-o splendidă demonstrație a bucuriei. În gospodărie au intrat 952 de familii cu 3.300 hectare. În planul de măsuri al consiliului de conducere citit de președintele Vasile Farcaș, proaspăt ales, figurează între altele: plantarea în terase, cu viță de vie și pomi fructiferi a dealului Grîului, construirea a 6 grajduri pentru animale de producție și tracțiune și a unui saivan pentru oi. Iată și alte date pe care le transcriu din foaia volantă, editată pentru Turț de ziarele „Pentru socialism" și „Banyavideki Fakłya" din Baia Mare, cu ocazia inaugurării gospodăriei: „Din fond centralizat, în Turț s-a dat în folosință în ultimul timp o școală cu etaj și opt săli de clasă, laborator, sală profesorală etc. La această școală și la celelalte din raza comunei învață peste 1.100 de copii. De instruirea lor se ocupă azi nu 5 învățători ca în trecut ci 34 de profesori și învățători. Biblioteca din Turț, numără peste 5.000 de volume. Asistența sanitară a locuitorilor de aici este în prezent asigurată de 3 medici, dintre care un medic șef de circumscripție, un pediatru, un stomatolog și 6 cadre medii tehnico-sanitare. Dispensarul medical are casă de naștere și aparat Roentgen. În comună funcționează o farmacie bine aprovizionată cu medicamente".

●

În aceeași zi la Turț a avut loc și nunta tînărului colectivist Vasile Ilieș. Împletitul complicat al părului miresei durează o zi întreagă. M-a impresionat mult ritmul îndîrjit, persistent, egal al jocurilor oșenești. Exprimă o mare tenacitate și voință, crispată aproape, întreruptă de tonul ascuțit al „țipuriturilor". În timp ce joacă și „țipuresc" obrazurile oglindesc o strălucire imobilă care te face să te gîndești automat aproape la suferințele lor din trecut. Aceste sentimentul tulburător de real, că sub călcîiele lor se zbate încă pentru totdeauna șarpele foamei, al efortului istovitor și al pelagrei care măcina altădată forțele fizice și spirituale ale țăranului nostru.

●

Transcriu din carnet cuvintele rostite de tovarășa Francisca Eberst, secretar de partid al gospodăriei colective din Beltiug, cîtorva indivizi din Călinești, raionul Oaș, care la acea dată mai ezitau încă să se înscrie (după cum se știe la 7 martie anul acesta regiunea Maramureș a fost în întregime colectivizată): „Vreau să vă spun să aveți încredere în partid, așa cum am avut și noi, și să vă înscrieți cu toții. Numai așa o să cunoașteți frumusețea adevărată a vieții și obrazurile voastre au să arate libere de greul pămîntului, tinere așa ca al meu."

Cezar BALTAG

Pe teren

Cu cizmele sale de-o poștă și ca plumbul de grele —
a răzbătut prin toate colburile și clisele bărăganului, prin arșița
soarelui, sau prin nopțile văduve de stele.

Ațipea în cine știe ce haltă de-a-npicioare —
cu gîndul dus la minunea mărilor de porumb viitoare.

Și — flămînd de foamea lui și-a tuturor —
scotea dintr-un ziar unsuros două-trei măsline
și-un codru de pîine îndulcit cu apă de izvor.

Uneori avea ciorapii uzi și gripă și visa o floare de liliac
cu miresme îndepărtate:
O primăvară, poate... un sărut, poate... și toate la mai mult de peste
o sută de kilometri și jumătate!

Pronunța cuvîntul colectivizare —
fără să se tulbure ca o apă călătoare.

Totul era în el limpede și curat
ca un șipot luminat.

Visa să coase petecele ogoarelor împreună
cu o rază de soare și o rază de lună...

Străbătînd cîmpiile cu droșca sau Gazul,
ne-a poposit în prag și ne-a înălțat visul cît ciocîrlia
și ne-a spălat de neguri ochii și obrazul.

Și iată că brațele noastre noduroase și tari ca rădăcina stejarului
adună astăzi lumina soarelui și laptele pămîntului
în pîntecul coșarului.

Și-ți spunem: tu ești pîine și vin
și nașul viselor și faurul a cîte sînt!...

Ție, activistule, poemul acesta ți-l închin.

Cezar DRĂGOI

Conștiința

Pămîntul aleargă
fără să privească înapoi
iar în holda întinsă
cu pletele azvîrlite spre spate
și rădăcinile crescute din noi
spicele aleargă cu viteză amețitoare
sărind peste ale prezentului metereze
să ajungă din urmă
timpurile viitoare
pe care să le îndestuleze.

Suzana DELCIU

La Corni

(Într-o sală de ședințe)

Pe ușă a intrat și anotimpul cu noi
Roșu la față
Aromind a pîine și fîn.
Parcă striga: am grîne, am ierburi,
Am margarete;
Veniți și cosiți-le să le duceți acasă.
Aveam senzația că privesc portative
Pe care aleargă ideile mari
Ale anotimpului roșu:
Frunțile din sală aveau riduri adînci,
Care urcau, coborau
Ca niște portative flexibile.
Peste o oră lumea s-a împărțit în grupuri
Așa cum fac la Ateneu interpreții.
Și în timp ce ideile colindau portative,
Mîinile au pornit să cosească în tarlale,
Margarete și ierburi și aur.

Ion CRÎNGULEANU

FRUMUSEȚEA LUI VIG

Schiță de **GICA IUTEȘ**

Hotărî că minunea asta de soare răsărise anume pentru Alecu Vig, pentru inima lui ciripeau ca nebune vrăbiile în merii înfrunziți de sub fereastră. Vig deschise larg fereastra și aspiră adînc aerul tare și proaspăt. Ca un făcut, tocmai astăzi se tăiase cu briciul în trei locuri: jupuitura de pe bărbie sîngera, nu glumă. Asta pentru că era nervos și-i tremurau mîinile. Dar ce motive avea să fie nervos? Și Vig privi înveselit pămătuful plin de spumă parfumată „Palmolive". Ar trebui, în sfîrșit, să-mi cumpăr un aparat de ras. Așa cum are agronomul! Ei, drăcie, numai pentru că are agronomul? Îmi trebuie un aparat de ras și gata! Era o prostie să se mai sluțească în halul ăsta cu briciul vechi de pe vremea cătăniei. Chiar astăzi am să iau măsuri, hotărî el, și căută sticla cu spirt după teancul de cărți de pe măsuța de lîngă pat. Începu să se fricționeze energic, dar cînd zări cu ochii mijiți de usturime imaginea din oglindă rezemată de canatul ferestrei, întrerupse brusc bărbierirea. A lui era desigur această mutră de culoarea sfeclei furajere, nasul acesta lătăreț, părul roșcovan și sîrmos care nu se netezea niciodată în creștet?! Nu încăpea îndoială. Așa că își zîmbi întîi veninos, apoi din ce în ce mai încurajator, pînă cînd se apostrofă cu duioșie.

„Mă, Vig, mă, de ce naiba nu ești și tu puțin mai frumos?" Dar oricum, se gîndi, acesta nu era lucrul cel mai esențial devreme ce Iulca...

Hm, ce era cu Iulca? În timp ce el jucase șah cu secretarul U.T.M.-ului din Șiria, ea dansase cu agronomul, patru valsuri la rînd. Te pui cu agronomul? Băiat de oraș, cu mustăcioară neagră, cu cravată, cîntă la mandolină... Și Iulca moare după cîntec și dans. Ei, dar la întoarcere, pe-al cui umăr a dormit Iulca? Și cînd sălta camionul la hopuri? Asta-i, vezi? Să crape de necaz agronomul!

★

La șase fără cinci lăsînd în odăița sa de burlac o ordine exemplară, Alecu Vig ieși din micul corp de clădire destinat pentru locuințele salariaților.

Se opri cîteva clipe primind strălucirea orbitoare a soarelui drept în față, apoi cu mîinile în buzunare o porni spre cantina Grădiniței de copii, încercînd să ghicească ce rochie o să poarte Iulca. Cea albastră cu guleraș alb, care-i place lui atît de mult, ori cealaltă roșie care-o face mai ochesă?

Din aleea largă, pavată cu pietre de rîu care tăia curtea largă a gospodăriei, Alecu Vig o luă spre dreapta pe cărare pe lîngă rondurile, cu pansele îmbobocite din spatele sediului G.A.C. o clădire nouă, frumoasă, cu două intrări principale: intrarea care dădea în uliță cu șapte trepte înalte ducea la căminul cultural. În fostul sediu al gospodăriei era acum căminul de zi al copiilor. Dar Iulca nu venise încă, și cînd intră în bucătărie, o găsi pe Katineni cu ochii roșii de plîns, frămîntînd într-un lighean mare de aramă o cocă galbenă pufoasă care mirosea a scorțișoară.

— Se poate fără „gem de dulceață?" striga Katineni, ridicînd aluatul în sus și trîntindu-l îndărăt în lighean cu zgomot de trăsnet.

— Se poate trăi fără „dulceață de gem"! răspunse agronomul dînd posac din cap, mestecînd în silă jumările cu șuncă.

— Auzi, drag tovarășe Vig! i se jelui Katineni. Auzi, ce-i iese din gura tovarășului nostru agronom! Spune, dacă auzit-ai dumitale să rămîn o săptămînă fără „gem de dulceață". Li s-a urît bieților prunci de-atîta miere de albine; n-am cu ce face o gogoașă umplută, săracuț de mama mea! Ce zici drag tovarăș Vig, se poate una ca asta?

— Uite ce zic eu, o întrerupse agronomul plictisit. Lasă pe mîine „gemul de dulceață", și ai grijă că Iulca întîrzie azi la Șiria și n-are cine primi copiii. Auzi, au început să vină.

Katineni îi aruncă o privire ucigașă și se duse să-și spele mîinile.

Alecu Vig luă ceainicul, își turnă ceaiul, împuns de o bănuială care creștea în el încet dar sigur ca aluatul din cazanul de aramă de lîngă plită. Ei bine, unde se văzuseră, mă rog, cu noaptea-n cap?

Desen de CONSTANTIN POHRIB

Agronomul împinse farfuria golită de jumări, se întinse și luă de pe dulap un sul gros pe care-l puse pe locul unde stătea de obicei Iulca la masă.

— Poftim! mormăi el, 40 de exemplare din „Ediția specială de la Șiria." S-a cules astă-noapte. Sarcină, să le împărțim pe la brigăzi în primele ore de dimineață! Ciudat! Părea cătrănit, ceea ce-l făcu pe Vig să nu mai fie chiar atît de întristat!... Dar era intrigat totuși. Desfăcu sforicica și luă un exemplar din foaia volantă pentru Șiria. Munciseră, nu glumă, băieții de la ziar. Ia uite, și fotografii: grajdul cel nou pentru tineret, cireada brigăzii a doua la tabăra de vară... Un titlu îi sări în ochi:

Un bogat schimb de experiență

Ieri seară a avut loc la căminul cultural din comuna Șiria o întîlnire între colectiviștii fruntași din G.A.C. „Drumul belșugului" și țăranii muncitori din cele două întovărășiri din Șiria.

Caravana cinematografică a prezentat scenariul „Drumul belșugului" care înfățișează minunatele succese ale gospodăriei milionare „Drumul belșugului" al cărui sector zootehnic deține locul întîi la producția pe raion. Zootehnicianul Alexandru Vig a împărtășit...

Vig rulă foile, le legă cu sforicică roșie și întrebă răgușit:

— Cine le-a adus?

— Tovarășa secretar de U.T.M. Veresan Iulia. După cum vezi, ești cineva frate Vig! rîse cu amărăciune agronomul.

Avea cearcăne mari și pe obrazul lui nebărbierit puful bărbii îi dădea un aer obosit, întunecat.

— Ce-ți pasă, adăugă el, dînd ceaiul rece pe gît.

Ce dracu are? se miră Vig. Nu cumva mă dușmănește — și întrebă înciudat:

— Ce vrei să spui?

El tăcu un timp, se ridică brusc și începu să umble de colo pînă colo prin bucătărie. Văzîndu-l că se uită lung la bocancii lui plini de noroi zîmbi stînjenit:

— Am pîndit gîndacul de Colorado. Dar tu n-ai nici în clin nici în mînecă cu el!

— Cu gîndacul direct nu! încercă să glumească Vig.

— Da, mă Vig, să știi, se însufleți el dintr-o dată. M-am convins că ești cineva. Și Iulca spune.

Vig simți că-i ard obrajii.

— Ce spune Iulca? întrebă cu precauție.

— Tot timpul, tot timpul cît ai vorbit la Șiria, nu mai putea după tine...

— Cum nu mai putea... după mine? întrebă din nou Vig, și se întoarse să-și ia din cui haina.

— Dracu să te ia, izbucni celălalt. Ce crezi? Că despre mine, nu se poate face un film ca să nu mai poată după persoana mea cine știu eu? Lasă, scot eu căpșunile și roșiile altoite cu vinete. Atunci să vezi! N-am decît cinci luni de cînd am venit la voi!

— Eu sînt sigur! răspunse Vig și-l privi dintr-o dată bucuros cu ochii lui albaștri, naivi ca de copil.

— Atunci e-n ordine! spuse agronomul și-i întinse mîna solemn. Cred că plecăm după masă la Șiria. Are loc adunarea generală de constituire. Și adăugă: Le-a plăcut șirienilor cum ai cîntărit tu vițelul înainte de supt și după! Sînt de acord cu alăptarea viteilor direct din căldare.

— Oricum, nu e decît o parte din avantaje! zise Vig și deschise ușa. „E băiat bun agronomul ăsta" — se gîndi el și porni alături de dînsul cu sentimentul clar că îi datorează ceva de care ar fi putut să-și dea seama mai de mult.

Nuntaș la Brașov

Călătorind spre Brașov duminica trecută, mă gîndeam la puternica pulsație și forță industrială pe care i-a dat-o timpul nostru socialist. Pe vremuri, el îți amintea, în primul rînd, de cadrul lui pitoresc, cu coifurile de cremene ale Postăvarului și Pietrii Craiului, cu fermecătoarea lui Poiană, Tîmpa, satele nu mai puțin pitorești din apropierea lui. De data asta, imaginea care s-a suprapus a fost aceea că de aici pleacă în toată țara și peste frontiere mii de tractoare, mii de camioane, ca să nu pomenesc decît de principala lui producție. Noile cartiere muncitorești, în arhitectura timpului nostru, care fac din această așezare un eclectic mozaic de vechi și nou, cu locatarii lor care nu sînt nici funcționarii inerți de odinioară, nici snobii sportivi, veniți să-și plimbe prin baruri și cafenele echipamentele împestrițate. Pe acești noi locatari mi-a fost dat să-i cunosc printr-o fericită întîmplare. Venisem cu cîțiva prieteni să rămîn o zi, să urc la Poiană, să salut brazii în horbota lor hibernală, să respir aerul tare. Zăpada abundentă care căzuse peste noapte, ninsoarea care mai continua făcea drumul la Poiana cu șenileta dificil. Va

Desen de NICĂ PETRE

trebui să rămînem în oraș. Să ne asigurăm în primul rînd un loc de dormit. Ne-am îndreptat spre hotelul „Carpați", al O.N.T.

— N-avem locuri! — a fost răspunsul portarului.

— Dar ce s-a întîmplat? Știm că la Poiana sînt competițiile de schi. Dar zburătorii pe tălpici își au hotelul lor, acolo, sus. Atunci?

— Da. Pasagerii care au ocupat camerele sînt cei 150 de colectiviști de la Urziceni. Au venit azi dimineață, au vizitat întreprinderi, orașul, și mîine se duc să viziteze și să facă un schimb de experiență la Gospodăria Agricolă Colectivă din Hărman. Portarul, plin de bunăvoință, ne dădea aceste lămuriri, cotrobăia prin diagrama de încăperi, căutînd totuși să ne aciuieze într-un fel. Ne-a împărțit la etaje diferite, în camere diferite și ne-am declarat fericiți că vom sălășlui cu harnicii muncitori ai ogoarelor colective.

Să ne lăsăm deci micile bagaje și să ne întîlnim în hol, ca să mîncăm. Chiar aici, la restaurantul hotelului. Era destul de devreme așa că nu ne-am grăbit. Am făcut o scurtă plimbare și ne-am întors, ca să găsim salonul de mese arhiplin.

— N-ai o masă și pentru noi? ne-am adresat primului ospătar care ne-a ieșit în cale, puțin dezamăgiți, neștiind că ne aștepta o nouă și nu mai puțin plăcută surpriză.

— Nu cred, tovarăși, salonul e angajat de o nuntă în seara asta.

— Să fie cu noroc! Dar cine se însoară?

— Un muncitor fruntaș de la Uzinele „Steagul Roșu" — a fost răspunsul grăbit al ospătarului, cu drept cuvînt foarte ocupat cu ospățul acesta deosebit. Ne-am strecurat printre nuntași, siguri că în celălalt salon vom găsi loc. Aș! Și acest salon era angajat. Tot de o nuntă. A unei perechi de colectiviști. Masa era întinsă, nuntașii chiuiau obișnuitele strigături, cum e obiceiul la țară.

Văzîndu-ne așa de picați din cer, un tînăr ne-a îndrumat spre o masă la care puteam rămîne. Și iată-ne, deci, din întîmplare, nuntași. Și încă la două nunți deodată. Ne-am așezat la locurile noastre și am început să privim plini de admirație la nunta care deși ca din basme, e un lucru obișnuit. Asemenea festivități se fac des în saloanele celui mai luxos restaurant din Brașov.

Nunta fruntașului nu era încă în toiul ei. Mai urmau să vie o parte din invitați din cei aproape o sută. Directorul, inginerul șef, colegi de-ai mirelui, de-ai miresei.

— Tînărul acela subțirel trebuie să fie ginerele — făcu careva dintre noi. Da el este. Îmbrăcat în fracul pe care-l purta cu toată prestanța acestui strai de rigoare, cu vestă albă, pantofi de lac, un papion alb. Și mai erau două, trei fracuri. Restul în haină neagră cu papion negru, bărbații; în rochii de seară femeile. Excepție făcea grupul mai în vîrstă. Părinții și rudele tinerei perechi. Tatăl ginerelui, muncitor ceferist la Cîmpina, mama colectivistă, părinții miresei colectiviști din Odobești, în veșmintele lor obișnuite, de la țară. Și n-au venit cu mîna goală. Din vinul adus în cele două boloboace se vor cinsti pînă la ziuă nuntașii.

Pînă să vie și ceilalți oaspeți, petrecerea putea începe. Le dădea ghies nunta din celălalt salon. Și a început. Cînd o horă, cînd un dans modern. Și nuntașii excelau în amîndouă. Pînă la urmă fuziunea celor două nunți s-a făcut într-un fel. Mai veneau nuntași de la colectiviști să danseze cu cei ai strungarului, se mai duceau dintr-aceștia la nunta de alături. Și ei ca noi jucau la două nunți.

Deși nepoftiți aveam totuși scaune, dar fiind veniți în excursie, am felicitat încă o dată pe tinerii căsătoriți și ne-am dus în camere.

Acordeoanele muzicii ne-au amintit însă din cînd în cînd că în noaptea aceea hotelul cel mai de lux din Brașov a fost locul de desfătare al noilor lui locuitori, muncitori și țărani, înfrățiți într-o bucurie unanimă.

Dimineața, cei 150 de colectiviști din Urziceni, umplînd cele 3 autobuze mari, plecau la Hărman.

Gheorghe DINU

Ion Creangă

Ca toate marile valori autentice, Creangă crește mereu cu trecerea timpului. Scriitorul acesta care a murit fără să-și vadă opera publicată într-un volum și care era numit de criticii vremii sale un talent „primitiv" și „necioplit", se apropie într-una de apogeul strălucirii sale, așezîndu-se prin faima enormă ce i s-a creat în zilele noastre și prin recunoașterea tot mai unanimă a atributului genialității, alături de Eminescu și Caragiale.

E adevărat că unele intuiții critice exacte l-au simțit pe marele creator chiar în trecut. Ibrăileanu l-a numit Homer al nostru. Iorga l-a făcut Rabelais românesc, iar acad. George Călinescu a stabilit afinități de geniu al lui Creangă în literatura universală. Dar autorul importantei monografii despre viața și opera lui Ion Creangă apărută în 1930, Jean Boutière, deși a făcut o excelentă cercetare a biografiei și a izvoarelor operei marelui humulestean, l-a trecut în rîndul bunilor povestitori populari ai occidentului, asemănîndu-l cu Charles Perrault și frații Grimm. Eroarea a fost comisă de mulți care nu erau în stare să deosebească un talentat prelucrător de folclor ca Petre Ispirescu de pildă, de un genial exponent al poporului, cu viziune artistică proprie asupra lumii și cu mijloace stilistice care-i alcătuiesc un profil literar cu totul original.

Dificultatea cea mare consta în discernarea a ceea ce este literatură populară și expresie a unui temperament artistic puternic și original în opera lui Creangă. Fiindcă aceasta cuprinde o viziune despre lume, o concepție de viață și este expresia stilistică unitară a unei concepții despre artă. Elementele ei depășesc ceea ce ar fi putut strînge prin experiență și cultură un singur om cu o viață atît de simplă ca aceea a lui Creangă.

De aceea nu cercetarea biografiei scriitorului este edificatoare în cazul de față, ci studiul minuțios al operei, al mijloacelor care au realizat-o.

Din biografia sa, importantă este mai ales perioada formației, foarte timpurie, neobișnuit de timpurie, durînd cît copilăria și adolescența, perioadă în care s-a alcătuit, în mediul răzeșilor moldoveni atît de iubit de Creangă, fondul de aur al inspirației sale. Aderența pasionată a scriitorului la acest mediu s-a manifestat neîntrerupt și mai tîrziu în dorința de reîntoarcere către el sau de reconstituire a lui, în afirmarea ostentativă a țărăniei, care acoperea enorma mîndrie a apartenenței la lumea din care pornise. De aceea, pentru Creangă, Humuleștii erau centrul lumii și al experienței, un fel de prototip al satului, pe care îl înfățișează scriitorul în Amintiri. Iar oamenii lui erau cei mai buni și mai înțelepți de pe lume, cei mai harnici și mai generoși. Chiar și tipurile negative ajungeau la un anumit grad de „desăvîrșire," în sensul defectului pe care-l ilustrau, așa încît, și leneșii, și mincăii, și bețivii și cîrpănoșii sînt cei mai leneși, cei mai mincăi, mai bețivi și mai cîrpănoși de pe lume. Înlăuntrul viziunii satirice asupra caracterelor omenești intră, undeva, marea satisfacție a scriitorului că acești răi, gliganii și coblizanii, melianii și haraminii sînt într-adevăr fără pereche pe lume. În această solidaritate a lui Creangă cu mediul răzășesc în care s-a născut intră și comunitatea cu modul de gîndire popular. De aceea concepția de viață a scriitorului va fi aceea care de milenii consacră anumite valori și relații între oameni. Existența e înțeleasă ca activitate utilă. Valoarea oamenilor depinde de utilitatea lor în grup. Cei care se sustrag efortului colectiv, creator, sînt excluși din grup, fără ca dispariția lor să afecteze măcar pe cititorul operei. Vezi cum se petrec lucrurile în Povestea leneșului, în Soacra cu trei nurori și în Fata babei și fata moșneagului. Și satira anticlericală are la Creangă explicație analoagă, ea se execută împotriva acelor preoți care duc o existență parazitară. Ioan Humulescu și Isaia Teodorescu sînt priviți cu simpatie fiindcă sînt activi și utili. Iar catiheții sînt satirizați, știindu-se bine că o vor lua pe urma popei Oșlobanu, a popei Buligă și a altora.

Și tabla valorilor morale din opera lui Creangă e comună cu cea din etica populară, schema basmului fiind împrumutată direct din literatura populară. De altfel inovația lui Creangă în materie de tematică a basmelor și povestirilor este destul de mică. Aceasta se menține de cele mai multe ori în cadrul relațiilor sociale sau de familie, văzute conform mentalității populare. Marea contribuție a lui Ion Creangă la creșterea realismului românesc stă în modul său specific de construire a imaginii artistice, dominat de viziunea proprie a artistului asupra lumii.

Viziunea laică și optimistă a scriitorului se opune oricărei mentalități superstițioase, întronînd în lume domnia omului și a înțelepciunii lui, măsură a tuturor lucrurilor. Această clasică, luminoasă viziune aduce mitul în realitate, determinînd reducerea fabulosului, a supranaturalului la dimensiuni umane sau uneori chiar subumane.

Ibrăileanu arăta cu multă pătrundere că miraculosul devine în opera lui Creangă doar un ingredient în pictura realistă a oamenilor. Personajele supranaturale sînt aduse în Humulești, sfîntul Petre se teme de hartagul unui oștean care merge pe drum mătăhăind în toate părțile, moartea e o babă decrepită a cărei canonire de către Ivan stirnește o condescendentă compasiune, iar dracii au inteligența unor copii necopți, pedepsiți cum se cuvine și batjocoriți de Ivan și chiar de Dănilă Prepeleac. Iadul capătă înfățișarea unei crișme, locul acțiunilor acestor personaje e satul, iar timpul e măsurat cu durata unor momente familiare sătenilor moldoveni.

Pe de altă parte zugrăvirea oamenilor e subordonată și ea viziunii specifice asupra lumii. Toate personajele sînt prinse în mișcare, acea mișcare continuă care face din universul lui Creangă un univers dinamic. De aceea, fiecare e schițat cu rapiditate printr-un gest, o acțiune sau o serie de acțiuni înlănțuite, ori printr-un atribut fizic mai izbitor. Capra gătește, Harap Alb execută poruncile stăpînului, fata moșneagului curăță, grijește, lipește, spală, gătește. Smaranda nu-și vede capul de treabă. Pînă și personajele negative, satirizate, se află mereu în mișcare: babele aleargă „ca prisnelul", clericii ca popa Buligă beau și joacă, Nică n-are o clipă de astîmpăr.

Personajele care au conturul cel mai ferm, cel mai îngroșat sînt cele grotești, fiindcă în construirea lor, ca în toată arta satirică, exagerarea conștientă joacă un rol de seamă. Și Creangă își destăinuiește temperamentul artistic mai ales pe registrul satiric. Lăcomia, zgîrcenia, prostia își găsesc întrupări literare remarcabile, memorabile în Oșlobanu, Trăsnea, Mogorogea, Dăvidică și alți gligani și coblizani care, așa cum s-a mai spus, suferă de gigantism. Tot un produs caracteristic al artei satirice a lui Creangă e și personajul hitru, anapoda, smintitul în aparență, dar înțelept în realitate, a cărui structură se interpretează, din punct de vedere logic pe paradoxul popular. Mirăuță din Grumăzești și mai ales Nică a lui Ștefan a Petrii, eroul Amintirilor sînt asemănători cu Păcală, Nastratin sau Till Eulenspiegel, eroi ai literaturilor diferitelor popoare orientale sau occidentale. Aceste personaje, printre care ar putea intra, într-un fel, și moș Nechifor Coțcariul sînt foarte dragi scriitorului căruia îi place ca și lor, vorbirea în dodii, ghidușă și foarte bogat revărsată. Limba lor e și limba lui Creangă, cu atît mai plină de haz cu cît personajul e mai hitru.

125 de ani de la nașterea scriitorului

Statuia lui Ion Creangă la Humulești

Aceeași viziune asupra vieții determină și modul picturii obiectelor. De aceea scriitorul nu zăbovește să le descrie, ci le enumeră. Prețuindu-le, admirîndu-le ca pe niște produse ale muncii omenești, foarte folositoare, el le va spune pe nume, cu mare plăcere și cu o mare iorță de evocare. Astfel va sta să detalieze instrumentele de cizmărie ale lui Pavel Ciubotarul din Folticeni, obiectele din dugheana jupînului Strul, acareturile din ograda lui Stan Pățitul și așa mai departe. Aceste enumerări caracteristice pot avea semnificații diverse: ele pot izvori dintr-o intenție didactică, aceea de a învăța și pe alții rezultatele muncii în toată concretețea lor, sau dintr-un adevărat orgoliu al cunoașterii. Creangă știa tot ce se făcea în satul său, de la tors și țesut pînă la prisăcărit, moșit și îndeletniciri culinare și descrie în felul său mai toate acțiunile specifice, așa încît n-ar fi exclus să indice și obiectele, instrumente sau rezultate ale muncii.

Acest mare autor jovial, cum îl numește acad. G. Călinescu, a învățat tehnica narației la școala rapsodului popular. De aceea vom întîlni în stilul său mai toate formele oralității, interjecțiile, exclamațiile, interogațiile, comentariile și atîtea altele, alcătuind una din dominantele sale stilistice. O altă este aceea care exprimă particularitățile stilului satiric, împlinindu-l cu o mare rigoare logică și estetică, pînă în ultimele elemente, cele mai simple, pînă în expresii și cuvinte. Exagerarea conștientă în care intră și faimoasa diminutivare cu efect contrar, jocurile de logică, folosirea stilului proiesiei clericale în imprejurările cele mai profane (și mai ales în scopul satirei anticlericale) și cu deformarea burlescă a termenilor consacrați sînt elemente care întăresc conținutul satiric al operei. Tot de aceeași intenție unitară ține și alegerea unui lexic familiar, expresiv și colorat, adesea cu multe argotice, și jocurile de cuvinte și stilizarea însăși a cuvintelor, pentru ca pînă și în plastice valori fonetice să răsune ecouri ale aceluiași stil satiric.

Toate acestea sînt cîteva din elementele cele mai izbitoare ale stilului realist al lui Creangă, scriitor încadrat cu cei mai mari satirici ai literaturii universale, cu Sebastian Brandt, cu Rabelais și Laurence Sterne. Genul popular și-a pus pecetea asupra lui Creangă și humulețeanul stă azi în galeria celor mari, nerușinîndu-se de țărănia lui.

La 125 ani de la nașterea marelui scriitor se cade să ne aducem aminte încă o dată de toate acestea, pentru a-prețui cum se cuvine.

Zoe DUMITRESCU-BUȘULENGA

DESPRE ȘI PENTRU COMIC, SATIRĂ, UMOR

Portretul satiric cu valoare generalizatoare are tradiție în literatura noastră. Moftangiul și moftangioaica lui Caragiale ca și inepuizabilul Mitică sînt ilustre exemple. În „Tabletele" și „Biletele" sale „de papagal", în întreaga sa operă de pamfletar, Tudor Arghezi și-a exprimat nu odată indignarea prin mijlocirea portretului satiric. De la „Omul cu ochi vineți" pînă la „Baroane", opera publicistică argheziană în trecut a oferit o galerie de portrete magnific hidoase, planete dedicate de autor personal sau prin intermediul lui Coco unor odioase exemplare din fauna lumii burgheze. (Colonelul cultural, Șeful de cabinet, Bel-ami, Canalia blajină, etc). Schițe portretistului față de modelele sale, una lui față de mediul social care le-a produs se exteriorizează prin acea violență a limbajului, prin acea enormitate fabuloasă a imaginii satirice cu care ne-a obișnuit pe E. Lovinescu, „decanul" al literaturii polemice. „Bel-ami", monocluș și timp cuceritor de femei și de funcții în stat apare după 25 de ani de activitate „lăbărțat și moale dînd-u-se jos dinaintea unui bizniț, dintr-un automobil de 19 milioane tiriș, mai mult o truistă fără îmbrețișat abdomen, decît ca un om fără oase..." Tempul a făcut din Bel-ami „un cadaver de copil bătrîn, holbat și gras. Bel-ami, cu zgîrciul orbitei descompus și-a pierdut și monocolul". Importanța „Baroanei", simbolica personificare a reprimului de ocupație veșnică, este pamfletarului prilejite într-o excursie înrudită cu bleștemul: „Ți-ai pus pîlcul cu 10 vite de vînt pe vîntul tîmpenilor mele și le-ai scos din odine și le-ai secat. Mocirlă și bale rămîn după tine în mucii și secetă pustie în ten — și din toate păsările cu gînduri cîntătoare, îmi lași cîrdurile de ciori". La poetul Arghezi, subiectivul pamfletul, portretul satiric se realizează metaforic.

George Călinescu oferă în portretele sale caricaturale quintesența unor medii, a unor fenomene sociale: mahalaua în „Enigma Otiliei", grotescul sferei de mentori posedanți — posesori sau nu de blazon — în „Scrinul negru". În acest din urmă roman George Călinescu își exercită darul de caricaturist în legătură cu specimene umane al căror caracter pernicios este atît de evident, care sînt atît de străine societății noi, încît însăși încăpățînarea lor de a subsista este de un comic aproape absurd, fiindcă se plasează dincolo de domeniul raționalității. Hemperniț-cocica, madam Valsamaki-Farfara, regele Vahlang și alții stîrnesc ilaritatea pe care ar produce-o niște mumii sau fosile, ce s-ar plimba și ar comite gesturi cotidiene printre oameni vii.

Există însă anacronisme mai greu detectabile, mai perfide decît cele reprezentate de niște epave sociale cu pretenții voievodale în epoca socialismului. Sînt anacronismele care se ascund sub aparențe noului, care adoptă noul ca pe o haină sau o mască. Gaittany al lui George Călinescu aparține acestei categorii, ca și Nunuță și de portretele satirice ale unor scriitori tineri ca Teodor Mazilu, Sergiu Fărcășan ș.a.

Iată din „Galeria palavragiilor" (1957) T. Mazilu își propune smulgerea măștilor de pe niște fețe de impelițori care-și asigură tocmai cu ajutorul măștii supraviețuirea în noile condiții sociale. Mai este vorba în cartea lui Mazilu despre desumflarea unor false reputații, întreținute cu obrăznicie și impostură de beneficiarii lor: pesimistul genial — leneș banal, farsor grav, — supraoamenii de tipul „dinsului" — individul care-și transformă ideile în circulări în scopuri strict interesate și adoptă un limbaj, transformat prin degradarea unor idei juste în automatism verbal. Mijloacele satirice folosite de T. Mazilu sînt variate și tind toate la subliniere imposturii, a nulității acestor trișori. Nulitatea umflată a „marelui pesimist" e sugerată prin formulări emfatice aplicate unor incidente banale: „... mai e ceva, precizează marele pesimist la timp ce-și lega șireturile la pantofi, șireturi ce se desfăcuseră printr-o bruscă întorsătură a destinului." Sabloanele verbale, prin care se exprimă uneori ostentativ autorul, sugerează banalitatea unor fenomene ce se pretind excepționale. Reporterul regretă că din comoditate nu s-a deplasat să vadă armonia (familiei ce se dovedește exemplar fericită) la fața locului", armonia ce se dovedește a fi o fațadă sub care se ascunde ipocrizia, imoralitatea acestor menajuri burgheze. În portretele și schițele din „Galeria palavragiilor" T. Mazilu diluează uneori acidul satirei prin clasificări ale personajelor, pasaje explicative și strident demonstrative. În ultimele portrete satirice publicate în „Viața românească" (nr. 6/1961), psihologia e mai nuanțată, demonstrațiile implicite, mijloacele satirice mai subtile și legea sfîntă a conciziei satirice nu mai e încălcată. Cornel Ionescu din schița „O crimă perfectă" comite furtul, propunîndu-și să regrete sincer fapta sa pentru a nu avea remușcări în urmă. „Cîte locuințe muncitorești nu s-ar putea construi din banii pe care eu îi fur ca un netrebnic". În clipa cînd e prins asupra faptului, gîndește cu reproș la adresa celui care-l demasc că „trebuie să dispară suspiciunea, trebuie să avem încredere în oameni". Portretul pictorului steril și ratat din „Capodopera" e realizat numai din șabloane verbale ale criticii vlastice. Pictorul e „pe deplin maturizat artisticește", tablourile lui sînt „pline de farmec inedit și inconstestabilă originalitate". Schematismul voit al expresiei sugerează nulitatea personajului. Portretul scriitorului „rafinat" din schița „Brînza cu ceapă", scriitor al cărui suflet „frămîntat" resimte nostalgia simplicității elementare, e făcut cu o grijă ironică pentru detaliu și nuanță, ce conține în sine o intenție satirică la adresa falselor subtilități și complicații pe care și le atribuie unii artiști, complicații față de care satiricul mimează simpatie. „Asta e de arpagic spune amicul care în ciuda furtunilor care-i bintuise sufletul mai era capabil să facă diferența". Sau: „Ceea ce nu reușise nici viața, nici cultura, nici femeia care-l iubise, reușise brînza cu ceapă, Brînza cu ceapă readucea în sufletul lui nevoia de simplitate și de valori indiscutabile. Falsa gravitate și stima afectată pentru „furtunile" din conștiința scriitorului rafinat evita șarja violentă ce impune agresiv scara de valori a satiricului. Atitudinea lui T. Mazilu cere, în schimb, din partea cititorului participare activă în sporadarea personajului. E ca atît mai mare satisfacția lectorului care înțelege actiș și diferențiat caracterul negativ al tipului. Disimularea, falsa gravitate ironică trebuiesc pătrunse pentru ca să ajungem la esența realistă a satirei de acest tip.

2. Proza satirică și umoristică

Sergiu Fărcășan preferă hiperbola satirică, șarja violentă, situațiile care frizează absurdul. În acest fel întreprinde el în „Micul televizor" satira unor categorii profesionale dominate de rutină și anacronism. Romanul „Decebal" al pensionarului devenit scriitor conține „două prologuri" Primul de 1000 de pagini intitulat Dromichete, al doilea de 2000 ca să nu fie prea lung, împărțit în două subprologuri, care formează un tot: unul intitulat Buerebista, celălalt Deceneu. Interviul cu vaca — Cleopatra Siementhal — trădează din partea reporterului unele tendințe rutiniere: „gura ei fină și ironică era plină de fîn, ceea ce mă făcea să mă rușinez: o surprinsesem la 5 dimineața în timpul micului dejun! O colecție de paie de toate mărimile răspîndite pe jos într-o dezordine boemă, trădau preocupările maestrei".

Sergiu Fărcășan imaginează o tipologie satirică a figurilor negative care frînează progresul socialismului: Omul care dă din cap, Omul care dă din gură. Omul care dă din coate, Omul care dă din banii statului. Procedeul favorit este reducerea la absurd, care se aplică în domeniul situațiilor ca și al cuvintelor. Omul care dă din banii statului, prescurtat Odabas, directorul firmei Iprotrucopropo, transformă un magazin de cioraturi în clocitorie mecanică, pe care o transformă în cămin de dirigiți din construcții, pe care-l transformă succesiv în lăptărie, adăpost pentru mamă și copil, centru de mondă, cinema, club etc. etc., tăind ziduri, adăugînd magazii, realizînd de fiecare dată economii față de ceea ce ar fi putut să coste lucrarea, împărțind, în consecință, premii, realizînd de fiecare dată „iproclubucuri". Această acumulare hiperbolică este în spiritul unei satire, care supune realitatea unui proces de transfigurare tendențioasă excesivă. Sergiu Fărcășan aplică procedeul și în domeniul verbal. El dinamitează șabloanele verbale tot prin reducere la absurd. Omul care dă din gură prezentînd „o muschiulatură impresionantă a organelor vorbirii, putea să ridice orice problemă oricît de grea și de sute de ori la rînd". Comicul rezultă uneori — așa cum și prevăd legile jocului de cuvinte — din alternarea sensului propriu cu cel figurat. Un planificator rutinier exclamă: „Păi se poate, tovarăși, să organizăm prodlția de căciuli după capul fiecăruia?" Jocul de cuvinte e reușit, fiindcă e în spiritul unui birocrat mărginit, care exclude cea mai normală posibilitate. Calamburul nu e reușit cînd se bazează doar pe simple consonanțe verbale: „Că există un Cel mai Mare traducător, care, asemenea unui Mare Scamator scoate de peste Marea Mînecă o mulțime de cărți..."

Și totuși comicul absurd și fantastic, a cărui potență demascatoare un Maiakovski a demonstrat-o, e puțin cultivat în literatura noastră actuală. După ce amintim cîteva schițe de Sergiu Fărcășan, printre care „Direcțiunea mișcării hîrtiilor" și schița lui T. Mazilu „Romeo și Julieta", în care un reprezentant al vestiților îndrăgostiți shakesperieni demască, în apariții nocturne, ipocrizia conjugală și-i arestează pe cei ce încalcă legea sincerității în dragoste, pare-se că am epuizat exemplele posibile.

Cred că nu greșesc nici cînd depling puținătatea umorului grotesc în literatura noastră de azi. George Călinescu a știut, în „Scrinul negru" să surprindă comicul grotesc al unei procesiuni funerare, la care participă prințese declasate, conți deveniți hamali, prelați catolici, specialiști în talcioc. Înhumarea se face cu slujbă catolică, în sunetul lui Ay Ay Ay cîntat la acordeon. Regăsim grotescul în episodul talciocului, cu vînzătorii lui plini de morgă care discută în limbi străine Al. Mirodan a pătruns, spuneam într-un articol trecut, cu comedia „Celebrul 702" în domeniul grotescului. Marele capital monopolist și efectele sale oferă obiectiv — arătam — surse de comic grotesc. Dar nu intenționez să inventariez sursele posibile ale comicului grotesc în literatura de azi. Constat doar raritatea acestei modalități.

Alte ipostaze ale scriitorului care rîde — printre ele cea a umoristului — sînt cantitativ și calitativ mai intens prezente. Una dintre numeroasele definiții ale umorului (și umorul fiind un fapt subtil și complex nici una nu-l cuprinde în întregime) privește această atitudine ca o victorie a personalității umane, care învinge prin rîs, depășește prin superioritate rațională suferințele vieții. Găsim ceva din această atitudine în personajul lui Nicuță Tănase din „M-am făcut băiat mare". Mahala mizeră, atmosferă de dictatură fascistă, viață de copil necăjit, toate acestea sînt dominate fără bagatelizare de umorul narațiunii. Dar domeniile rîsului sînt greu de delimitat riguros. Umorul cu ironia se învecinează adesea. În povestirea lui Nicuță Tănase logica infantilă joacă rolul disimulației ironice, care prefăcîndu-se a accepta ca normal ceea ce este anormal, subliniază anomalia. Este falsa acceptare ironică, adeseori pusă pe seama candizilor. E plină literatura satirică a veacului al XVIII-lea de naivi indigeni sau exotici, care se miră cu falsă ingenuitate de ceea ce văd. Personajul lui Nicuță Tănase subliniază de fapt neajunsurile regimului capitalist, cînd îi găsește avantaje, ba chiar supralicitează cu o candoare care se transformă pentru cititori în ironie: „poți să juri că nu cunoști groapa noastră de gunoi. Și ce groapă de gunoi!... Găsești în groapa asta ce cu gîndul nu gîndești. E o bogăție ventru noi groapa. Cînd ți-ași spune de unde vine gunoiul, îți dai seama ce minunăție!! La groapa noastră gunoiul vine din oraș. Da, din oraș îl aduce. Orice găsești acolo: pantofi rupți, dacă vrei, și chiar nu prea tare rupți". Procedeul „lumii pe dos" folosit cu intenție satirică se justifică și el din perspectiva copilului. Naivitatea copilului a mai fost folosită ca mijloc de formulare a unor judecăți satirice. Șalom Alechem și la noi I. Călugăru în „Copilăria unui netrebnic" au atribuit că măiestrie glasului copilăriei tonalitatea ironiei. În momentul însă în care eroul lui Nicuță Tănase derine un adolescent, cu altă înțelegere asupra vieții și a societății, sursa umorului dispare în carte. Autorul n-a descoperit o modalitate ironică la fel de izbutită ca naivitatea devenită disimulare ironică, pentru a-și exercita spiritul satiric asupra unor aspecte — cu deosebire dureroase ale exploatării capitaliste.

Ne apropiem de o altă problemă a literaturii satirice și umoristice: cea a personajelor înzestrate cu umor. Despre The Moromete care domină situațiile dureroase prin umor, devenit mijloc de apărare împotriva unei realități care-l asaltează nemilos, s-a vorbit mult. Ne interesează acum calitatea de umorist, pe care i-o atribuie T. Mazilu unui personaj înaintat, unui comunist. Aprecierile comice ale lui Nea Vițu asupra oamenilor și faptelor sînt formulate în numele celor mai înalte idealuri sociale și umane. El recomandă umorul ca pe o atitudine constructivă și generatoare de progres. Lui Treișpemii îi spune: „e prostia ta, în definitiv... Tu ar trebui să rizi". Nea Vițu desființează mental lumea exploatatorilor prin rîs: „Au și ei sentimente... au sentimente, au porc pentru iarnă, au tot ce le trebuie". Nea Vițu folosește șabloanele verbale ale presei de scandal pentru a sugera nulitatea sentimentală a celor avuți: „unele se și sinucid... își curmă firul vieții la o vîrstă fragedă". Personajul lui T. Mazilu e colecționar de prostii ca atîția satirici și umoriști.

Există un test al umorului. Cînd doi oameni reacționează similar în fața situațiilor comice, au același tip de umor, ei sînt legați prin afinitatea trainică a rîsului, premiză nespus de serioasă a iubirii și prieteniei. Pe o astfel de afinitate se bazează, între altele, prietenia dintre Vițu și Treișpemii sau dragostea dintre Simina și Dinu din comedia lui R. Cosașu „Mi se pare romantic".

Vorbind în „Estetică" despre comedia contemporană cu el, Hegel regretă că personajele comice ale timpului său nu sînt în stare, asemenea pernajelor lui Aristofan, decît să-i facă să rîdă pe spectatori fără a fi obiect de rîs și pentru ei înșiși. Cu alte cuvinte Hegel regretă că sînt doar personaje comice, dar nu și înzestrate cu umor. Faptul că în literatura noastră — epică sau dramatică — a apărut personajul care se analizează pe sine și se depășește prin umor, e îmbucurător. În proză, ca și în dramaturgie, hotărîtoare pentru atitudinea scriitorului este realitatea obiectivă. Personajul constructiv poate stimula veselia, poate stîrni rîsul. Este rîsul care nu depreciază, ci generează stimă, rîsul nuanțat de simpatie sau duioșie. O astfel de atitudine afectivă a putut fi stimulată de un personaj ca Nea Vițu. Cusururi fără gravitate reală, fără efecte nefaste, pot și ele suscita o atitudine umoristică. Pehlivăniile lui Moș Sciucar n-au determinat în Solohov încordarea satiricului ci rîsul umoristului. La fel drăciile tuturor copiilor poznași care au prilejuit un capitol atît de vast al literaturii umoristice. O realitate revoltătoare, un personaj imoral determină însă cu necesitate o încordare, o critică emoțională a cărei caracteristică e disprețul, mînia, indignarea. O atitudine de umorist încurajator în astfel de cazuri reprezintă o bagatelizare cinică. La baza sarcasmului care merge pînă la violențe verbale în unele din portretele lui T. Arghezi ca și la baza șarjelor grotești cu care ne întîmpină pagini din Brecht (și-am dori să găsim exemple echivalente mai numeroase în literatura noastră contemporană) stă deopotrivă oroarea față de ceea ce e pînclinos și retrograd, cît și pasiunea pentru adevăr și progres. Valoarea negării depinde și de înălțimea criteriului afirmativ. Lipsită de criterii, formulată în numele unor idei echivoce, satira amenință să se transforme în calomnie. Fiindcă sînt formulate din pasiune pentru justiție, cele mai violente explozii satirice, cel mai amar sarcasm — de la Swift la Brecht, de la Caragiale la Cocea și Arghezi apar justificate, dau satisfacție simțului moral și estetic al cititorului. Este ceea ce n-a înțeles E. Lovinescu, atunci cînd asimilînd pamfletul cu calomnia, l-a socotit pe cel dintîi blamabil fiindcă „urlă din toate părțile ca o furtună dezlănțuită, tîrînd totul în noroi, fără deosebire, pe cei buni ca și pe cei răi, amestecînd valorile".

În proză ca și în teatru satira este un for justițiar, care distribuie sentințe în numele celei mai înalte noțiuni despre valorile etice, despre raporturile dintre oameni. Ne mai interesează și problemele poeziei satirice, de care ne vom apropia într-un articol viitor.

Vera CĂLIN

Critica literară și cunoașterea vieții

(Urmare din pag. 1)

amplu articol („Criteriul confruntării cu viața în critica literară") M. Novicov; argumentele și exemplele aduse de el fac inutilă reluarea, pe această latură, a problemei. Am vrea însă să semnalăm, în cele ce urmează, efectele derogării de la acest criteriu, așa cum se manifestă în unele articole de critică literară. Utilă este în acest caz analiza cîtorva procedee critice.

Unele articole critice excelează, de pildă, prin cazuistică, printr-o formulă apropiată de ceea ce s-ar putea numi: *dosar al criticii*. Ce este rău, aici? Nu are, cumva, criticul voie să se delimiteze de alți opinenți, să clarifice părerile, să se detașeze de ele sau, dimpotrivă, să le adopte și să le dezvolte printr-o argumentație suplimentară? De bună seamă nimeni nu împiedică pe critic să facă aceste demarcații preliminare analizei, dar cînd articolul începe să fie acoperit cu astfel de referiri, cînd interpretul începe să semene cu un grefier care clasează depozițiile și numai atît, atunci el se îndepărtează de misiunea stringentă a criticului. Confruntarea operei cu realitatea din care ea a izvorît, dialogul viu între critici și cititor, între critic și scriitor, analiza amănunțită a caracterelor sau a veridicității imaginilor artistice — sînt abandonate în favoarea unei pasiuni de clasificator și cazuist care împinge comentariul pe făgașul unei anevoioase și sterile reconstituiri de clauze și delicte. Un exemplu ni-l oferă, în acest sens, un articol mai vechi al lui Horia Bratu, atît de promițător prin titlu: *Criticul în fața operei și în fața vieții*. Deși criticul militează pentru o analiză „nesuperficială, serioasă", pentru o critică care să nu fie redusă la cercetarea ideografică („pe bucată") a operei literare, ci fundată pe metoda confruntării dintre imagine și realitatea obiectivă, o bună parte (dacă nu majoritatea) considerațiilor sale privesc mai puțin operele literare în discuție, cît părerile formulate anterior despre lucrările respective. Procedeul devine și mai riscant cînd este aplicat unei opere atît de viu discutate: *Scrinul negru* de G. Călinescu, față de care Horia Bratu era firesc să-și precizeze poziția. O face? Așa s-ar bănui, însă, îngropate în noianul de referiri și clasamente, opiniile sale evoluiază între afirmații și retractări, pentru ca în final, reluînd un paradox îndeajuns de stupid, să ne readucă exact de unde am pornit: „*...fiind o operă autentică* — conchide el — „*Scrinul negru" este departe de a fi o capodoperă*", ea rămîne o expresie în epică a *fenomenului călinescian*, — ca și cînd de acest lucru s-ar fi îndoit cineva. Nu este în intenția acestui articol de a nega contribuția adusă de Horia Bratu la elucidarea unor probleme ale prozei contemporane, însă procedeele „procuristice", cărora le dă o mare extensie, îndepărtează discuția critică de obiectivul ei fundamental: confruntarea dintre creație și realitate. Nu am putea, iarăși, afirma că Horia Bratu n-are cunoștință de acest deziderat al criticii marxiste, însă articolele sale dovedesc că acest principiu metodic nu este respectat. Chiar în preliminariile cronicii la *Scrinul negru* este enunțat acest criteriu, însă autorul mută, în continuare, discuția pe alt plan de percepție: pe planul cazuisticii, al delimitării, împărțind pe interpreți în două sau trei categorii, însoțindu-i de admonestările sau elogiile cuvenite. Pe această linie, criticul se arată destul de consecvent. Într-un ultim articol al său: „*Probleme ale prozei și ale criticii literare*" (Viața românească nr. 12/1961) ceea ce domină este o impresionantă rostogolire de nume și titluri de articole, de paranteze explicative și trimiteri, polemice sau nu, cu rezervele sau sublinierile de rigoare, încît cititorul (presupunînd că Horia Bratu nu a scris articolul numai pentru desfătarea criticilor pomeniți într-un chip sau altul), pînă a ajunge la adevăr, trebuie să treacă prin această spațioasă antecameră a cazuisticii, cu efectul cert de a-l deruta.

Faptele ar ține, exclusiv, de *metoda* inadecvată a criticului și de spiritul lui deformant cazuistic dacă n-ar orienta, totuși, analiza literară spre un domeniu secundar, de subsidiar, ignorînd ceea ce este esențial pentru critică: studierea raporturilor dintre imagine și datele realului. Este bine de aceea de amintit un adevăr cunoscut, privitor la rolul criticului.

Criticul marxist intervine în acest proces de condiționare și transfigurare, ca factor mediator și receptiv scrutînd adevărul operei, orientînd gustul cititorului spre ceea ce este fundamental și valoros. El este cum spunea Lunacearski, în aceeași măsură și pentru scriitor și pentru cititor, nu numai un dascăl de literatură, ci și un dascăl pe tărîm social. Aceasta presupune a avea cunoștințe temeinice în ambele domenii, a deține în plus, față de criticul *cărturar*, glosator, *o sensibilitate socială* (cum observa tot Lunacearski), să știe a mînui cu finețe metoda sociologică marxistă în analiză.

Epoca noastră a modificat într-o bună măsură imaginea tradițională a criticului. A devenit, astăzi, insuficientă critica de cabinet, exclusiv *cărturărească*, bazată pe impresie și pe referiri strict livrești, menținute în domeniul prozodiei și al tehnicii literare. Față de varietatea literaturii contemporane și de conținutul ei nou, critica *cărturărească* se dovedește limitată; oricît de bine și de fin ar fi mînuit bisturiul analizei, dacă el nu coboară în zona de geneză a operei, dacă nu depășește marginile cărții, intrînd adînc în viață, dînd, deci, confruntării estetice o accepție largă și în același timp exactă, observațiile nu vor putea fi decît marginale, problematica operei nu va putea fi îmbrățișată. O astfel de critică, făcută chiar cu inteligență și finețe eseistică, nu comunică adevăruri esențiale despre literatură; antenele ei sînt reduse.

Cunoașterea vieții contemporane de către critic face parte, să spunem așa, din cultura lui. Iritarea pe care o manifestă unii scriitori, nemulțumiți de modul didactic sau exclusiv cărturăresc în care sînt discutate creațiile lor, este adesea justificată. Spun *adesea* pentru că nu trebuie să i se pretindă criticului a rivaliza cu reporterul și cu anchetatorul sociologic, dar că trebuie să cunoască sensul dezvoltării sociale, evoluția categoriilor, modificările caracterologice, făcînd sondaje și trăind nemijlocit, în măsura posibilităților sale, în lumea productivă, acolo unde apare noul și se călesc caracterele. În felul acesta el întîmpină opera literară cu o solidă cultură de viață, avizat, în stare a trage concluzii judicioase de pe urma comparației pe care o face între ceea ce oferă lumea realului și ceea ce a reușit să oglindească, în operă scriitorul.

Criticul nu poate fi, așadar, un simplu (și grațios) comentator. Spațiul analizei sale nu este numai pagina, uneltele sale de investigație nu se rezumă numai la filiații și la determinări de tipuri artistice. Acestea, dacă nu sînt integrate unei analize ample (în care elementul sociologic, în înțelesul marxist al noțiunii, nu poate fi ignorat) nu ating substanța cărții, alunecă cu delicatețe și voioșie eseistică peste problemele estetice pe care le ridică opera literară.

Considerațiile privitoare la tipologia artistică, făcute de colegul meu, Matei Călinescu, într-un articol din *Gazeta literară* („Lirism autentic și manieră", *Gazeta literară* din 8 iunie 1961) au trezit obiecții tocmai pentru că detașează tipul artistic de obiectul (și de substanța) lirismului, ca o categorie aparte, de sine stătătoare. A spune că un poet este un *vizual* sau un *auditiv*, un clasic petulant sau un romantic fugos, nu înseamnă a face o judecată de valoare, o apreciere estetică valabilă prin sine, ci a fixa doar preliminariile unei posibile judecăți estetice. Determinarea tipologică echivalează, în logică cu judecata de situare.

Efectele unei atari reducții sînt vizibile, de pildă, în cronica la volumul: *Moartea morilor de vînt* de Radu Boureanu, unde criticul amintit mai înainte descifrînd în Radu Boureanu un tip de poet vizual, privește volumul de versuri numai pe această latură, ignorînd alte aspecte în așa chip încît imaginea critică reflectă estompat imaginea reală a cărții.

Tipul tradițional al criticii *sainte-beuriene*, specializat în comentarii și portretistică, care nu dirijează literatura — decît în cadrul restrîns al foiletonului și, oarecum, din postura unui soldat trecut la partea sedentară și nu a unui combatant care are viziunea întregii campanii — este înlocuit, în împrejurările literaturii noastre, cu tipul criticului militant, într-un anumit sens „profet", îndrumător, așa cum istoria literaturii, în epocile anterioare, ne-a dat exemplul, în Rusia, al revoluționarilor democrați, la noi — al lui Gherea și Ibrăileanu.

Eugen SIMION

(Continuare în nr. viitor)

MIHAI RUSU — „Studenți manifestînd pentru Cuba"

„Clasicismul" lui Caragiale

(Urmare din pag. 1)

lumii schimbate, surprinsă în plină evoluție a burgheziei românești de la tarapana la financiarii cu „otel nobiliar" și blazon.

Dintre mijloacele diverse care colaborează la această imagine a unei societăți în mișcare, caracterizarea prin limbă se impune în primul rînd. Sensibilitatea lui Caragiale la particularitățile fonetice, lexicale sau sintactice e uimitoare. În cor

Carnet teatral

In fiecare zi, de la începutul acestei primăveri a anului 1962, presa și radioul ne aduc, din toate colțurile țării, vești cuceritoare, pline de o tulburătoare și optimistă semnificație, ale succeselor repurtate de țărănimea noastră, sub conducerea partidului, în înaintarea ei hotărîtă pe drumul „cununiei cu belșugul".

Trăim astfel, în acest început de primăvară, zile memorabile, al căror nobil ecou se va prelungi multă vreme, sîntem martorii fericiți ai unui proces transformator, menit să consolideze și să înaripeze lupta întregului nostru popor pentru desăvîrșirea construcției socialiste.

Scriitorilor și artiștilor noștri li se oferă, în aceste zile, un vast cîmp de inspirație, realitatea este atît de generoasă cu ei, încît nu ne îndoim că, în scurtă vreme, această realitate își va găsi, în operele lor, acel firesc corespondent, întrupat în imagini artistice într-adevăr pe măsura timpului nostru.

Un prim început a și fost făcut și odată cu el frontul nostru literar a înregistrat un debut deosebit de promițător. Este vorba de recenta premieră a piesei lui Gh. Vlad, „Indrăzneala", la Teatrul Regional București.

Autorul comediei populare, întîmpinată cu sincere și binemeritate aplauze, este fiul unor țărani colectiviști din regiunea deluroasă a Olteniei și s-a făcut, mai întîi, cunoscut, ca un neobosit și pasionat reporter. Rezultatul peregrinărilor sale prin satele patriei noastre l-a adus la dobîndirea unei fructuoase experiențe în ceea ce privește investigarea bogată, complexă, aș spune chiar de specialitate, a acestei realități, experiență care s-a grefat fericit pe cunoașterea aprofundată, atestată de propria sa biografie, a psihologiei și problematicii țărănești.

★

Ideea de bază a piesei lui Gh. Vlad, de o stringentă actualitate, răspunde cu judiciozitate problemelor legate de lupta pentru consolidarea și înflorirea gospodăriilor noastre colective.

Autorul aduce în scenă imaginea convingătoare a unei tinere gospodării colective în fața căreia stau nenumărate sarcini, toate însă subordonate necesității imperioase de a se găsi cele mai bune și mai propice soluții care să ducă, în cel mai scurt timp, la întărirea și creșterea puterii economice a gospodăriei, deci la creșterea bunăstării, a belșugului în casa fiecărui țăran colectivist.

Frămîntările care animă gospodăria „Mereu înainte", reliefează în împrejurări selectate cu spirit de discernămînt de către autor, conflicte și caractere vii, autentice, avînd darul să limpezească — și să ofere un răspuns folositor pentru spectatori, — probleme pline de interes, izvorîte dintr-o realitate pasionantă.

Acțiunea piesei începe odată cu întoarcerea în gospodărie, de la o școală de brigadieri, a tînărului colectivist Lisandru, un om înaintat, cu o minte ascuțită și receptivă la tot ceea ce este nou, un înflăcărat luptător pentru traducerea în viață a învățăturii partidului, un entuziast gata să îmbrățișeze cu îndrăzneală (de unde și titlul piesei) acele idei cu care știința, împotriva vechilor deprinderi, îi înarmează pe oamenii zilelor noastre.

Indrăzneala și pasiunea cu care tînărul brigadier, sprijinit de inginerul agronom Lina — și ea de curînd revenită în gospodărie de la studii — se dedică acțiunii de valorificare științifică a tuturor posibilităților economice de care dispune gospodăria, aflată la primii ei pași, cucerește și mobilizează pe cei mai buni și mai harnici colectiviști. Increderea, entuziasmul tînărului brigadier și ale tovarășilor săi, se izbesc însă, de la început, de inerția care mai dăinuie încă în felul de a concepe noua lor viață, a unor colectiviști, și chiar și a președintelui (altfel un bun gospodar, bucurîndu-se de stima și prețuirea celor care l-au ales). Inerția se datorește mai ales, puterii pe care o mai exercită încă, asupra acestor oameni, vechile deprinderi moștenite din tată-n fiu, în ceea ce privește practica lor agricolă, destul de înapoiată, fundamentată pe concepția îngustă, individualistă, în care se desfășurase pînă atunci întreaga lor viață. La acestea se adaogă tribulațiile unui demagog inveterat, magazionerul Buzdurică, individ cu o mentalitate învechită, pe care noul îl sperie și care, uzînd de ultimele resurse de influență asupra colectiviștilor, se opune cu o îndîrjire dușmănoasă inițiativelor lui Lisandru.

Ciocnirea aceasta, care, pînă la urmă, se constituie, ca principalul conflict al piesei, este urmărită în general bine de către autor și are darul de a susține atenția spectatorilor antrenați de desfășurarea acțiunii al cărei deznodămînt conduce la concluzia, îmbrățișată cu căldură de toți colectiviștii, a adoptării inițiativelor înaintate care trebuiesc sprijinite cu îndrăzneală.

Asistăm, astfel, la o pledoarie vie, caldă, înflăcărată, realizată cu frumoase mijloace artistice, pentru biruința noului în viața noastră, iar sentimentul pasiunii care l-a animat pe autor se transmite sălii mobilizator.

Sigur că Gh. Vlad n-a reușit să învingă, de la început, toate stîngăciile debutului — și aceasta se referă mai ales la arhitectonica comediei sale, la faptul că în conturarea conflictului amintit se manifestă încă unele fisuri. In general se poate spune că primele două acte au un prea pronunțat caracter expozitiv, de acumulare de fapte, intriga propriu-zisă lăsînd impresia unei anume deslînări. După cum, ultimul act, l-a obligat pe autor la o condensare a acțiunii în asemenea măsură încît unele personaje, care trebuiau să capete tocmai aici un profil și o pondere mai viguroasă, abia își mai găsesc loc în scenă. Așa se întîmplă cu președintele colectivei care, la un moment dat, în final, se află în postura de simplu și indiferent spectator (chiar și regizorul s-a văzut obligat să-l scoată din ansamblu și să-l plaseze astfel încît să nu încurce desfășurarea scenei respective) sau cu primul secretar al raionului, foarte sumar creionat și care mai tot timpul se găsește în afara dezbaterilor furtunoase chiar ale colectiviștilor. Apariția lui în scenă și intervenția lui se petrec, de fapt, atunci cînd totul se limpezise și nu-i mai rămîne altceva decît să adreseze un îndemn de circumstanță. Cu un profil firav apare și secretara organizației de partid, mama Linei, intervențiile ei fiind, de asemenea, firav sudate în desfășurarea propriu-zisă a conflictului.

Ceea ce îi reușește însă în mod deosebit lui Gh. Vlad, în această piesă, este crearea atmosferei specific țărănești și conturarea unor portrete de țărani de o mare autenticitate. In fiecare scenă în parte trăiește, vibrează profund, satul contemporan cu frămîntările lui, cu pitorescul lui deosebit, cu optimismul puternic al țăranului nostru, eliberat de exploatare și hotărît să-și clădească o viață luminoasă, bogată, fericită.

Sînt în această piesă cîteva portrete de țărani cu totul remarcabile tocmai prin veridicitatea și viabilitatea lor. Așa sînt amintitul brigadier Lisandru, bătrînul Marin Hodină, Voica cu povestea ei de dragoste, paznicul Vasile Băjean sau cei doi țărani șugubeți, Mitu și Nate, care cîștigă, de la prima apariție în scenă, simpatia caldă a spectatorilor. Toți schițați cu o mînă sigură, în linii puține, dar destul de viguroase încît să-i facă viabili. Trebuie spus, de altfel, că Gh. Vlad se dovedește talentat în realizarea unor portrete vii, și despre acest lucru vorbește elocvent și cel mai izbutit personaj al piesei, Păun Ciocîlteu. In caracterul acestui personaj se întîlnesc, întrețesute cu multă finețe, trăsăturile unui visător entuziast, ale unui romantic, cu deosebita receptivitate și capacitate, specifice țăranului nostru, de a îmbrățișa noul și de a se dărui, fără să-și precupețească eforturile, luptei pentru bunăstarea tuturor. Dubla dramă pe care o trăiește Păun Ciocîlteu și mai ales încrederea de neclintit în viitor și în partid cu care el știe să depășească această dramă și suferințele legate de ea, îl fac deosebit de apropiat spectatorilor și îl impun ca pe un izbutit erou contemporan.

Scenă din spectacol

„INDRĂZNEALA" de Gh. Vlad

Teatrul Regional București

Autenticitatea, afirmată ca trăsătură importantă a scrisului lui Gh. Vlad, se manifestă la fel de puternic și în replica majorității personajelor, de o bogată suculență populară, precum și în realizarea unor bune momente de comedie în care autorul fructifică cu fantezie numeroase elemente folclorice.

Se poate spune, într-adevăr, așa cum cu judiciozitate observă și regizorul, în caietul-program că „Indrăzneala" este o piesă „simplă și suplă ca o cămașă țărănească, în care amintul optimismului și al glumei pune accentele de culoare și de autentic pitoresc".

★

Montînd în premieră piesa lui Gh. Vlad, Teatrul Regional București, căruia îi revine și meritul de a-l fi lucrat alături și creator cu autorul în direcția perfecționării textului, și-a dovedit o matură orientare și și-a îmbogățit repertoriul cu un spectacol destinat unui frumos succes în mijlocul țăranilor colectiviști.

Regia, semnată de Mihai Dimiu, atestînd în continuare calitățile [illegible] și înzestratului director de scenă, a valorificat judicios conținutul piesei oferindu-ne un spectacol plin de vioiciune, antrenant, luminos, de asemenea caracterizat printr-o cuceritoare autenticitate.

Din distribuția bogată, evidențiind munca migăloasă a regizorului pentru reliefarea pregnantă a fiecărui personaj în parte, distribuție la care toți interpreții și-au adus o prețioasă contribuție, se desprind, și în funcție de întinderea rolului respectiv, cîteva elemente actoricești asupra cărora ne face plăcere să ne oprim.

Vom sublinia în primul rînd creația lui Ion Marinescu căruia i se datorește emoționanta interpretare a rolului Păun Ciocîlteu. Cîteva momente în deosebi, cum ar fi de pildă cel al pregătirii eroului în vederea ședinței unde urmează să se discute intrarea sa în partid îl anunță pe actor ca pe un remarcabil talent. Cu multă căldură și dăruire scenică își interpretează, apoi, rolurile: Silviu Stănculescu (Lisandru) relevînd convingător pasiunea și entuziasmul tînărului brigadier, Mihai Pălădescu și Constantin Florescu (Mitu și Nate), izbutind două creații de un savuros umor și reușind să ne atragă atenția, în deosebi Mihai Pălădescu, asupra deosebitelor resurse de comedie de care dispun, Dominic Stanca (bătrînul Marin Hodină), Eugen Petrescu (pitorescul paznic Vasile Băjean), în sfîrșit, tînăra actriță Rodica Popescu, interpreta plină de farmec a Zoicăi.

In roluri episodice s-au remarcat, printre alții, Ion Molin (Petria Fierarul), Lucreția Racoviță (Paraschiva), Maria Burbea (Veta), Gheorghe Mihalache (Ilie Crețoiu) etc.

Decorurile lui Ervin Kessler, stilizate și ținînd seama de faptul că spectacolul este destinat în primul rînd turneelor la sate, creează un cadru adecvat acestui valoros spectacol.

Dinu SĂRARU

Carnet CINEMATOGRAFIC

FIDEL CASTRO AL CUBEI

Cu documentarul său de lung metraj „Insula în flăcări" (care a rulat pe ecranele noastre în vara trecută), reputatul cineast sovietic Roman Karmen ne-a oferit o imagine dinamică, pasionantă și multilaterală a Cubei revoluționare. Un leitmotiv de mare frumusețe concentra admirabil sensurile actuale ale existenței eroicului popor cuban: lîngă fiecare armă purtată de apărătorii cuceririlor revoluționare, aparatul de filmat descoperea într-o simbolică alăturare cîte o floare, semnificînd pacea, bucuria libertății, omagiul adus eroilor căzuți pentru cauza celor mulți. Filmul demonstra astfel cu prisosință virtuțile poetice ale reportajului cinematografic și ne familiariza cu spiritul dîrz și avîntat al Cubei de astăzi.

In cunoașterea drumului revoluționar care a schimbat radical rînduielile sociale pe teritoriul „perlei Antilelor", documentele cinematografice reunite în filmul „Fidel Castro al Cubei" vin să întregească reportajul lui Roman Karmen. Documentarul (realizator: Victor Pahlen) se închegă din înlănțuirea contrastantă a aspectelor din vremea sîngeroasei dictaturi a lui Battista cu imagini ale formării și creșterii impetuoase a armatei revoluționare, sub steagul mișcării de la 26 iulie, condusă de Fidel Castro.

Stările autentice, faptele fixate pe peliculă sînt revelatoare: turiștii din S.U.A. întîmpinați afabil de Battista și acoliții săi; paradele pompoase, marțiale, ale celor plătiți să reprime orice nemulțumire a maselor și onorurile militare acordate ofițerilor de elită pe care își bizuia dictatorul; discursurile șefilor politici și militari ai regimului de teroare, alternînd promisiuni demagogice cu amenințările; [illegible] și bancnotele etalate la cazinourile din Havana pe mesele de ruletă; mizeria neagră a cocioabelor țărănești de pe întinsele plantații aparținînd companiilor străine. La un pol profituri fabuloase — la celălalt sărăcie și primitivism. Montajul demască tirania exercitată de Battista și explică premisele revoluției cubane, ale cărei energii s-au acumulat în condițiile cumplitei asupriri a maselor.

Și — antiteză cu profunde implicații — ecranul este dintr-o dată inundat de valul fremătător al mulțimii care-i aclamă pe conducătorii mișcării revoluționare. In jurul lui Battista se căsca un gol: în fiecare cadru nu se vedeau decît căști de fier, uniforme de paradă, civili [illegible]. In jurul celor care au pornit din Sierra Maestra să răstoarne dictatura fascistă, s-a strîns un popor întreg. O frază a comentariului — „libertatea Cubei are înfățișarea lui Fidel Castro" — rezumă laconic ceea ce se reliefează evident pe ecran din caleidoscopul imaginilor evocînd etapele luptelor pentru libertatea și independența țării. Iar din toate ni se întipărește în amintire mai ales acea explozie de entuziasm și bucurie colectivă, acea uriașă demonstrație populară din dimineața anului 1959, cînd s-a aflat vestea izgonirii lui Battista.

Documentele cinematografice care alcătuiesc filmul „Fidel Castro al Cubei" au o vibrație emoționantă, accentuată de patosul comentariului aparținînd faimosului actor american Erol Flynn, a cărui caldă simpatie față de cauza poporului cuban a devenit bine cunoscută în lume.

Mihail LUPU

Moment din filmul „Fidel Castro al Cubei"

DRUM BUN, AUTOBUZULE!

Autorii filmului maghiar „Drum bun, autobuzule!" (scenariul Iosif Bekes, regia Tamas Fejer) au adoptat o modalitate interesantă. Realizînd un reportaj cinematografic — întregul film se menține în limitele acestui gen, [illegible] — autorii ne-au condus în mijlocul muncitorilor unei fabrici de autobuze, invitîndu-ne să petrecem alături de numeroși lucrători de aici mai multă vreme. Cunoaștem muncitori, tehnicieni, directori... întîlnim pe eroi în uzină, pe terenul de fotbal, în fața televizorului, jucînd șah, la restaurante, pe scenă, în calitate de artiști amatori, etc., etc. Și, prezentîndu-i, [illegible] în compania eroilor. In multitudinea de fapte de viață există momente comice, există momente mai puțin comice, cum există și oameni cu slăbiciuni mai mari sau cu slăbiciuni mai mici. Autorii nu „trag" de comic cu orice preț. Comicul de altfel aici nu există în film din abundență. Pentru că aici nu este vorba atît de o comedie propriu-zisă cît de un reportaj cinematografic care include diferite momente din viață.

[illegible] un film [illegible] de un amor [illegible]. Comicul [illegible] de cele mai multe ori din unele lucruri negative ale eroilor amintiți. Sînt doar aspecte ale [illegible] care nu țin de fel de munca profund [illegible] a profilului spiritual al omului nou.

Nivelul mediu la care se menține totuși filmul cineaștilor maghiari este determinat în primul rînd de lipsa unei selecții mai judicioase a faptelor de viață și de modul [illegible] în care a redat scenaristul aceste fapte în lucrarea lui, afectînd nu numai construcția scenariului dar și folosirea unor elemente care țin de specificul ecranului.

Filmul „Drum bun, autobuzule" dezvăluie, odată cu unele aspecte inedite din munca și din viața constructorilor de autobuze și a [illegible] importante și în sensul preocupărilor pentru lărgirea tematicii filmelor, unele resurse reale din care-și trage seva, în condițiile vieții noastre noi, comicul.

Silvia NICOLAU

ROSITA

Merită reținută și subliniată ideea, ilustrată de film, a ruinării micilor proprietari de pămînt din Argentina. Lăsînd la o parte tristeța oarecum melodramatică a fermierului ruinat care se desparte de pămînt, impresia este dezolantă în scena plecării la oraș. De altfel, cîteva fraze ale dialogului leagă firesc această ruinare de problema, atît de actuală pentru micii agricultori din țările capitaliste, a dependenței de împrumuturile bancare. De asemenea, figura primarului este bine creionată în cîteva linii.

Realizată în film este și atmosfera apăsătoare, monotonă, lipsită de orizont, a țăranului argentinian.

Venit la oraș, acest țăran își făurește visuri, nu înțelege încă legile de junglă ale metropolei capitaliste. Interesant este filmată sosirea în cartierul cocioabelor, replica argentiniană a „sluns"-urilor americane sau a „bidonville"-urilor franceze. Aparatul reține, în special, imaginea unor copii scheletici, murdari, parcă amestecați în noroiul uliței. Nici o clipă imaginea nu are planuri mai largi, deschise. Cerul nu există pentru aceste cartiere ale mizeriei. Și în aceste cartiere nu numai picioarele ți se afundă în noroi, dar și visul, speranța sînt înecate în murdărie.

Pentru a povesti toate acestea, realizatorii argentinieni ai filmului „Rosita" au încercat să fie sobri, să păstreze un ton reținut, ceea ce merită apreciat. Spunem — au încercat doar, căci bunele lor intenții s-au lovit de o lipsă de inventivitate supărătoare. Scenariul e pe măsura realizării cinematografice, adică alternînd idei care merită transcrise pe ecran cu banalitatea obositoare. Și această banalitate se numește tocmai Rosita, fata fermierului ruinat care este frumoasă (după opinia realizatorilor filmului), vrea să plece la oraș, ajunge la oraș și aici are o aventură, să-i zicem sentimentală, cu un individ declasat. Pînă la urmă individul îi omoară tatăl pentru ca filmul să se termine asigurîndu-ne că Rosita se întoarce la țară, unde îl va întîlni pe alesul inimii sale, un șofer de autocamion pe care scenaristul a avut grijă să-l prezinte încă la începutul filmului.

Această poveste scade valoarea muncii realizatorilor filmului. Atunci cînd sînt fideli realității, cineaștii obțin imagini oneste despre viața tristă într-o capitală sud-americană.

S. MINCU

Povestea călușului cocoșat

Studioul central de filme documentare din Moscova a transpus pe ecran un spectacol de balet prezentat de un grup de artiști ai Teatrului Mare. Maestrul A. Radunski a conceput un scenariu — axat pe coordonatele unui vechi basm popular — conducînd totodată și realizarea coregrafică. Muzica baletului este compusă de R. Scedrin, iar autorii filmării sînt: regizoarea Z. Tolubieva, și operatorii M. Silenko, E. Latun.

Fabulația „Călușului cocoșat" subliniază virtuțile oamenilor simpli celebrînd triumful lor în înfruntarea cu forțele răului. Ivanușca se definește ca un erou folcloric, faptele sale poartă coloratura adecvată. Ca în orice basm intervenția elementelor supranaturale (armăsari de foc, pană fermecată, călușul cocoșat) devine firească și necesară. Istețul Ivan — frate bun cu oropsita cenușăreasă — își arată neta superioritate asupra hrăpăreților săi frați și găsește în călușul cocoșat un slujitor plin de devotament. Cu ajutorul călușului, Ivanușca izbutește să îndeplinească poruncile țarului — stupid și ridicol — jucîndu-i în același timp feste năstrușnice.

Tînăra crăiasă — menită a fi mireasa gîrbovitului țar — îl alege, firește, pe flăcăul care a adus-o de pe tărîmuri îndepărtate.

Episoadele baletului se desfășoară într-o succesiune armonioasă, fără să depășească spațiul scenic, dar obiectivul aparatului de filmat surprinde amploarea montării. Maestrul A. Radunski aduce rezolvări ingenioase ale diverselor momente asigurînd omogenitatea creației colective. Interpretarea rolurilor este executată de balerini cu profunzime și virtuozitate, aptitudinile coregrafice conjugîndu-se cu remarcabile creații actoricești. Principalii interpreți realizează compoziții expresive. V. Vasiliev (Ivanușca) este un dansator înzestrat cu mult temperament și precizie a ținutei. El susține — viu și frenetic — latura dificilă a spectacolului. Există în creația lui revărsare de elan tineresc, o notă viguroasă, un umor de esență populară (în scenele din piață, cît și în ductele cu crăiasa). Maia Plisețkaia imprimă personajului prospețime și grație. Dansurile ei denotă stăpînirea unei tehnici perfecte. Alla Scerbina compune, surîzătoare și sprințară — rolul copios al călușului, iradiind farmecul basmului.

Satirizat cu vervă, țarul, în interpretarea lui A. Radunski — evoluează greoi și stîngaci, provocînd rîsul bicicluților(?). Cu accentele șarjei este conturat și grupul curtenilor slugarnici. Scenele de ansamblu — în care apar oamenii din popor — sînt tumultoase, pline de freamătul vieții (participă corpul de balet al Teatrului Mare). Finalul apoteotic (nunta lui Ivan cu crăiasa) încununează acest spectacol care — pornind de la vechi motive folclorice — oferă o înaltă demonstrație de balet.

Mihai BOTEZ

CRONICA dramatică

„BOLNAVUL ÎNCHIPUIT" de Molière

Teatrul Național „I. L. Caragiale"

Afirmația categorică a unor cercetători după care „Bolnavul închipuit" a văzut lumina rampei numai ca prin intermediile sale de muzică și dans să servească o replică usturătoare compozitorului Lulli este, bineînțeles, obtuză și limitată. Ultima lucrare dramatică a marelui Molière scrisă în pragul despărțirii de lume (1673) nu poate fi privită nici ca o simplă și restrînsă exprimare a neînțelegerilor personale dintre scriitor și slujitorii ignoranți ai artei lui Hippocrat.

Nu ne putem îndoi că respingerea poziției retrograde, a obstinației conservatoare care osîndea medicina medievală, și în secolul XVII, la o alchimie nefastă, l-a preocupat stăruitor pe interpretul neînchipuit de bolnav al ipohondrului Argan. Cum se știe, Molière a murit la puține clipe după rostirea replicii finale, în seara celei de a patra reprezentații a piesei. Comicul gras al comediei sale își joacă sclipirile vesele pe marginea unei întristătoare prăpastii, acuzînd ignoranța și antiumanismul într-o ricanare tulburătoare. Tonalitatea gravă din subtextul acestei comedii molierești, nu ține însă de amănuntul biografic. Și de astă dată, autorul își descarcă verva incisivă în direcția unei probleme capitale și tocmai dimensiunile majore ale obiectivului vizat imprimă risului caracterul său vindicativ și serios.

Moralist, în sensul înalt al cuvîntului, Molière a creat seria sa strălucită de fabule dramatice în scopul mărturisit de a pronunța pilde și învățături. Spre deosebire de prietenul său La Fontaine, autorul „Avarului" n-a recurs la intermediul zoologiei pentru a-și popula apologurile. Dar, deși nu cheamă în ajutorul său deghizamentul cornut al animalelor, Molière acuză tocmai prin amplificarea trăsăturilor neumane ale eroilor săi principali. Harpagon, Orgon, Argan, Jourdain și alții alcătuiesc un șir fantast de maniaci absurzi care pun în evidență prin comportarea lor quasi-demențială caracterul nefiresc, străin umanității, al unor tare sociale care prinseseră rădăcini adînci în rîndul claselor exploatatoare. „Bolnavul închipuit" se înscrie astfel în seria pieselor care denunță individualismul egocentric al burgheziei fascinate de forța aurului, fără a cruța — în paralele revelatoare — lipsa de scrupule a aristocrației. Argan, eroul titular din „Bolnavul închipuit", se comportă, de asemeni paroxistic, ducînd aparent mania sa la interferența cu nebunia.

CARMEN STĂNESCU
(Toinette)

Este locul să respingem încă o dată, demonstrația sofistică a lui Bergson și abila sa definire a „nebunului normal" care străbate zona „absurdității comice", zonă care ar fi asimilabilă cu visele. După această teză profund greșită, eroii de tipul lui Argan trăiesc într-o lume de miraj, ruptă total de lumea exterioară, de realitatea socială. Din nou estetica idealistă transformă o particularitate de stil a unei opere cu puternice rădăcini în viață, drept pîrghie pentru transplantarea artificială a capodoperei în vidul artei pure. In realitate Argan nu este în nici un fel „nebun". Ca și alți eroi ai lui Molière, reprezentativi pentru o anume trăsătură morală viciată, el este tipizat printr-o maximă hiperbolizare. Scriitorul îl menține pe „bolnav" într-o existență fantezistă, exagerînd anume pentru a-l denunța ca exemplar autentic al unei întregi categorii sociale condamnabile.

Pentru Argan stăruința de a se păstra bolnav este o altă variantă a grandomaniei domnului Jourdain. Similitudinea ceremoniilor burlești care-l califică pe Jourdain „mamamuși", iar pe Argan „doctor în medicină" nu este numai de ordin exterior. Repetirea are resorturi mai adînci, indicînd un paralelism de sensuri.

„Suceala" lui Argan care se simte înnobilat prin clistire și hapuri costisitoare, cunoaște — ca și în alte piese ale marelui scriitor — replica violentă a rațiunii umane. Béralde ca și Toinette (care readuce leit-motivul molieresc al bunului simț popular) se opun acceptării oricărei mistici chiar dacă apare drapată în toga științei medicale.

VALERIA GAGIALOV
(Angélique)

„Raisonneurul" Béralde cere „adevăr și experiență" pentru a crede într-un medic, opunîndu-se ferm acelor „fantasmagorii pe care le credem fiindcă ne măgulesc și pe care le-am dori adevărate".

De altminteri în „Bolnavul închipuit" Molière pare a se fi grăbit să nu lase neîncheiat procesul mai amplu dresat în piesele sale mistificărilor medicale, văzute ca manifestări extreme ale unei întregi moralități corupte. „Doctor fără voie" și „Amorul medic" au depus edificatoare piese la dosarul acestui compartiment social în care disprețul manifest pentru viața semenului reliefa una dintre cele mai dezgustătoare laturi ale mercantilizării conștiințelor. Incheind seria comediilor îndreptate împotriva pseudoștiinței medicale, în „Bolnavul închipuit" Molière a compus cu fior artistic fișa personală a acuzatului principal, stigmatizîndu-l într-un prototip memorabil.

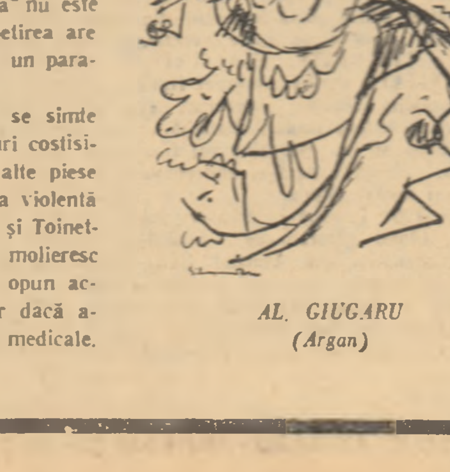

AL. GIUGARU
(Argan)

Totodată, în ultima sa operă, marele scriitor n-a uitat să ridice în fața maniilor deformante ale sufletului omenesc, flacăra pasiunilor curate în remarcabilul duet improvizat al cuplului Angélique-Cléante. După expresia unui comentator anonim al premierei absolute, cîntînd, cei doi tineri își „pictează pasiunile" în mod neîntrecut. Această pictură tandră dăruiește, comediei satirice o perspectivă cu privire la resursele de puritate morală ale umanității. Inainte de a muri, Molière și-a afirmat încă o dată credința în forța rațiunii, fără a uita să se închine sentimentelor nobile ale oamenilor care nu se lasă înrobiți de oribilul cult al vițelului de aur.

●

Renunțînd la intermediile muzical-coregrafice (cu excepția — bineînțeles — a ceremoniei finale de investire) la Teatrul Național regia spectacolului (Sică Alexandrescu) — s-a concentrat asupra satirei propriu-zise. Linia reprezentării scenice a îmbinat cu succes antrenul spectacolului popular cu tradiția proprie primei noastre scene în interpretarea comediei molierești. S-a menținut astfel stilul jocului direct, exteriorizat al actorilor, acordîndu-se, totodată, o deosebită însemnătate ritmului viu, mișcării continue și vioaie. Din dorința sublinierii neîntrerupte a comicului, regia a redus (nu totdeauna în modul cel mai potrivit) din unele pasaje ale textului și a simplificat cu îndrăzneală ceremonia în limbaj latinoman din final.

Este evident că regizorul s-a preocupat cu minuție de efectele comice, cu tendința de a crea reacții hilariante în lanț. Mișcarea vie, neîntreruptă a celorlalte personaje a fost susținută de mobilitatea fizionomiei interpretului principal, țintuit în clasicul său fotoliu. Al. Giugaru în rolul lui Argan a desfășurat o remarcabilă gamă a expresivității feței, subliniind pe această cale atitudini și puncte de vedere explicite. Ridicolul aparițiilor medicilor și spițerilor șarlatani a fost conturat diferențiat și în linii ferme. Distincția făcută între cei doi Diafoirus, tatăl și fiul, rămîne însă discutabilă, primul neliind desigur în intenția autorului superior lui Thomas, prezentat singur în spectacol în trăsături extrem caricaturale.

Buna tendință de „specializare" a unor actori în anume tipuri ale repertoriului molieresc, a dat roade în noul spectacol. Carmen Stănescu (Toinette) a însuflețit, fără a se mai precipita, rolul subretei înțelepte. Gh. Popovici Poenaru (Cléante) a adus din nou o grație ușor ironică în prezența amorezului pasionat iar Marcel Enescu (Béralde) a subliniat cu un firesc stilizat, superioritatea gîndirii logice. Silvia Dumitrescu Timică a creionat cu dezinvoltură rolul nelipsit de nuanțe al Belinei, iar Valeria Gagialov s-a remarcat în momentul de intensitate interioară al duetului muzical.

In spectacol se produc lateral unele excese care împing caracterul deschis al criticii personajelor pînă la „poanta" groasă, ca în unele momente ale interpretării lui Ovid Teodorescu și Mihai Fotino în cuplul Dialoirus. In alte roluri mici se distinge dimpotrivă o discreție a gestului care servește țelul demascator printr-o individualizare tipologică distinctă. Capătă deosebit relief astfel duplicitatea ceremonioasă a notarului Bonnefoi (Matei Alexandru) sau furia speriată a spițerului Fleurant (Const. Rauțchi).

MIHAI FOTINO
(Thomas Diafoirus)

Simplitatea ingenioasă a decorului (Al. Brătășanu) și tonul pal al costumelor favorizează evidențierea resurselor textului bogat al comediei drastice prin intermediul căreia Molière a adresat lumii ultimul surîs și chemarea sa supremă la apărarea rațiunii umane.

V. MÎNDRA

S. ŞINKARENKO (U.R.S.S.) — *Muncitori*

Pe ordinea de zi: DEZARMAREA

Acul barometrului, instalat la una din farmaciile din centrul Genevei, a oscilat de la vreme urîtă cu vînt rece, pînă la timpul frumos din ultimele zile. Dar genevezii nu s-au hotărît încă să-şi dezbrace paltoanele. Şi altă dată la Geneva a ieşit soarele după care a urmat furtună. Şi chiar dacă nu eşti amator de comparaţii nu poţi să nu asemeni oscilaţiile frecvente ale barometrului cu perioadele de „încălzire" şi de „răcire" de pe arena internaţională.

Desigur că deschiderea Conferinţei pentru dezarmare — care a avut loc cu puţin timp înainte de a scrie aceste rînduri — constituie un eveniment care poate fi trecut sub indicaţia „timp frumos". Şi aceasta din două motive. În primul rînd, însuşi faptul că în jurul mesei din marea sală a Palatului Naţiunilor s-au aşezat reprezentanţii marilor puteri, şi alături de ei alţi 14 miniştri de externe, constituie o trăsătură pozitivă. Iar în al doilea rînd, genevezilor veniţi în număr mare la porţile Palatului Naţiunilor nu le-a scăpat faptul că au apărut figuri noi, diplomaţi care pentru prima oară participă la o asemenea Conferinţă. Sînt reprezentanţii celor 8 state neutre, pe care, la insistenţele Uniunii Sovietice şi a celorlalte state socialiste, puterile occidentale au fost nevoite să le admită la masa tratativelor pentru dezarmare.

În momentul solemn cînd delegaţii s-au aşezat la masa conferinţei, moment la care am participat, zeci de cineaşti şi fotografi au inecat în lumina reflectoarelor sala conferinţei, iar unele reţele de televiziune au transmis în direct, aceste prime clipe ale conferinţei. Mă gindeam cît de fericită ar fi omenirea dacă şi ultima şedinţă a conferinţei ar căpăta tot un asemenea aspect festiv, ca urmare a realizării unui acord în problema care frămîntă atît de mult — dezarmarea. Nu ştiu dacă toţi gazetarii prezenţi aici cunosc o statistică, publicată la începutul acestui an de un grup de oameni de ştiinţă elveţieni, care au arătat că din anul 3200 î.e.n. omenirea a trăit numai 292 de ani de pace. În ceilalţi ani au avut loc 14.513 războaie care au costat viaţa a 3 miliarde 640 milioane de oameni. Poate că ar fi bine ca aceste cifre, care arată marea dramă a omenirii, să fie afişate în sala de conferinţe de la Palatul Naţiunilor îndemînd ca, în sfîrşit, puterile occidentale să se hotărască să asculte glasul raţiunii care arată că, drumul spre pace trece prin dezarmarea generală şi totală, aşa cum propune Uniunea Sovietică şi celelalte ţări socialiste.

Chiar din primele luări de poziţie, miniştrii de Externe ai ţărilor socialiste au reflectat poziţia clară, realistă a ţărilor lor.

Dar oare e vorba numai de „timp frumos" la Geneva? Cred că genevezii au dreptate cînd se tem de schimbarea vremii. Şi nu e vorba numai de natura care a fost atît de capricioasă în acest an, ci şi de barometrul politic care nu poate să nu înregistreze norii ameninţători pe care vor să-i ingrămădească deasupra Genevei puterile occidentale şi, în primul rînd, Statele Unite secondate îndeaproape de vestgermani.

Mica distanţă care despare Geneva de Lausanne, unde şi-a stabilit cartierul general Schröder şi o întreagă armată de experţi vestgermani, nu poate constitui o piedică pentru politicienii de la Bonn care urmăresc să influenţeze în sens negativ desfăşurarea tratativelor. De altfel un corespondent al radioteleviziunii franceze, Maurice Ferro, spunea că Schröder ar fi stat mai liniştit la Lausanne dacă ar fi ştiut că la Geneva se găseşte şi delegatul francez, cunoscută fiind poziţia obstrucţionistă a guvernului generalului De Gaulle faţă de rezolvarea problemei dezarmării.

Conferinţa de la Geneva îşi termină tocmai prima zi de lucrări. Desigur că este prea devreme pentru pronosticuri. Sperăm că actuala Conferinţă va avea o soartă mai bună decît cele 1.672 de şedinţe privind dezarmarea care au avut loc din 1946 şi pînă acum, tratative în cadrul cărora s-au rostit 15 miliarde 200 milioane de cuvinte, neajungîndu-se la nici un rezultat. Mai puţine cuvinte din partea occidentului, mai multe acţiuni concrete pentru o dezarmare reală sub un strict control internaţional, aşa cum propun ţările socialiste!

Richard GALLE

Geneva, 14 martie, prin telefon.

SPIRITUL CONFERINŢEI DE LA CAIRO

În urmă cu cîteva zile, la Moscova, camera mea din Hotelul „Pekin" a găzduit cîţiva prieteni: poetul şi romancierul algerian Malek Haddad, cunoscutul romancier japonez Yoşi Hotta (secretar al comitetului de legătură al scriitorilor japonezi cu ţările afro-asiatice), publicista sovietică Miriam Salganik (de la secţia pentru literatura Orientului, a Uniunii scriitorilor sovietici). Ne întîlnisem cu două săptămîni înainte, la Cairo, unde între 12 şi 16 februarie s-au desfăşurat lucrările celei de-a doua Conferinţe a scriitorilor din ţările afro-asiatice. După încheierea acestei conferinţe, colegii noştri sovietici ne-au invitat să facem popas în ţara lor, înainte de a ne întoarce în ţările noastre — Malek Haddad în Algeria lui sfîşiată de lupte, Yoşi Hotta în frumosul oraş Tokio, iar eu, în străvechiul Delhi.

În acea seară, la Moscova, am aflat vestea că G.P.R.A. (guvernul provizoriu al Republicii Algeria) şi guvernul francez au căzut de acord asupra încetării focului în Algeria. Şi astfel, opt ani de lupte sîngeroase, în care un milion de patrioţi algerieni şi-au jertfit vieţile pe altarul libertăţii, par să se apropie de sfîrşit, imperialiştii francezi fiind siliţi să accepte, cei puţin în principiu, independenţa Algeriei. Cu toate că vor mai fi destule de făcut în rezolvarea problemei algeriene, s-a realizat totuşi un lucru de mare însemnătate. Unii dintre cei mai sălbatici şi mai devinţaţi imperialişti — imperialiştii francezi, care au recurs la metodele şi mijloacele josnice ale naziştilor, şi care au fost înarmaţi de către imperialiştii americani, — au fost nevoiţi să bată în retragere, acoperiţi de ruşine. Cauza omului va triumfa în Algeria aşa cum a triumfat, cu cîţiva ani înainte, în Vietnamul de Nord, în Cuba şi în alte ţări.

Şi astfel, noi, cei cîţiva scriitori din Asia, Africa şi Uniunea Sovietică am simţit încă o dată că anul 1962 poate însemna prăbuşirea definitivă a imperialismului şi a colonialismului în acele ultime regiuni ale Africei şi Asiei, aflate încă sub dominaţia lor, şi că popoarele din Algeria, Congo, Angola, Kenya, Rhodesia, Africa de Sud etc. care se zbat încă în jugul imperialist, se vor alătura milioanelor de oameni din Africa şi din Asia, care şi-au dobîndit libertatea şi independenţa.

Acest lucru a fost, desigur, cu putinţă ca urmare a schimbărilor radicale ce s-au petrecut în domeniul social-politic al planetei noastre, pe care imperialiştii nu mai reprezintă astăzi forţa dominantă. În zilele noastre, cursul dezvoltării istoriei omenirii este determinat de sistemul socialist mondial, care a sprijinit lupta popoarelor din Asia, Africa şi America Latină pentru eliberarea de sub jugul imperialist şi care va asigura pacea în întreaga lume tocmai fiindcă raportul de forţe pe arena internaţională s-a schimbat în favoarea sa şi în defavoarea imperialiştilor.

Însemnătatea istorică a Conferinţei scriitorilor din ţările afro-asiatice, ţinută la Cairo, izvorăşte tocmai din împrejurarea că după veacuri întregi de dominaţie imperialistă, marea majoritate a străvechilor popoare de pe continentele Africii şi Asiei au scuturat jugul imperialismului şi că milioanele de oameni care încă sub dominaţia acestuia desfăşoară o interesă luptă de eliberare al cărei sfîrşit victorios nu mai poate întîrzia. Mai mult, strădania lor de a-şi construi o viaţă nouă, biruind înapoierea economico-socială a ţărilor lor, merge din ce în ce mai sus aceste popoare.

Spiritul conferinţei de la Cairo este, de aceea, spiritul nou al popoarelor afro-asiatice, — spiritul urii fierbinţi împotriva imperialismului, colonialismului şi neo-colonialismului, spiritul hotărîrii ferme de a distruge toate formele acestora, şi de a-şi aşeza viaţa pe temelii noi, democratice, capabile să asigure înflorirea moral-spirituală a respectivelor popoare. Acesta nu este un spirit îngust, sau exclusivist, deoarece tinde spre prietenia, colaborarea şi înţelegerea cu celelalte popoare din Europa şi America, — cu întreaga omenire progresistă.

Să ne amintim că această măreaţă mişcare a spiritului afro-asiatic a început la Delhi, capitala Indiei independente, unde, în 1956, s-au întîlnit scriitori din 26 de ţări ale Asiei. Să ne amintim de asemeni că de la începutul ei chiar, această mişcare nu a fost limitată sau exclusivă, deoarece noi invitasem cu observatori scriitori prieteni şi progresişti din America şi Europa, să vină la conferinţa noastră. Şi scriitorii romîni au trimis la această adunare pe reprezentantul lor, Zaharia Stancu, eminentul romancier romîn. Au venit şi alţi scriitori. La Cairo din nou s-a continuat aceeaşi procedură şi aici am avut plăcerea de a cunoaşte un alt scriitor romîn, pe Geo Bogza. Conferinţa de la Delhi a scriitorilor asiatici a acceptat invitaţia delegaţiei sovietice de a ţine viitoarea conferinţă la Taşkent. Mai tîrziu, s-a hotărît să se lărgească ţelurile conferinţei şi să se includă de asemeni scriitorii africani Astfel că, prima conferinţă a scriitorilor afro-asiatici s-a ţinut la Taşkent în octombrie 1958, cu o participare mult mai largă. În urma conferinţei de la Taşkent a fost stabilit un birou permanent al scriitorilor afro-asiatici cu sediul la Colombo-Ceylon. Încetul cu încetul, mişcarea noastră a început să capete forme mai precise, tot mai multe cărţi ale scriitorilor afro-asiatici au fost traduse în limbile ţărilor din Asia, Africa şi ale ţărilor din Europa. În ţările socialiste, şi mai cu seamă şi mai presus de toate în Uniunea Sovietică, operele scriitorilor afro-asiatici au fost traduse şi publicate într-un număr foarte mare. Dimpotrivă, în ţările imperialiste a fost dezlănţuită o propagandă isterică împotriva mişcării scriitorilor afro-asiatici, care a fost caracterizată ca o nouă manevră a comuniştilor, menită să atragă intelectualitatea afro-asiatică, fiind desemnată ca o mişcare exclusiv politică şi nu culturală şi a.m.d.

În puţinele ştiri transmise de agenţiile de presă burgheze s-a vorbit despre gravele „neînţelegeri" şi „conflicte" dintre scriitorii afro-asiatici. Asta, firesc, era o dorinţă a imperialiştilor şi nu o realitate, deoarece conferinţa de la Cairo a demonstrat că pornind de la conferinţele de la Delhi (1956) şi Taşkent (1958) mişcarea scriitorilor afro-asiatici s-a lărgit şi s-a adîncit, reflectînd mersul victorios al luptelor de eliberare naţională şi de întărire a independenţei multor popoare de pe aceste două continente. Ca un exemplu, se poate menţiona faptul că mai multi scriitori din mai multe regiuni şi ţări ale Asiei şi Africei decît la precedentele conferinţe, au luat parte la conferinţa de la Cairo.

Conferinţa de la Cairo s-a desfăşurat în minunatul palat al Senatului din R.A.U. iar delegaţii care au venit din alte ţări, au fost primiţi cu adevărat cu o proverbială şi larg generoasă ospitalitate arabă.

În total au fost prezenţi în sala conferinţei cca. 400 de delegaţi şi observatori, dintre care aproape 300 de scriitori veniseră la Cairo de peste hotare, iar restul erau scriitori arabi din R.A.U. În sala conferinţei, pe coridoare, în sălile de lucru puteau fi văzuţi scriitori cunoscuţi ca Nazim Hikmet (Turcia), Manuel Dos Santos Lima (Angola), Thein Zawana (Birmania), Saranankara Thero (Ceylon) laureat al Premiului Lenin pentru pace, Han Suym (Singapore), Mulkraj Anand (India), Rirai Apin (Indonezia), Yoşi Hotta (Japonia), Malek Haddad (Algeria), Mirzo Tursun-Zade (U.R.S.S.), Kerbabaev (U.R.S.S.), Dang Thai Mai (Vietnam), Mohamed Zarid Abou Hadid (R.A.U.), Mao Dun (China) şi mulţi alţii. Dar poate mai grăitoare decît prezenţa acestor scriitori străluciţi, a fost prezenţa la conferinţă a tinerilor scriitori revoluţionari, poeţi, dramaturgi şi critici din Africa şi Asia şi, în mod deosebit, din Africa, dintre care mulţi veniseră chiar de pe frontul de luptă sau din ţări care dobîndiseră libertatea după conferinţa de la Taşkent (1958). Prezenţa lor, participarea lor activă la dezbaterile şi lucrările conferinţei, au adus o puternică vitalitate şi au dat măsura continuei creşteri a mişcării scriitorilor afro-asiatici. După lungi şi pasionate discuţii, conferinţa a adoptat în unanimitate o declaraţie generală care a enunţat obiectivele conferinţei de la Cairo şi un apel adresat scriitorilor lumii.

Aş vrea să încheie acest scurt articol adăugînd umilul meu glas sentimentelor exprimate mai sus şi în mod special mă adresez prietenilor şi colegilor mei dragi, scriitorilor romîni, al căror oaspete sînt acuma în frumosul şi plăcutul oraş Bucureşti. Scriitorii romîni ca şi scriitorii din toate ţările socialiste, contribuie efectiv la construirea socialismului din ţara lor. Ei sprijină de asemeni pe deplin sentimentele păcii şi prieteniei între popoare. Dar copacul prieteniei şi al înţelegerii sădit de scriitorii progresişti din Africa, Asia şi Europa, trebuie să fie îngrijit şi hrănit astfel încît ramurile sale să fie întotdeauna tinere şi umbra să fie deasă. Daţi-ne cărţile dumneavoastră; noi le vom traduce şi publica în ţările noastre, şi fie ca ce e mai bun din comoara noastră spirituală să devină tot mai cunoscut cititorilor romîni.

S. SAJJAD-ZAHEER

vicepreşedinte al Asociaţiei scriitorilor indieni pentru solidaritatea cu popoarele afro-asiatice.

„INTERZIS FRANCEZILOR ŞI COPIILOR"

Ne putem consola făcînd lista filmelor fantomă care nu ne sînt prezentate deoarece, fără îndoială, noi sîntem prea mici: interzis francezilor şi celor sub 12 ani". Ironia deloc veselă a lui Morvan Lebesque, redactorul de specialitate al revistei franceze „L'Express", de unde am extras rîndurile de mai sus, reflectă o realitate tristă. „Filmele fantomă" sînt nenumărate producţii cinematografice interzise de cenzura franceză care hotărăşte, cu depline puteri, ce să vadă aceşti... copii mici, cum spune Lebesque, care se numesc poporul francez de aproape 50 de milioane de oameni.

Lista este într-adevăr lungă. O alcătuieşte şi „L'Express". O alcătuieşte şi „Lettres françaises". O alcătuiesc şi alte ziare şi reviste pariziene.

Să începem cu cea mai recentă operaţie a domnului Malraux „pentru ca trebuie să-i numim pe cenzori cu numele lor", cum scrie Lebesque, şi anume interzicerea filmului „Cuba si". Documentarul turnat de Chris Marker, unul din cei mai talentaţi tineri cineaşti francezi, povesteşte în imagini, pe care „L'Express" le consideră esenţiale pentru cunoaşterea istoriei contemporane, viaţa din Cuba eliberată. În presa franceză a fost reprodusă şi scrisoarea prin care se anunţa interzicerea documentarului lui Marker. Hîrtia pe care era dactilografiat textul purta în colţul din stînga sus, tipărite cu litere verzale, cuvintele: LIBERTATE, EGALITATE, FRATERNITATE, deviza revoluţiei franceze. Cumplită ironie: „cenzurat" şi „libertate" la cîteva rînduri distanţă.

Dar „Cuba si" nu este singurul film victimă a... libertăţii. Iată şi alte cîteva exemple şi numai cîteva.

Încă în 1960 autorităţile franceze interziceau filmul „Moranbong". Filmul, al cărui scenarist era Armand Gatti, apreciat în termeni entuziaşti de Jean Cocteau şi pe care „L'Express" îl consideră ca un „excelent documentar romanţat" aşupra Coreei a displăcut însă la... Seul.

Dar să mergem mai departe. Jean-Luc Godard este regizorul răsfăţat al „Noului val" („Nouvelle vague"). Premii, distincţii, cronici elogioase în ziare şi reviste burgheze. Pînă cînd, pînă cînd Godard a turnat un film intitulat „Micul soldat" „cel mai bun film al lui Godard", scrie Lebesque. Acest „mic soldat" — culmea obrăzniciei — a îndrăznit să se ocupe de Algeria. Ceea ce spune „micul soldat" nu conţine nimic primejdios, nimic mai mult decît unele adevăruri elementare. Dar e vorba totuşi de adevăruri şi tocmai una din frazele spuse de personajul lui Godard a constituit motivul interzicerii. Şi precizăm încă odată, „micul soldat" nu este comunist, ci un om, un om oarecare, căutînd să înţeleagă realitatea care îl înconjoară. Această realitate care îl face pe Godard răsfăţatul „Noului val" să exclame indignat: *„Dacă mai continuă aşa ne vom crede la Franco".*

Şi totul continuă. Alt film. Se numeşte „Sectorul postal 89.098". Regizorul, necunoscut pînă la acest film, este Philippe Durand. Subiectul: din nou Algeria. Cunoaşterea acestei realităţi l-a costat scump pe Durand care s-a întors în Franţa de pe frontul algerian grav rănit. Abia ieşit din spital, mutilat, a încercat să spună ce crede despre Algeria, despre războiul de acolo. Filmul nu acuză direct, totul este spus cu pondere prin intermediul a doi îndrăgostiţi cărora războiul le distruge viaţa, după cum scriu cronicarii francezi care nu reuşit să vadă filmul. Durand nu trage concluzii, expune doar faptele, dar chiar şi o asemenea tratare a subiectului a făcut ca filmului să i se aplice sentinţa definitivă: *Interzis!*

Dar ce nu este interzis? Filmul „Să nu ucizi" al lui Claude Autant-Lara, interzis în Italia, nu a fost nici pînă azi prezentat în Franţa. De data aceasta cenzorii au oprit un film care este o pledoarie pentru pace. „Viridiana", una din cele mai bune realizări ale lui Luis Bunuel, cunoscut maestru al cinematografiei contemporane, cu toate că a obţinut la Festivalul de la Cannes — 1961 cea mai înaltă distincţie, a fost interzis în Franţa. De ce? Pentru că aşa au cerut autorităţile franchiste „ori monsieur Franco este aliatul nostru şi ştie mai bine ca noi ce filme sînt pentru vîrsta noastră" (M. Lebesque).

Lista filmelor interzise ar putea fi mult prelungită. Şi nu e vorba numai de Franţa, ci de întreaga lume capitalistă unde funcţionează o maşinărie complicată care se numeşte — pentru cinema — producători, distribuitori, proprietari de săli, adică tot atîtea filtre menite să oprească tot ceea ce ar putea reprezenta un cît de vag protest faţă de lumea banului. În această privinţă este semnificativ că şi „L'Express" recunoaşte că interzicerea filmului „Cuba si" a găsit aprobarea marilor monopoluri ale zahărului din S.U.A. Iar, în ultimă instanţă, intervine statul căci „filmul odată făcut, poate fi de acum interzis" afirmă Armand Gatti, regizorul celebrului film „Tăcut". Iar Godard spune: „Cenzura nu vrea ca cinematografiul să vorbească despre realitate". În rest, se poate ocupa de orice avînd toată libertatea „cu condiţia — îl completează cineva pe Godard — să nu vorbească nici de autorităţi, nici de cult, nici de politică, nici de moravuri, nici de cei de la putere, nici de cei influenţi, nici de Operă, nici de alte spectacole, nici de oameni care să insemne cît de cît ceva. Cu această condiţie poţi filma în voie tot ce vrei... sub controlul a doi sau trei cenzori". Aceasta este în fapt „libertatea" la care se referă formularele ministerului informaţiilor, „libertate" pe care o cunoscut-o şi faimosul Figaro al lui Beaumarchais, din care am extras rîndurile de mai sus.

Precum se vede tradiţia este respectată: libertatea de a nu avea... libertate. „Veţi consimţi la aceasta? — se întreabă Lebesque în „L'Express". Îi întreb pe cei din urmă francezi adulţi şi liberi: veţi consimţi la aceasta?" Protestele publicate în reviste progresiste ca şi în paginile unor ziare burgheze dovedesc că milioanele de francezi „adulţi şi liberi" *nu consimt.*

Sergiu BRAND

Pe marginea Congresului internaţional al scriitorilor

Scriitori, artişti, regizori şi personalităţi culturale din lumea întreagă participă actualmente la un Congres internaţional al scriitorilor care se desfăşoară la Palazzo Vecchio din Florenţa sub auspiciile Comunităţii Europene a Scriitorilor. Cu acest prilej, cunoscutul scriitor şi publicist italian Giancarlo Vigorelli, secretarul Comunităţii, a făcut o serie de declaraţii presei, aducînd unele precizări cu privire la scopul şi activitatea Congresului.

Punctul principal „tehnic" de pe ordinea de zi — a arătat Vigorelli — îl constituie problema raporturilor dintre scriitori şi radioteleviziune, dar preocuparea permanentă a Comitetului rămîne, în continuare, crearea unei platforme comune pe tărîmul culturii în vederea unui neîntrerupt schimb de experienţă. „În domeniul culturii — a declarat Vigorelli, răspunzînd campionilor izolării culturale a Europei Occidentale — nu poate exista o „mică Europă"; în acest domeniu nu există decît universalitate, şi acesta este elementul care caracterizează instituţia noastră... „Comunitatea Europeană a Scriitorilor" a fost atacată sub cuvînt că ar fi o organizaţie politică; dacă a lua poziţie pentru o uni pe tărîm cultural întreaga Europă înseamnă politică, atunci instituţia noastră este o organizaţie politică; dacă sîntem pentru angajarea împotriva războiului, acceptăm şi în acest caz acuzaţia că facem politică."

Giancarlo Vigorelli a trecut apoi în revistă, pe scurt, activitatea Comunităţii Europene a Scriitorilor, referindu-se la noile posibilităţi de contact şi schimb inaugurate între oamenii de cultură din Europa şi din lumea întreagă. De la constituirea Comunităţii, — a arătat el, — care a avut loc acum doi ani la Napoli, numărul scriitorilor aderenţi la Comunitatea Europeană a Scriitorilor a crescut de la 200 la 1000.

●

Giuseppe Ungaretti, cunoscutul poet italian, a fost propus ca preşedinte al Comunităţii Europene a Scriitorilor al cărei Congres se desfăşoară actualmente la Florenţa.

L. HAILOV (U.R.S.S.) — *Africa*

Dramaturgi romîni la Moscova

O delegaţie de dramaturgi romîni compusă din Lucia Demetrius, Horia Lovinescu, Alexandru Mirodan şi criticul Valeriu Ripeanu, a făcut o vizită în Uniunea Sovietică.

Delegaţia s-a bucurat de o caldă primire la Moscova şi la Leningrad, unde au avut numeroase întîlniri şi întrevederi amicale. Membrii delegaţiei s-au întîlnit cu dramaturgi sovietici — cu Arbuzov, Ştein, Salinski, Ştok, Sofronov, Rozov, Mdivani, cu oameni de teatru ca Mordvinov, Iulia Borisova, Iakovlev, cu regizorii Zavadski, Plotnikov, Evdokimov, Vivien şi alţii.

La Teatrul de Dramă şi Comedie din Moscova s-a organizat un spectacol de gală cu piesa „Celebrul 702" de Al. Mirodan.

Spectacolul s-a transformat într-o manifestare a prieteniei romîno-sovietice.

Plotnikov, regizorul principal al Teatrului de Dramă şi Comedie a salutat prezenţa reprezentanţilor romîni în mijlocul spectatorilor moscoviţi. După spectacol a avut loc în foaier un schimb de păreri la care au participat grupa teatrului, membrii ambasadei romîne, autorul piesei şi membrii delegaţiei noastre de dramaturgi.

Luni, la Uniunea Scriitorilor a avut loc o masă rotundă, la care au participat dramaturgii noştri şi dramaturgi, critici şi oameni de teatru din Moscova.

Dramaturgii noştri Lucia Demetrius şi Horia Lovinescu au avut întîlniri cu numeroşi activişti teatrali din Uniunea Sovietică, care le-au solicitat piese şi au stabilit perspective de viitor privind colaborarea pe aceste tărîmuri.

Delegaţia română a mai participat la o masă rotundă cu redacţia revistei „Teatr" pe marginea diferitelor probleme actuale ale dramaturgiei noi.

S-a remarcat în toate convorbirile dorinţa gazdelor de a face cunoscută în Uniunea Sovietică creaţia dramaturgilor romîni.

REPORTER

Moscova, prin telefon

CONTRAPUNCT

U. R. S. S.

Prima parte a romanului lui Constantin Fedin, „Focul de veghe", a apărut la Moscova într-un tiraj de 700.000 de exemplare. Cu această, autorul îşi continuă romanele „Primele bucurii" şi „O vară neobişnuită", încheindu-şi trilogia proiectată. „Focul de veghe" este consacrat Marelui Război pentru Apărarea Patriei.

Boris Polevoi scrie cu multă consideraţie în revista literară „Znamia" despre iniţiativa unui grup de prieteni ai lui A. Fadeev, datorită cărora a apărut o carte deosebit de interesantă despre tinereţea autorului „Tinerei Gărzi". Aceasta este o culegere de scrisori ale scriitorului adresate prietenilor şi familiei, completată cu diferite documente şi fotografii şi editată sub îngrijirea criticului şi istoricului literar S. Preobrajenski.

„Scrisorile lui A. Fadeev — scrie Polevoi — s-au dovedit a fi nu numai documente elocvente ale epocii, dar şi o literatură minunată..."

Franţa

Sub titlul „Jignirea lui Rodin" ziarul „Liberation" a publicat un articol de protest împotriva organizării unei expoziţii de sculptură abstractă la muzeul Rodin.

Ziarul scrie că a expune pe teritoriul muzeului pietriş, nisip prost prelucrat, bucăţi de metal, construcţii imense şi cu neputinţă de înţeles, înseamnă a jigni memoria lui Rodin, a cărei măiestrie se impune cu o forţă zguduitoare în oricare din operele sale. Aşa-zişii inovatori ar fi putut veni aici să înveţe măcar forţarea fierului: grilajul oricăruia din balcoanele muzeului este un exemplu de măiestrie pe care aceştia n-o pot atinge. Ziarul subliniază că nu era nevoie să se cheltuiască atîta timp şi bani pentru a transporta din 27 de ţări aceste producţii abstracţioniste. O astfel de „expoziţie" poate face plăcere numai şarlatanilor inculţi şi speculanţilor care storc din aceasta profituri.

R. D. Germană

În R.D. Germană a apărut în editura „Greifenverlag" ultima carte a lui Lion Feuchtwanger „Das Haus der Desdemone" („Casa Desdemonei"), avînd subtitlul „Măreţia şi limitele romanului istoric". Din păcate, cartea nu a fost terminată. „Casa Desdemonei" conţine doar 200 de pagini, adică aproximativ jumătate din ce planificase autorul atunci cînd începuse să scrie acest vast studiu despre rolul personalităţii în istorie, despre anacronismele întîlnite în romanele istorice, despre atitudinea scriitorului faţă de materialul istoric etc.

Cartea are o introducere care trece în revistă romanele istorice scrise în secolul al XIX-lea.

R. F. G.

Un violent atac de factură tipic nazistă a fost dezlănţuit recent de ziarul reacţionar vest berlinez „Berliner Morgenpost" împotriva cunoscutului regizor şi actor de film italian Vittorio De Sica. Motivul: cineastul, care toamnă actualmente un film la Hamburg (R.F.G.) a ţinut să viziteze şi Berlinul democrat, asistînd la un spectacol cu „Opera de cinci parale" de B. Brecht în prezentarea Teatrului Berliner Ensemble.

REDACŢIA: Bucureşti — B-dul. Ana Ipătescu 15. Telefon 12.74.26; 11.39.36. ADMINISTRAŢIA: Şos. Kiseleff nr. 10. Telefon 15.63.99. ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul Întreprinderea Poligrafică nr. 2, Str. Brezoianu 23—25.